

Izvještaj taj HRCC-a o situaciji u oblasti ljudskih prava: 1. april – 30. juni 2001. godine

Human Rights Co-ordination Centre a co-operative effort of
OHR, OSCE, OHCHR, UNMIBH, UNHCR, IJC and CoE
within the
OFFICE OF THE HIGH REPRESENTATIVE

Tromjesečni izvještaj Koordinacionog centra za ljudska prava je zasnovan na redovnim i specijalnim izvještajima međuvladinih i nevladinih organizacija. Cilj izvještaja je da pruži kratak pregled problema u oblasti ljudskih prava, slučajeva i trendova koji utiču na cjelokupnu situaciju u oblasti ljudskih prava u Bosni i Hercegovini tokom perioda na koji se odnosi izvještaj. Pitanja o određenim stavkama uputiti organizaciji koja podnosi izvještaj ili HRCC-u. Upitnik (str. 51) vratiti i informacije za uključivanje u Izvještaj dostaviti Eleonor Gordon: faks +387-33-283-501 ili na e-mail adresu –eleonor.gordon@ohr.int .

IZVJEŠTAJ HRCC-a O SITUACIJI U OBLASTI LJUDSKIH PRAVA:

1. APRIL – 30. JUNI 2001. godine

DOGAĐAJI KOJI SU OBILJEŽILI PERIOD

· Dana 1. aprila 2001. godine, Slobodan Milošević je uhapšen i prebačen u beogradski centralni zatvor. Dana 29. juna, Milošević je prebačen u Krivični tribunal u Hagu. Na prvom saslušanju održanom 3. jula 2001. godine, Sudsko vijeće

je zabilježilo da se optuženi izjasnio da "nije kriv". Također su u pripremi i optužnice protiv Miloševića za zločine počinjene u toku sukoba u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj (vidi stranicu 21).

- Međunarodne oružane snage su u Zvorniku 15. aprila uhvatile Dragana Obrenovića, na osnovu zapečaćene optužnice Haškoga tribunala za zločine počinjene u Srebrenici tokom 1995. godine (vidi stranicu 21).

- Prva DNK laboratorija posvećena humanitarnoj identifikaciji nestalih počela je 28. maja 2001. godine sa primjenom metode obrade mrlja krvi u Tuzli (vidi stranicu 24).

- U maju je imenovan novi predsjedavajući Međunarodne komisije za nestala lica (ICMP). Gosp. James V. Kimsey, glavni izvršni direktor & počasni predsjednik America Online, Inc. u osnivanju (AOL), zamijenit će prethodnog predsjedavajućeg IMPC-a Boba Dolea. U junu je imenovan novi član Komisije; Njena Ekselencija kraljica Noor. U maju 2001. godine, konačno su realizirana sredstva za Komisije za nestala lica od strane njihovih odgovarajućih vlada, što je olakšalo realizaciju sredstava (za opremu) od ICMP-a (vidi stranicu 23).

- Došlo je do značajnog porasta u broju podnesenih prijava i donesenih odluka od strane svih pet većih institucija za ljudska prava u BiH (vidi stranicu 40).

- Održavanje svečanosti polaganja kamena temeljca za obnovu džamija u Trebinju i Banjaluci spriječeno je nasilnim nemirima 5. maja, odnosno 7. maja (vidi stranice 3, 10, 11 i 32).

- Stope implementacije imovinskih zakona i dalje rastu za otprilike jedno procentno mjesto mjesečno (mada su u mjesecu junu stope porasle za skoro dva procentna mjesta), te se tako okončanje procesa i dalje prognozira na oko šest godina: do sada je u RS riješeno otprilike 19% svih slučajeva,

u Federaciji 38% i u Brčko Distriktu 22%, što daje prosjek za cijelu zemlju od 29% (vidi stranice 7 +).

- Iako se stopa povratka u porušenu i ranije zauzetu imovinu i dalje povećava, uz 30.123 manjinska povratka u toku prvih 6 mjeseci 2001. godine, održivost povratka i dalje ostaje problematična, a i broj incidenata koji se odnose na povratak se također povećava (vidi stranice 9 +).

- Od aprila 2001. godine, IPTF je primio 117 izvještaja o incidentima protiv pripadnika manjinskih grupa. Broj incidenata nasilja nad manjinskim grupama je i dalje dvostruko veći u RS od onoga u Federaciji. Ozbiljnost incidenata u RS je također daleko veća nego u Federaciji i Brčko Distriktu (vidi stranice 12 +)

- U maju je Osnovni sud u Zvorniku donio presudu u predmetu protiv bosanskih Srba koji su nasilno protestirali protiv povratka Bošnjaka u selo Divić. Četrnaest lica je proglašeno krivim za ometanje službenih lica u vršenju dužnosti. Dva lica su osuđena na 45 dana zatvora a protiv 12 preostalih su određene novčane kazne. Rezultat procesa je bio daleko ispod ozbiljnosti prestupa, ali ovaj predmet predstavlja prvi primjer u istočnoj Republici Srpskoj gdje su Srbi krivično gonjeni zbog poticanja nasilja protiv povratnika iz manjinskih grupa (vidi stranicu 11).

- Zbog veće efikasnosti Državne granične službe BiH od januara 2001. godine, UNMIBH navodi da je ove godine do sada onemogućeno 6.800 ljudi da nezakonito uđu u zemlju. Zabrinjavajući je i broj lica koja traže međunarodnu pomoć i zaštitu (vidi stranicu 12).

- Sada postoji sistem prema komu povratnici mogu primiti penzije putem PTT/banke: u cijeloj BiH su podijeljene informativne brošure za penzionere (vidi stranicu 28).

- Dva nacrtu zakona koji se odnose na zaštitu nacionalnih manjina ušla su u proceduru za usvajanje: jedan je

predložio ministar ljudskih prava i izbjeglica, Krešimir Zubak, i usvojen je u Vijeću ministara 19. aprila, a drugi je predložio delegat u Domu naroda, Ibrahim Spahić, usvojen u Domu naroda 14. juna 2001. godine (vidi stranicu 32).

- Ministarstvo ljudskih prava i izbjeglica (MHRR) izradilo je svoj prvi izvještaj o situaciji u svjetlu Konvencije o pravima djeteta. Ovaj izvještaj, izrađen uz pomoć UNICEF-a Sarajevo, upućen je Komitetu za prava djeteta i usvojen je u Vijeću ministara 7. juna 2001. godine (vidi stranicu 34).

- Pored Sporazuma o obrazovanju od 10. maja 2000. godine koji je plan za postepenu reformu i modernizaciju obrazovanja u BiH, dana 26. aprila EU je predložila 4.-5.-godišnji "Sektorski razvojni program", koji ima za cilj izradu zajedničke strategije za modernizaciju osnovnog i općeg obrazovanja u BiH (vidi stranicu 34).

KONTEKST

Hercegovačka banka: Dana 6. aprila Visoki predstavnik je imenovao privremenu upraviteljicu, Tony Robinson, za Hercegovačku banku, u cilju vršenja istrage u vezi sa osnovanom sumnjom da iz banke nestaju javna sredstva i da vjerovatno idu za financiranje hrvatske "samouprave". Pokušaj OHR-a, SFOR-a i privremene upraviteljice da preuzmu kontrolu nad uredima Hercegovačke banke u Mostaru i drugim gradovima u BiH 6. aprila, naišli su na otpor uz dobro organizirano nasilje, što je rezultiralo sa 22 povrijeđena lica među međunarodnim osobljem i značajnom štetom nanesenoj banci i nekolicini vozila međunarodnih organizacija. Dana 18. aprila, OHR je, ponovo uz pomoć mirovnih trupa SFORA pod vodstvom NATO-a, ušao u sjedište Hercegovačke banke u Mostaru i preuzeo ostatak dokumentacije koju je tražila privremena upraviteljica. Prilikom druge operacije nije bilo protivljenja, i ona je provedena uz povećanu sigurnost. Za

pružanje konkretnih informacija u vezi sa izvjesnim nepravilnostima koje su već otkrivene, biće potrebno sačekati kraj revizije.

Dobrinja I i Dobrinja IV: Nakon potpisivanja Daytonskog sporazuma 1995. godine, teritorijalni status dva sarajevska naselja, Dobrinja I i Dobrinja IV, ostao je nerješen. Zbog nedostatka volje od strane lokalnih dužnosnika iz oba Entiteta da se dogovore o poziciji međuentitetske linije razgraničenja (IEBL), Visoki predstavnik je bio primoran da imenuje sudiju Visokog suda iz Irske, Diarmuida Sheridana, kao međunarodnog arbitra za Dobrinju. Sheridan je 24. aprila najavio svoju konačnu odluku o spornim naseljima, prema kojoj se 800 stanova dodjeljuje Federaciji a 300 stanova i pravoslavna crkva Republici Srpskoj. Federalni organi su pozdravili odluku za razliku od organa RS, posebno predsjednika Republike Srpske, Mirka Šarovića.

“Hrvatska samouprava”: HDZ i Hrvatski narodni sabor (HNS) u aprilu su nastavili da se protive međunarodnoj zajednici i federalnim organima. Dana 3. aprila ministar unutrašnjih poslova Hercegovačko-Neretvanskog kantona Dragan Mandić i drugih 19 hrvatskih dužnosnika ministarstva izjavili su da više ne priznaju autoritet Ministarstva unutrašnjih poslova Federacije. Ove i druge radnje koje je poduzeo HDZ dovele su do toga da je Visoki predstavnik 26./27. aprila donio pet odluka kojima se stvara okvir za uspostavljanje zakona i reda u cijeloj Federaciji. Visoki predstavnik je smijenio Dragana Mandića sa položaja ministra unutarnjih poslova Hercegovačko-Neretvanskog kantona, suspendirao tri druga dužnosnika iz Ministarstva i prebacio istragu, krivično gonjenje i suđenja za incidente nasilja i zastrašivanja koji su se dogodili u prethodnom mjesecu na Kantonalno tužilaštvo i Sud u Sarajevu. Dana 16. maja, većina hrvatskih vojnika koji su prvobitno izjavili lojalnost nezakonitom Hrvatskom narodnom saboru (HNS) počela je da se vraća u kasarne Vojske Federacije, nakon sporazuma koji je postignut između ministra odbrane

Federacije, Mije Anića, i pobunjenih hrvatskih komandira generala Zlatana Mije Jelića i njegovog zamjenika Marija Bradare. Istovremeno, Hrvatska demokratska zajednica (HDZ), koja je bojkotirala Federaciju i državne institucije od proglašenja hrvatske "samouprave", "izabrala" je "tim za pregovaranje" predvođen umjerenim članom HDZ-a Božom Ljubićem, radi razgovora sa međunarodnom zajednicom i Vladom Federacije kako bi se prevazišla politička kriza. Dana 15. juna, hrvatska komponenta Vojske Federacije u potpunosti je ponovo uspostavljena. Toga dana je istekao rok za one hrvatske vojnike koji su se "samo-raspustili" u znak pružanja podrške hrvatskoj "samoupravi" u martu 2001. godine da obnove svoje ugovore o zaposlenju sa Ministarstvom odbrane Federacije. Ministar odbrane Federacije BiH, Mijo Anić, rekao je da je 7.200 vojnika obnovilo svoje ugovore do isteka roka.

Obnovljena regionalna suradnja: Dana 21. maja, zvanična državna delegacija BiH posjetila je Beograd, prvi put nakon završetka rata. Sedmicu poslije, predsjednik Hrvatske, Stjepan Mesić, boravio je u dvodnevnoj posjeti Sarajevu. Ovi sastanci su rezultirali uspostavljanjem (u slučaju SRJ) i efikasnijim funkcioniranjem (u slučaju Hrvatske) Međudržavnih vijeća između BiH i dvije države. Pored toga, 14. maja su ministri unutarnjih poslova tri zemlje potpisale sporazum o borbi protiv organiziranog kriminala u regionu, korupcije i trgovine ljudima, te o združenim policijskim aktivnostima. Dana 27. juna, Republika Hrvatska, Savezna Republika Jugoslavija i BiH potpisale su "regionalni akcioni program" u Briselu u cilju ubrzanja povratka izbjeglica na Balkanu. Program će se financirati bilateralnim inicijativama i nacionalnim akcionim planovima u okviru Pakta stabilnosti za jugoistočnu Evropu. Cilj programa je da se riješi situacija u vezi sa otprilike 490.000 izbjeglica i raseljenih osoba u roku od dvije godine. Dana 29. juna u Beču su ministri vanjskih poslova BiH, Republike Hrvatske, Republike Slovenije i Savezne Republike Jugoslavije i potpredsjednik Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije potpisali Sporazum o pitanjima sukcesije

bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ). Sporazumom se reguliraju pitanja distribucije prava, obaveza, potraživanja i dugova SFRJ između država i simbolizira početak perioda obnovljene regionalne suradnje.

Osman-pašina džamija u Trebinju i Ferhadija u Banjaluci: Dana 5. maja, srpski ekstremisti su spriječili simbolično polaganje kamena temeljca za obnovu Osman-pašine džamije u Trebinju, gradu koji se nalazi u jugoistočnom dijelu BiH. U toku žestokih nemira lakše je povrijeđeno nekoliko civila i međunarodnih dužnosnika, uključujući i posebnog izaslanika OHR-a za Trebinje. Dana 7. maja, masa od nekoliko hiljada Srba koji su pjevali nacionalističke pjesme i mahali četničkim zastavama i transparentima bacala je kamenice i jaja na učesnike i goste na svečanosti polaganja kamena temeljca koji je trebao da obilježi početak obnove slavne Ferhat-pašine džamije u Banjaluci. U toku ovih nemira, koji su trajali više od osam sati, povrijeđeno je više od 30 civila i policajaca. Visoki predstavnici međunarodne zajednice i diplomatskog kora u BiH, kao i nekoliko stotina posjetitelja Muslimana, bili su zatočeni u zgradi Medžlisa Islamske zajednice u Banjaluci. Gnjevni demonstranti spalili su islamsku zastavu i zapalili pet autobusa kojima su gosti Muslimani, od kojih je većina bila protjerana iz Banjaluke tokom rata, stigli na svečanost. Dana 15. maja, Vlada RS je najavila ostavke i otpuštanja visokih dužnosnika RS, u vezi sa incidentima koji su se dogodili u Trebinju i Banjaluci. Time su obuhvaćeni ministar unutrašnjih poslova RS Perica Bundalo, zamjenik ministra unutrašnjih poslova Brano Pećanac, šef sigurnosti RS Dobrislav Planojević i načelnik Centra javne bezbjednosti Banjaluka Vladimir Tutus. Dana 26. maja preminio je Murat Badić, Bošnjak koji je povrijeđen u nemirima u Banjaluci 7. maja, od kada je bio u komi. Svečanost polaganja kamena temeljca za džamiju Ferhadija u Banjaluci uspješno je održana 18. juna, uprkos demonstracijama koje su srpski nacionalisti organizirali protiv ovog događaja. Lideri Republike Srpske, uključujući predsjednika RS Mirka Šarovića, koji je zajedno sa

premijerom RS Mladenom Ivanićem prisustvovao svečanosti, pozvali su građane RS da pokažu toleranciju i omoguće održavanje svečanosti. Uprkos ovim apelima, nekoliko stotina demonstratora sukobilo se sa policijom RS. Petnaest policajaca koji su radili na obezbjeđenju objekta bilo je lakše povrijeđeno. Događaji u Trebinju i Banjaluci isprovocirali su jedan broj manjih, ali potencijalno opasnih incidenata u cijeloj BiH, kao što je bio ulični protest u Sarajevu, bombaški napad na pravoslavnu crkvu u Sanskom Mostu, šteta nanesena pravoslavnom groblju u Tuzli i rasturanje letaka sa huškačkim sadržajem u nekoliko gradova u zemlji.

BiH u procesu evropskih integracija: Organi vlasti u Bosni i Hercegovini su u izvještajnom periodu načinili ograničene pomake na ispunjavanju uslova za prijem u Vijeće Evrope. Ipak, od 40 kriterija za pristup koji se zasnivaju na ljudskim pravima i koji podrazumijevaju donošenje zakona, ispunjeno je samo 9, a 6 od njih je morao nametnuti Visoki predstavnik. Sličan nivo pomaka postignut je u smislu ispunjavanja uslova EU Road Map-a, čime bi se omogućilo EC da pristupi izradi studije podobnosti za potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između BiH i EU, što predstavlja prvi korak prema članstvu u EU. Jedina izmjena u kriterijima odnosila se na uspostavljanje mehanizama za osiguranje dostupnosti i priznavanja osobnih dokumenata. Ovaj kriterij je unaprijeđen sa "nezadovoljen" na "djelimično zadovoljen" zbog usvajanja nacrtu Zakona o priznavanju javnih dokumenata u Vijeću ministara, te poslije u Domu naroda BiH, 16. maja. Međutim, proces prije finalnog usvajanja je dosta dug i također treba održati političku volju.

Izborni zakon: Dana 12. aprila, Vijeće ministara usvojilo je nacrt Izbornog zakona i kasnije ga dostavilo Parlamentarnoj skupštini BiH. Dana 17. maja, Zastupnički dom BiH prihvatio je razmatranje nacrtu Izbornog zakona u hitnoj proceduri. Na istoj sjednici, HDZ je uputio sopstveni nacrt Izbornog zakona u parlamentarnu proceduru, i Dom je odlučio da i o ovom zakonu

raspravlja u hitnoj proceduri. To znači da su paralelno razmatrana dva nacrti Izbornog zakona (1) nacrt koji je usvojilo Vijeće ministara – što je malo izmjenjena verzija nacrt zakona OSCE-a, koji je izradila mješovita ekspertna radna grupa, i (2) nacrt HDZ-a. Politički izvještač Vijeća Evrope, Laszlo Surjan, koji se obratio parlamentarcima na sjednici 17. maja, prenio je jasnu poruku Parlamentarnoj skupštini BiH da će morati usvojiti Izborni zakon do 22. juna, kao jasnu poruku da je BiH spremna (i u smislu volje i mogućnosti) da pristupi Vijeću Evrope u 2001. godini. Ipak, 21. juna, članovi Zastupničkog doma nisu usvojili nacrt Izbornog zakona. To neusvajanje je dovelo u opasnost do sada načinjene napore na konsolidaciji demokratskih procesa u BiH i osiguranju za njene građane efikasnog političkog predstavljanja na koje imaju pravo. To također dovodi u pitanje pomake koje BiH čini prema daljoj integraciji u evropske strukture. Usvajanje Izbornog zakona je bio i uslov iz Road Map-a, što je neophodan preduslov da Evropska komisija pokrene izradu studije podobnosti u okviru procjena da li je zemlja spremna da pregovara o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, što je prvi korak prema procesu integracije u Evropsku Uniju. Rok postavljen na zagrebačkom Samitu za BiH da okonča Road Map Evropske Unije istekao je u julu ove godine.

Sistem zaštite osobnih podataka građana (CIPS): Pitanje zakona iz paketa CIPS, čime se uvodi jedinstvena vozačka dozvola, osobna karta, jedinstveni matični broj građana (JMBG) i Zakona o zaštiti podataka i Zakona o razmjeni podataka, koje je Vijeće ministara uputilo u parlamentarnu proceduru i dalje privlači komentare u izvještajnom periodu. Trenutno građani mogu imati dvije osobne karte, dva prebivališta i dva JMBG, što unosi administrativni kaos i predstavlja rasipanje javnih sredstava. Pored toga, ovo pitanje je u jasnoj vezi sa slobodom kretanja i prebivališta građana (član 1.4 Ustava BiH). Nova osobna karta u skladu je sa standardima ICAO (Međunarodna organizacija za civilnu avijaciju, tijelo UN-a

koje regulira ovo pitanje) za međunarodno priznate putne dokumente. Vozačka dozvola je u skladu sa EU standardima o vozačkim dozvolama, što će građanima BiH olakšati putovanje automobilima u EU i zadovoljit će buduće zahtjeve koji se postavljaju pred BiH na putu ka članstvu u EU. Oba dokumenta su u skladu sa rezolucijom Vijeća Evrope (77) 26 o usklađivanju osobnih dokumenata.

SADRŽAJ

PREDMET	TAČKA	STRANA
Događaji koji su obilježili period	–	
Kontekst	–	
Sadržaj	–	
Spisak skraćenica	–	
Pravo na povratak/Pravo na imovinu	1-11	
Provedba imovinskih zakona	1-10	
Nezakonita dodjela zemljišta	11	
Pravo na povratak/Povratak i incidenti u vezi sa povratkom	12-27	
Povratak	12-13	
Incidenti u vezi sa povratkom	14-15	
Incidenti u vezi sa povratkom u Republici Srpskoj	16-22	
Incidenti u vezi sa povratkom u Federaciji	23	
Azil i nepropisna migracija	24-27	
Vladavina zakona – Provođenje zakona i sudstvo	28-67	
Provođenje zakona	28-45	
Reforma zatvora	46	
Nasilje nad ženama	47-56	
Sudska reforma	57-67	

Krivično gonjenje za ratne zločine	68-80	
Krivično gonjenje za ratne zločine na domaćem nivou	68-73	
Međunarodni krivični tribunal za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije	74-80	
Nestale osobe/Ekshumacije	81-99	
Međunarodna komisija za nestala lica	81-90	
Međunarodni komitet crvenog križa/krsta	91	
Spomen obilježje Srebrenica	92-97	
Statistika o posljeratnim nesrećama uzrokovanim minama	98-99	
Ekonomska i socijalna prava	100-119	
Pregled bh. Privrede	100	
Ekonomska i socijalna prava	101	
Zdravstvo	102-104	
Penzije	105-107	
Zapošljavanje	108-113	
Komunalne usluge	114-115	
Socijalna zaštita invalida	116-117	
Prigovor savjesti	118-119	
Prava manjina/Ugrožene grupe	120-130	
Diskriminacija na osnovu pola	120-122	
Etnička/ nacionalna diskriminacija	123	
Sloboda vjeroispovjesti	124	
Diskriminacija Roma	125-128	
Prava djeteta	129-130	
Kulturna prava: Obrazovanje	131-141	
Osnovno i srednje obrazovanje	131-136	
Visoko obrazovanje	137	

Distrikt Brčko	138-141	
Građansko društvo	142-146	
Sloboda izražavanja i sredstva javnog informiranja	147-165	
Zakoni u oblasti medija	149-160	
Sloboda izražavanja	161-165	
Institucije za ljudska prava u BiH	166-199	
Ukupni napredak u rješavanju slučajeva u daytonskim Institucijama	–	
Dom za ljudska prava	166-177	
Komisija za imovinske zahtjeve raseljenih osoba i izbjeglica	178-183	
Institucije Ombudsmena	184-196	
Budućnost institucija	197-199	
Upitnik	–	
Organizacije koje su članice HRCC-a	–	

SPISAK SKRAĆENICA

ABA/CEELI	Američka advokatska komora/Pravna inicijativa srednje i istočne Evrope
AFDIL	Laboratorija oružanih snaga za identifikaciju metodom DNK
BiH	Bosna i Hercegovina
CoE	Vijeće Evrope
VM	Vijeće Ministara
CRPC	Komisija za imovinske zahtjeve
DMA	Odjel za medije OSCE-a
DP	Raseljene osobe
DPA	Daytonski/pariški mirovni sporazum
EASC	Izborna žalbena potkomisija

EC	Evropska komisija
ECHR	Evropska konvencija o/Sud za ljudska prava
EU	Evropska unija
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FoAIA	Akt o slobodi pristupa informacijama
SRJ	Savezna Republika Jugoslavija
GFAP	Opći okvirni sporazum za mir/DPA
HDZ	Hrvatska demokratska zajednica
HNS	Hrvatski nacionalni sabor
HRCC	Kooridinacioni centar za ljudska prava
HSS	Hrvatska seljačka stranka
HVO	Hrvatsko vijeće obrane
ICMP	Međunarodna komisija za nestale osobe
ICNL	Međunarodni centar za neprofitno pravo
ICTY	Međunarodni tribunal za zločine počinjene na teritoriji bivše Jugoslavije
IJC	Nezavisna sudska komisija
IMC	Nezavisna komisija za medije
IOM	Međunarodna organizacija za migracije
IPTF	Međunarodne policijske snage
JNA	Jugoslovenska narodna armija
JSAP	Program za ocjenu sudskog sistema
MPI	Institut za nestale osobe
MRDP	Ministar/Ministarstvo raseljenih lica i izbjeglica
NATO	Sjeverno atlantski organizacija
NGO	Nevladina organizacija

ODIHR	Ured za demokratske institucije i ljudska prava
OHCHR	Ured visokog komesara za ljudska prava
OHR	Ured visokog predstavnika
OSCE	Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi
PEC	Privremena izborna komisija
PIC	Vijeće za provedbu mira
PLIP	Plan za provedbu imovinskih zakona
PSC	Centar javne bezbjednosti
SPRS	Socijalistička stranka Republike Srpske
SNS	Srpska narodna stranka Republike Srpske
SRS	Srpska radikalna stranka Republike Srpske
SNSD	Stranka nezavisnih socijaldemokrata
PDP	Stranka demokratskog progresa
SBiH	Stranka za Bosnu i Hercegovinu
RS	Republika Srpska
SDA	Stranka demokratske akcije
SDP	Socijaldemokratska stranka BiH
SDS	Srpska demokratska stranka
SFOR	Stabilizacijske snage (NATO)
UNESCO	Organizacija Ujedinjenih nacija za obrazovanje nauku i kulturu
UNHCR	Visoki komesarijat Ujedinjenih nacija za izbjeglice
UNICEF	Fond za djecu Ujedinjenih nacija
UNMIBH	Misija Ujedinjenih nacija u Bosni i Hercegovini

Pravo na povratak/pravo na imovinu

Provedba imovinskih zakona:

1. Opći trendovi: Do danas je cca 19% svih slučajeva u RS riješeno, 38% u Federaciji i 22% u Distriktu Brčko, što u prosjeku iznosi 29% na cijelom području zemlje. Stopa provedbe i dalje raste za otprilike 1 procentni poen mjesečno (mada je stopa u junu porasla za gotovo 2 procentna poena) tako da predviđanje za završetak još uvijek važi za oko šest godina (statistika za kraj juna 2001. godine).

2. Slika na cijelom području zemlje je i dalje veoma raznolika kao što je i bila: stopa provedbe se kreće od 100% riješenih zahtjeva (u tri općine sa veoma malim brojem podnesenih zahtjeva: Čitluk, Srpsko Orašje i Grude) do ispod 5%. Međutim, sveukupno gledajući, kanton 7 i kanton 10 (Herceg-bosanski), oba kantona sa hrvatskom većinom, i dalje pokazuju najmanju stopu provedbe u Federaciji, pri čemu su i jedan i drugi kanton riješili manje od 25% svih zahtjeva. Istočna RS je i dalje najsporija regija i u RS i u zemlji u cjelosti, pri čemu općina Foča/Srbinje, sa manje od 4%, pokazuje najnižu stopu provedbe na cijelom području zemlje. Kanton 6 (Srednje-bosanski) je regija u kojoj je postignut najveći napredak, cca. 63% riješenih zahtjeva.

3. Neobezbjeđenje alternativnog smještaja za osobe koje se trebaju deložirati, a koje ne mogu riješiti svoje stambene potrebe, je i dalje primarni razlog zbog kojeg stambeni organi vlasti ne mogu da povećaju stopu provedbe. Neki stambeni uredi očito prešutno odobravaju ilegalnu prodaju ili nepropisnu dodjelu imovine u društvenom vlasništvu za koju nije podnjet zahtijev za povrat, a koja bi se trebala koristiti kao alternativni smještaj. Inicijative za

obezbjeđenje smještaja korištenjem raspoloživih resursa su i dalje sporadične i, u mnogim slučajevima, površne. Ovo na cijelom području zemlje predstavlja najveći izvor zabrinutosti s obzirom na nivo opredjeljenja koje su domaći organi vlasti pokazali u cilju provedbe imovinskih zakona.

4. Ostale značajne prepreke provedbi imovinskih zakona i dalje obuhvataju: namjerno prolongiranje procesa obrade zahtjeva kroz birokratsko opstruiranje; odgađanje i odlaganje zakazanih deložacija; te propust da se adekvatno riješe slučajevi višestrukog korištenja stambenih jedinica, posebno slučajevi u koje su uključeni vladini dužnosnici, članovi sudstva i eminentni pojedinci.

5. Napredak u Federaciji: 67% podnosilaca zahtjeva je dobilo odluke mada je samo 36% stvarno stupilo u posjed svoje imovine – što znači da je nešto malo više od polovine ovih odluka provedeno. Provedba imovinskih zakona se još uvijek najlakše odvija u kantonima 1 (Unsko-sanski) i 6 (Srednjobosanski). Veća urbana područja pokazuju izvjesno poboljšanje: Tuzla je dostigla prosjek Federacije od 36% mada Sarajevo zaostaje sa 29%. Posebno problematične općine u Federaciji obuhvataju područja sa hrvatskom većinom u Mostaru Centralna zona (7%), Mostaru Jugozapad (16%), Stolac (16%) i Glamoč (9%) Šu kantonima 7 i 10Ć.

6. Provedba spora u RS: Općine u kojima je podnesen najveći broj zahtjeva, uključujući veća urbana područja, su opet ispod prosjeka entiteta. Banja Luka je riješila 13% zahtjeva, Bratunac 8%, Foča/Srbinje manje od 4%, Srebrenica nešto malo iznad 4%, Višegrad 6% i Zvornik 6%. Sveukupna stopa provedbe u RS, od 17%, pri čemu su odluke donijete za samo 37% zahtjeva, i dalje iznosi manje od polovine stope u Federaciji.

7. Lokalna policija: Prema Politici registriranja, privremenog ovlaštenja i potvrđivanja UNMIBH-a, policajci koji su dvostruki ili bespravni korisnici se suočavaju sa oduzimanjem ovlaštenja ako ne napuste tu imovinu u naznačenom

roku. U periodu od 1. aprila do 30. juna 2001. godine, 201 policajac je legalizirao svoj stambeni status bilo dobrovoljnim napuštanjem imovine koju su koristili ili zaključivanjem sporazuma o zakupu sa vlasnicima imovine. Otkako je ova Politika stupila na snagu, oko 1500 policajaca je dobrovoljno napustilo imovinu koju su bespravno koristili. Ipak, još stotine policajaca u oba entiteta i dalje koriste imovinu za koju su podnijeti zahtjevi. IPTF-ov Housing Action Team (Tim za akcije u vezi sa stambenim pitanjima) nastavlja sa sastavljanjem popisa i djelovanjem u slučajevima kada su policajci višestruki korisnici na cijelom području zemlje, te obavještavanjem članova multi-agencije za Plan provedbe imovinskih zakona (PLIP) u čijem su sastavu OSCE, OHR i UNHCR, zajedno sa UNMIBH i CRPC. Pored toga, UNMIBH je završio projekat ispitivanja lokalne policije koji se sastojao od verificiranja legaliteta svih policijskih stanica u Bosni i Hercegovini putem zahtjeva dostavljenih CRPC-u. Tokom ovog projekta utvrđeno je da 11 policijskih stanica bespravno koristi tuđu imovinu za koju je dostavljen zahtjev CRPC-u. Po završetku projekta, sve ove policijske stanice su imale reguliranu situaciju bilo napuštanjem imovine ili zaključivanjem sporazuma sa zakonitim vlasnicima te imovine.

8. Izabrani dužnosnici: Pravila PIK-a 7.16 i 108 zabranjuju dužnosnicima da obavljaju funkciju ako koriste imovinu za koju postoji neriješena administrativna odluka, odluka CRPC-a ili sudska odluka. PIK propisi su dalje doveli do toga da stranke pregledaju svoje liste kako bi se osiguralo da nijedan od njihovih kandidata ne krši odluke i, u brojnim slučajevima, do napuštanja sporne imovine od strane kandidata/dužnosnika kako bi se izbjegla njihova smjena. Devedeset pet izabranih i imenovanih dužnosnika je smijenjeno prema PIK pravilima o bespravnim korisnicima u 2000. godini, a daljnjih 7 u 2001. godini što ukupno iznosi 102. Dana 6. juna 2001. godine ministar kulture i obrazovanja u Bihaću, Izolda Osmanagić, je smijenjena od strane PIK-a zbog toga što nije ispoštovala imovinske zakone. Ona je koristila tuđu imovinu i

nije napustila predmetnu imovinu do roka koji joj je bio određen.

9. Sudije, tužioci i stambena situacija: Pod okriljem PLIP-a, OSCE sistematski prikuplja podatke o sudijama i tužiocima koji nisu regulisali svoju stambenu situaciju potpuno u skladu sa imovinskim zakonima. Ovi slučajevi će preko IJC-a biti dostavljeni nadležnim entitetskim komisijama i vijećima, prema sveobuhvatnom procesu ocjene rada, koje su osnovane radi provedbe standarda za profesionalno ponašanje među sudijama i tužiocima.

10. Izvještaji o nepoštivanju odluka: Izvještaji o nepoštivanju odluka su standardizirani tako da obuhvataju zloupotrebu imovinskih zakona od strane stambenih djelatnika i drugih vladinih dužnosnika. Izvještaji navode kršenja imovinskih zakona i čine osnovu za pokretanje gonjenja pred domaćim organima, ili u najtežim slučajevima, smjenu sa dužnosti putem zajedničkih odluka OHR-a i OSCE-a.

Osim ako nije drugačije navedeno, statistika data u ovom dijelu je aktuelna do kraja juna 2001. godine. Cifre su bazirane na izvještajima općina i daju samo opće pokazatelje trendova. Za aktuelnu statistiku o provedbi imovinskih zakona u BiH, kompiliranu sa informacijama lokalnih organa vlasti i službenika međunarodne zajednice na terenu (lica za kontakt u vezi sa Planom provedbe imovinskih zakona) pogledati:

http://www.unhcr.ba/Protection/PLIP/PLIP-12.P_DF

11. Bespravna dodjela zemljišta: U maju 2001. godine OSCE je dostavio izvještaj općinskom tužiocu vezano za ponašanje načelnika Bratunca, Miodraga Josipovića, šefa odjela za urbanizam i planiranje, Mladena Tolja, općinskog građevinskog inspektora Stojana Ilića i bivšeg šefa urbanizma, Milana Rakite. Dana 21. septembra 2000. godine Ured visokog predstavnika je od gospodina Josipovića tražio da obustavi bespravnu izgradnju u Bratuncu kako bi se ispoštovala odluka

OHR-a od 27. aprila 2000. godine u vezi sa nekretninama u državnom vlasništvu. Ovom se odlukom poništava svaka prethodna općinska odluka koja se tiče zemljišta u društvenom vlasništvu osim ako nisu ispunjeni određeni uslovi. I pored ovog zahtjeva za poštivanje zakona, bespravna gradnja je nastavljena u Bratuncu na najmanje 5 različitih lokacija. Dana 17. maja 2001. godine OHR ponovo traži od gospodina Josipovića i gospodina Tolja da obustave izgradnju i odmah zaustave sve bespravne dodjele zemljišta. Korisnici po odlukama za dodjelu zemljišta, koje je donijelo Izvršno vijeće Bratunca a potvrdila administracija gospodina Josipovića, su predsjednik osnovnog suda u Srebrenici Mirko Zagorac, sadašnji šef CID-a u Bratuncu Maksim Maksimović, bivši zamjenik komandira policijske stanice Dragan Nedeljković i nekoliko drugih policajaca iz Bratunca, nekoliko vijećnika, građevinski inspektor gospodin Ilić i šef katastarskog ureda, kao i Novak Stjepanović kojeg trenutno traži policija. Vidimir Banduka, delegat RSNA i predsjednik lokalnog ogranka SDS-a je također još jedan od prvobitnih korisnika. Dana 31. maja, djelujući prema izvještaju OSCE-a i pod pritiskom međunarodne zajednice, šef CJB u Zvorniku je naredio hapšenje načelnika Josipovića, šefa urbanizma Tolja i građevinskog inspektora Ilića, kao i bivšeg šefa urbanizma Rakite. Građevinski inspektor Ilić je uhapšen kao i bivši šef urbanizma Rakita, kao i šef urbanizma. Bivši načelnik općine još uvijek nije uhapšen. Slučaj je krajem juna dostavljen istražnom sudiji. Dana 1. juna 2001. godine visoki predstavnik je donio odluke kojima se Miodrag Josipović smjenjuje sa dužnosti načelnika općine Bratunac, kao i Mladen Tolj sa dužnosti šefa Odjela za prostorno uređenje i stambena pitanja u općini Bratunac.

Pravo na povratak/povratak i incidenti vezani za povratak

Povratak:

12. Prema podacima UNHCR-a, u periodu od 1. januara 2001. godine do 31. maja 2001. godine registrirano je 30.123

manjinskih povrataka. Od ove cifre, 18.825 je bilo u Federaciji, 10.172 u RS i 1.126 u Distriktu Brčko. Ove brojke obuhvataju: 12.089 povratnika Bošnjaka, 3.583 Hrvata, 14.119 Srba i 332 Ostalih. Povratak u istočnu RS se nastavlja mada još uvijek postoji ozbiljna zabrinutost u tom području u pogledu održivosti ovog povratka, posebno kada se uzmu u obzir sigurnosni problemi u ovoj regiji, kao i poteškoće na koje povratnici nailaze u ovim područjima u pokušajima da prevaziđu probleme vezane za zapošljavanje, školovanje djece, javne usluge, penziono i zdravstveno osiguranje.

13. Međutim, sveukupno uzevši, brojke za manjinski povratak i dalje imaju pozitivan trend u poređenju sa istim periodima u protekloj godini, pri čemu su brojke za prošlu godinu dvostruko veće od onih iz prethodne godine. Također je potrebno naglasiti da stvarni broj povrataka može biti veći od registriranog zbog toga što se može desiti da se povratnici koji su se spontano vratili nisu još registrirali.

Manjinski povratak u 2001. godini

PREGLED REGISTRIRANIH POVRATAKA RASELJENIH LICA I IZBJEGLICA – 2001

	Raseljena lica				Izbjeglice			Sveukupno
	FBiH	RS	Brcko	Ukupno	FBiH	RS	Ukupno	
Januar	2,302	1,275	115	3,692	724	204	928	4,620
Februar	2,913	1,292	176	4,381	786	337	1,123	5,504
Mart	3,734	958	835	5,527	1,352	285	1,637	7,164
April	3,766	2,107		5,873	1,207	313	1,520	7,393
Maj	3,230	3,263		6,499	1,312	380	1,692	8,191
Jun	2,821	1,876		4,697	1,137	679	1,816	6,513
Ukupno	18,766	8,771	1,126	30,663	6,518	2,198	8,716	39,379

Statistika za trenutni povratak se može naći na:

<http://www.unhcr.ba/Operations/Statistical%20package/cover.htm>

Incidenti u vezi sa povratkom

14. Od aprila 2001. godine IPTF je primio 117 izvještaja o incidentima čija su meta bili povratnici pripadnici manjina. 66 (ili 56%) od tih incidenata se desilo u RS, 36 (ili 31%) u Federaciji i 15 (ili 13%) u Distriktu Brčko. U RS je najveći broj incidenata registriran u Bijeljini (12), Zvorniku (9), Prijedoru (6), Modriči (5), Banjaluci (4), Doboju (4) i Višegradu (4). U Federaciji veliki broj incidenata je registriran u Mostaru (6), Sarajevu Centar (5) i Zenici (4).

15. Broj incidenata usmjerenih protiv pripadnika manjina je i dalje dvostruko veći u RS nego u Federaciji. Težina incidenata u RS je i dalje daleko veća nego u Federaciji i Distriktu Brčko. Dok se većina incidenata u Federaciji odnosila na verbalno maltretiranje i povremenu štetu na imovini, incidenti u RS su uključivali korištenje eksploziva što je imalo smrtne posljedice (12. jula u Džamdžićima, općina Vlasenica, istočna RS – šesnaestogodišnja djevojka – povratnik), pucnjavu, fizičke napade, značajnu štetu na imovini kao i demonstracije uz iskazano nasilje. Policijska istraga teških incidenata u RS je loša i tek je nekolicina počinitelaca izvedena pred lice pravde.

Incidenti vezani za povratak u Republici Srpskoj:

16. Banja Luka: Izražena je ozbiljna zabrinutost u vezi sa policijskom istragom u RS koja se odnosi na nasilje od 7. maja 2001. godine koje je bilo usmjereno protiv ponovne izgradnje Ferhadija džamije u Banjaluci. Radna grupa koju je oformilo RS Ministarstvo unutrašnjih poslova u cilju koordinacije istrage je bila dezorganizirana i neefikasna, a policija nije učinila ozbiljan pokušaj na otkrivanju onih koji su organizirali to nasilje. Više od mjesec dana nakon tog nasilja, dužnosnici SJB u Banjaluci nisu izvršili osnovne istražne radnje kao što je ispitivanje određenih svjedoka i korištenje video zapisa u cilju identificiranja počinitelaca ili

neodgovarajuće reakcije policajaca. Mada je na stotine policajaca bilo raspoređeno u cilju kontroliranja nasilja, samo je 8 službenih izvještaja dostavljeno u početku. Krivične prijave koje je policija dostavila tužiocu identificiraju samo veoma mali broj onih koji su počinili krivična djela, a policajci nisu podržali krivično gonjenje okrivljenih. Tokom sudskog postupka protiv bosanskih Srba koje je policija identificirala kao one koji su učestvovali u krivičnim djelima, 6 policajca RS je dalo lažne izjave istražnom sudiji osnovnog suda u Banjaluci koje su bile kontradiktorne izjavama u njihovim službenim izvještajima. Policijski organi u RS i UNMIBH razmatraju sankcije protiv tih policajaca.

17. UNMIBH i dalje pomno prati policijsku istragu i sudski postupak u vezi sa incidentom koji se desio 7. maja. Pored toga, UNMIBH vrši neovisnu istragu ponašanja policajaca tokom i nakon incidenta od 7. maja.

18. Nakon značajnog pritiska i pažnje međunarodne zajednice, policijski organi u RS su držali pod kontrolom nasilje prilikom drugog pokušaja svečanog obilježavanja rekonstrukcije Ferhadija džamije 18. juna 2001. godine. Policajci su svojim brojem daleko premašili broj demonstranata i omogućeno je da se nastavi ceremonija. Pokrenut je krivični postupak protiv nekoliko demonstranata, a lokalni policajci su 4. jula 2001. godine (nakon perioda izvještavanja) svjedočili pred istražnim sudijom osnovnog suda u Banjaluci. Za razliku od incidenta koji se desio 7. maja, izjave policajaca se čine istinitim i dale su puni uvid u događanja.

19. Trebinje: Policija u Trebinju nije izvršila propisnu istragu demonstracija koje su uz primjenu nasilja bile usmjerene protiv ponovne izgradnje Osmanpašine džamije dana 5. maja 2001. godine. Mada je policija dostavila krivične prijave protiv pojedinaca koji su napali predstavnika OHR-a i kamermana sa televizije, policija je odbila da izvrši istragu onih koji su organizirali demonstracije i potakli nasilje. Dana 7. juna 2001. godine, komesar IPTF-a je oduzeo ovlaštenje

za rad šefu krim službe u SJB Trebinje zbog odbijanja da izvrši istragu incidenta u skladu sa zakonom. UNMIBH je nastavio sa vršenjem pritiska na policajce u Trebinju u cilju provođenja istrage u vezi sa incidentom i pokrenut je krivični postupak protiv još nekoliko pojedinaca.

20. Bijeljina: U junu 2001. godine RS ministar unutrašnjih poslova je smjenio šefa i zamjenika šefa CJB u Bijeljini, dijelom zbog propusta da obezbijede adekvatnu reakciju policije u Bijeljini i Janji na incidente u vezi sa manjinskim povratkom. Ministar je bio upoznat sa rezultatima neovisne istrage UNMIBH-a koji su pokazali ustaljenu praksu krajnjih predrasuda na štetu Bošnjaka koji su žrtve etničkog nasilja. Područje koje pokriva CJB Bijeljina je područje sa najvećom stopom nasilja koje je usmjereno protiv manjinskog povratka u zemlji.

21. Zvornik: U maju 2001. godine osnovni sud u Zvorniku je donio odluku u predmetu protiv bosanskih Srba koji su demonstrirali uz primjenu nasilja protiv povratka Bošnjaka u selo Divić. Četrnaest lica je proglašeno krivim za opstruiranje policajaca u obavljanju njihovih dužnosti; dvojica su osuđena na 45 dana zatvora, a za preostalih 12 je izrečena novčana kazna. Krajnji rezultat je daleko ispod težine krivičnog djela, ali ovaj slučaj predstavlja prvi slučaj u istočnoj RS u kojem su bosanski Srbi okrivljeni za podsticanje nasilja uperenog protiv manjinskog povratka.

22. Višegrad: Dana 30. maja 2001. godine osnovni sud u Višegradu je proglasio krivim jednog Srbina zbog napada na policajca u februaru 2001. godine prilikom demonstriranja protiv Bošnjaka koji su se vratili u tu općinu. Optuženi je osuđen na mjesec dana zatvora, a samo je još jedno lice proglašeno krivim za incident u kojem je 400 bosanskih Srba demonstriralo protiv posjete Bošnjaka, zapalilo njihova vozila i oštetilo općinsku zgradu u Višegradu.

Incidenti vezani za povratak u Federaciji:

23. Incidenti kao odgovor na druge incidente: Nakon incidenata koji su se desili u maju 2001. godine u Trebinju i Banjaluci, dostavljeni su izvještaji o incidentima koji su uslijedili kao odgovor protiv Srba u kantonima 1, 3 i 9. Nekoliko incidenata se desilo u Sanskom Mostu u periodu od 7. do 9. maja 2001. godine, uključujući demonstracije u centru grada, maltretiranje Srba i lakše štete na imovini u vlasništvu Srba. Ručna bomba je bačena na pravoslavnu crkvu, ali je policija uhapsila počinioca. U Sarajevu je eksplozija u stambenoj jedinici jednog lica srpske nacionalnosti izazvala manje štete. U Tuzli je oštećeno 15 nadgrobnih spomenika i kapela na pravoslavnom groblju.

Azil i neredovna migracija:

24. Kako bi se osiguralo poštivanje osnovnih principa međunarodnog prava koje se tiče izbjeglica, uključujući deportaciju i pristup na teritoriju, UNHCR obavlja konsultacije sa Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice, međunarodnim policijskim snagama (IPTF) i Državnom graničnom sužbom:

- da bi se osiguralo poznavanje njihovih posebnih obaveza i da bi se dale smjernice;
- da bi se osiguralo upućivanje na i povezanost sa UNHCR-om;
- da bi se pojasnili modaliteti za identificiranje azilanata i način na koji se trebaju obraditi pojedinačni slučajevi;
- da bi se pružila pomoć identificiranim azilantima.

25. U toku prošle godine, BiH je postala privlačna zemlja tranzita za one uključene u trgovinu ljudima, krijumčare, nezakonite migrante i azilante. Razlozi za to uključuju, između ostalog, bolju sigurnosnu situaciju u zemlji, relativno liberalan vizni režim, niz pravnih manjkavosti u vezi sa migracijama i azilom. Također, najveći dio granice BiH, duge 1.666 km, je prozan; dakle moguće je

preći je neopaženo pješke ili u čamcu.

26. Usljed postojanja efikasnije Državne granične službe BiH od januara 2001., UNMIBH je konstatovao da je do sada 6.800 osoba spriječeno da nezakonito uđe u zemlju. Međutim, i dalje je zabrinjavajući broj onih kojima je potrebna međunarodna pomoć i zaštita.

27. Iako se naglasak stavlja na "nezakonite" odnosno neregularne migracije, značajan broj tih migranata možda ima legitimne razloge za napuštanje svoje zemlje, uključujući i azilante, kojima se mora osigurati zaštita u skladu sa međunarodnim propisima o izbjeglicama i ljudskim pravima. Iako je Zakon o imigraciji i azilu tehnički na snazi od 31. decembra 1999., on zahtijeva punu institucionalnu i strukturalnu reformu postojećih zakona. Još uvijek nedostaje velik broj podzakonskih akata i uputa, a nisu osnovane ni neophodne domaće institucije. U međuvremenu UNHCR vrši utvrđivanje izbjegličkog statusa, a Ministarstvu ljudskih prava i izbjeglica daje na raspolaganje obimnu tehničku ekspertizu i ograničena finansijska sredstva.

Vladavina prava – provedba zakona i sudstvo

Provedba zakona:

Registracija policijskih službenika:

28. UNMIBH/IPTF trenutno izdaje privremena ovlaštenja za rad lokalnim policajcima, na osnovu procjene njihovog integriteta i sposobnosti da funkcioniraju kao nosioci provedbe zakona u skladu sa demokratskom policijskom praksom. Kao jedan od glavnih ciljeva u planu provedbe mandata UN Misije, ta organizacija radi na ispunjenju nacionalnih kvota previđenih u okvirnim sporazumima iz Bonn-Petersberga i RS-a. Nakon toga UN Misija će preći na fazu certifikacije, u kojoj će policijski zvaničnici srednjeg i visokog nivoa proći kroz proces provjere u kojoj će se ocjenjivati njihov integritet i stručna sposobnost.

29. Ukupni broj registriranog policijskog osoblja u cijeloj BiH trenutno iznosi 24.351. U taj broj ulaze i uniformirano policijsko osoblje i administrativno osoblje. Od ukupno 13.349 policajaca u Federaciji, 66% su Bošnjaci, 29% Hrvati i 3% Srbi. Od ukupno 10.001 policajaca u Republici Srpskoj, 97% su Srbi, 2,5% Bošnjaci i 0,5% Hrvati.

30. Do danas, UNMIBH/IPTF izdao je privremeno ovlaštenje za vršenje policijskih dužnosti ukupnom broju od 10.657 osoba u oba entiteta, kao i u policijskim ustanovama na državnom nivou te u Brčko Distriktu. U Republici Srpskoj, privremeno ovlaštenje za vršenje policijskih dužnosti dobilo je 5.580 policajaca; 97% njih su Srbi, 2% Bošnjaci i 1% Hrvati. U Federaciji, 4.664 policajaca dobilo je privremeno ovlaštenje za vršenje policijskih dužnosti, od toga 61% Bošnjaka, 35% Hrvata i 3% Srba.

Zapošljavanje iz reda manjinskih zajednica:

31. U Federaciji je od aprila uposlano 258 policajaca iz reda manjinskih zajednica. Od njih su 202 osobe diplomirale na Policijskoj akademiji na Vracama, te potom zaposlene kao policajci. Dvadesettri bivša policajca ponovo su zaposlena u okviru svojih prijeratnih jedinica nakon što su završili obuku za osvježavanje znanja, a 33 su dobrovoljno prešla iz MUP-a Republike Srpske. Još 207 policajaca iz manjinskih zajednica iz treće i četvrte klase Policijske akademije FBiH pridružiće se policijskim snagama Federacije kada završe akademsku obuku i obuku na terenu. Treća klasa, sa 109 kadeta, treba da završi terensku obuku 31. jula, a četvrta klasa, sa 98 kadeta, započela je sa tom obukom u februaru 2001.

32. U Republici Srpskoj je od 1999. godine zaposleno 228 policajaca iz reda manjinskih zajednica. Od njih je 175 diplomiralo na Policijskoj akademiji RS, a 30 ih je dobrovoljno prešlo iz MUP-a Federacije. Također, u dvije klase oformljene za bivše policajce obučena su 23 bivša policajca s

ciljem povratka na njihova prijeratna područja. Stosedamnaest kadeta iz manjinskih zajednica iz četvrte klase Policijske akademije RS završili su obuku u aprilu 2001., te započeli sa šestomjesečnom terenskom obukom, a peta klasa, sa 122 polaznika, krenula je maju 2001.

33. S ciljem povećanja efektivnosti UNMIBH-a u upravljanju projektom povratka manjina, HRO je razvio novu strategiju koja se sastoji od prikupljanja informacija o stambenoj situaciji policijskih službenika iz reda manjinskih zajednica, i to kako kadeta (direktno u akademijama, putem upitnika), tako i dobrovoljna redeployment kandidata (through received from the minority recruitment unit). Napravljen je spisak policajaca iz reda manjinskih zajednica kojima je potrebna pomoć za obnovu (koji će biti ponovo ažuriran); spisak će se dostaviti svim nevladinim organizacijama i donatorima, kako bi se inkorporirao u njihove trenutne projekte obnove. Od 310 potencijalnih beneficiaries koji se trenutno nalaze na spisku, razne nevladine organizacije za obnovu već razmatraju 62 takva slučaja.

Projekti koji se odnose na hapšenje i pritvor:

34. Inicijativa UNMIBH-a čija je svrha poboljšanje procedura hapšenja i pritvora bitno je uznapredovala, i u Federaciji i u RS. Ovaj projekat u Federaciji gotovo je okončan: zajednička radna grupa Ministarstva unutrašnjih poslova Federacije i UNMIBH-a završila je rad na izradi materijala o evidenciji o lišavanju slobode koji bi bio u skladu sa evropskim standardima. MUP Federacije usvojio je jednoobrazne procedure i evidenciju o lišavanju slobode u februaru 2001. a svi kantonalni MUP-ovi usvojili su ih u maju 2001. Od 1. juna 2001. godine u policijskim stanicama u Federaciji se implementira sistem evidentiranja koji koristi standardne spise o lišavanju slobode. UNMIBH i dalje prati implementaciju: od 53 policijske stanice u kojima su do sredine juna obavljene posjete, u 51 stanici (96%) u potpunosti su se provodile nove procedure, i

nije bilo većih problema u vezi s tim.

35. U februaru 2001. godine, komesar IPTF-a je proslijedio MUP-u RS izvještaj sa rezimiranim/ rezultatima mikro revizije 105 policijskih stanica koju je proveo UNMIBH, u kojem se organima vlasti RS preporučuje da u suradnji sa UNMIBH-om, izrade i provedu a uniform record keeping mechanism on arrest and custody. Osnovana je zajednička radna grupa UNMIBH-a i MUP-a Republike Srpske; predstavnici RS su prihvatili model record keeping o lišavanju slobode. U junu 2001. the model records su testirane u 12 odabranih policijskih stanica u Republici Srpskoj. Očekuje se da nove procedure o lišavanju slobode treba da se provedu u cijeloj RS do septembra 2001.

Zloupotreba službenog položaja i nedjelovanje policije:

36. Od 193 slučaja zloupotrebe službenog položaja koji su prijavljeni IPTF-u u toku perioda od 1. aprila do 30. juna 2001., 113 slučajeva se odnosilo na policijske službenike iz Federacije, 78 iz Republike Srpske, te 2 iz Brčko Distrikta. Kategorija zloupotrebe službenog položaja uključuje napad, premlaćivanje u pritvoru, pretjerana upotreba sile, zlostavljanje, šikaniranje, nedjelovanje policije, nezakonito pritvaranje, ograničavanje kretanja, neodgovarajuća pljenidba, otmica, seksualni napad, nemar, korupcija i zloupotreba vlasti.

Zloupotreba službenog položaja i nedjelovanje policije u Republici Srpskoj:

37. ***Bijeljina:*** Sedmog jula 2001. godine, komesar IPTF je oduzeo ovlaštenje za rad dvojici policajaca iz Službe javne bezbjednosti Bijeljina, zbog kršenja zakona i dužnosti. Sredinom 2000. godine jedan od tih policajaca pretukao je Bošnjaka koji je bio u posjeti toj opštini, a drugi, njegov nadređeni, nije intervenirao povodom toga. Uprkos činjenici da je protiv oba ta policajca trebalo podnijeti krivične prijave,

policijska stanica u Bijeljini nikada nije prosljedila krivični izvještaj javnom tužiocu. Ni disciplinska komisija Službe javne bezbjednosti Bijeljina nije u ovom slučaju vidjela krivičnu odgovornost; umjesto toga, utvrđena je povreda dužnosti – i to usljed neobavještavanja nadređenih o upotrebi sile. Policajci su kažnjeni na taj način što im je za sljedećih 6 mjeseci plata smanjena za određeni iznos.

38. **Sokolac:** Dvadeset i osmog maja 2001. Osnovni sud u Sokocu proglasio je 6 bivših policajaca Republike Srpske krivim za zloupotrebu položaja i mučenje, u vezi sa istragom o ubistvu Srđana Kneževića, bivšeg zamjenika šefa Centra javne bezbjednosti Pale, počinjenom 1998. Sud je ustanovio da je sedmi okrivljeni, Slavko Kovačević, nevin; optužnica protiv osmog okrivljenog je odbačena ranije zbog nedostatka dokaza. Izrečene kazne zatvora – od 75 dana do 11 mjeseci – neprihvatljivo su kratke, imajući u vidu ozbiljnost počinjenog krivičnog djela. Oslobođanje Kovačevića se ne može objasniti, imajući u vidu broj dokaza koji postoje protiv njega. Javni tužilac će vjerovatno podnijeti žalbu na ovu presudu.

39. **Prijedor/Matanović:** Dom za ljudska prava je 1997. godine naložio da se provede puna istraga o nestanku oca Tomislava Matanovića iz Prijedora, međutim organi vlasti RS do sada to nisu ispoštovali. Dvadeset i osmog maja 2001., na osnovu nezavisnih/ dokaza koje je prikupila UNMIBH, Komesar IPTF je oduzeo ovlaštenje trojici policajaca iz Prijedora zbog njihove uključenosti u nezakonito pritvaranje i nestanak oca Matanovića. Bez obzira na uvjerljivve dokaze o njihovoj uključenosti, nije pokrenut krivični postupak protiv ta tri policajca, zato što zvaničnici MUP-a Republike Srpske do sada nisu priznali učešće pripadnika tog Ministarstva. Istražni tim MUP-a RS tek je nedavno otkrio da je automobil porodice Matanović u posjedu lokalne policije sve od njegovog nestanka.

Zloupotreba službenog položaja i nedjelovanje policije u Federaciji:

40. **Kanton 4 / Visoko:** Devetog septembra 2000. godine Kantonalni sud u Zenici odbacio je žalbu dva policajca iz Visokog koji su proglašeni krivim zbog premlaćivanja jednog Bošnjaka u jednom baru u avgustu 1999. Kao posljedica povreda koje je zadobio u tom napadu, taj čovjek je ostao trajni invalid. Policajci su osuđeni na 15 mjeseci zatvora. Komesar IPTF je pristao da oduzme ovlaštenja četvorici policajaca koja su bila uključena u ovaj slučaj.

41. **Kanton 7:** Jedanaestog aprila 2001. godine šef kriminalističke službe Kantona 7 dostavio je mostarskom javnom tužiocu krivične izvještaje u vezi sa slučajem Beljo. Riječ je o osobi koju su 1999. godine četiri policajca iz Kantona 7 i 8 nezakonito pritvorili te deportovali u Hrvatsku. Komesar IPTF je oduzeo ovlaštenja za rad dvojici policajaca, no policijske vlasti su dvije godine sabotirale napore da im se izreknu krivične mjere.

42. **Kanton 9:** UNMIBH i dalje prati suđenje 19 članova jedinice za podršku iz Kantona 9, koji su optuženi za zloupotrebu vlasti i pretjeranu upotrebu sile u toku racije u jednom restoranu u Hadžićima 1999. godine.

43. **Oduzimanje ovlaštenja za rad u Kantonu 7:** U aprilu 2001. Komesar IPTF je suspendovao 16 policajaca Hrvata iz Kantona 7, koji su potpisali izjavu kojom faktički odbijaju vlast organa Federacije te izjavljuju svoju lojalnost nezakonitim strukturama. Nakon što je provedena puna istraga, 14. maja 2001. godine šestorici policajaca višeg ranga oduzeta su ovlaštenja, a o ostaloj desetorici izdati su izvještaji o ozbiljnom kršenju propisa.

Projekat uspostave mehanizama za unutarnju procjenu:

44. UNMIBH je pokrenuo projekat uspostave mehanizama za unutarnju procjenu, namjenjen procjeni strukturalne i funkcionalne adekvatnosti internih disciplinskih procedura. Provodi se analiza informacija i

statistike o disciplinskim procedurama koje su prikupljene u svim kantonima i centrima javne sigurnosti, sa namjerom da se izrade preporuke kojima bi se ojačao i poboljšao trenutni sistem.

Kampanja "Vaša policija služi vama":

45. Nastavljena je kampanja UNMIBH-a "Vaša policija služi vama", koja se bavi policijom te javnim pravima i obavezama u četiri oblasti u kojima javnost najčešće dolazi u dodir sa policijom. Nakon prve faze kampanje, koja se odnosila na saobraćaj, u junu 2001. pokrenuta je druga faza, o nasilju u kući. Sljedeće faze odnose se na povratak i na hapšenja.

Zatvorska reforma:

46. UNMIBH-ov redovni monitoring svih 15 zatvora u BiH nije pokazao nikakva značajna kršenja ljudskih prava. UNMIBH je također nastavio i sa projektom ujedinjenja zatvora u Mostaru. Iako je pravni okvir za ujedinjenje zatvora u istočnom i zapadnom Mostaru upotpunjen krajem 2000. godine, taj proces je iz političkih razloga kasnio. No, dana 14. juna 2001. Vlada Federacije je poduzela bitan korak time što je imenovala upravitelja i zamjenika upravitelja jedinstvenog zatvora. Očekuje se da će ministar pravde Federacije UNMIBH-u uskoro predočiti plan mjera za ujedinjenje zatvora.

Nasilje protiv žena:

Nasilje u kući:

47. U toku perioda na koji se odnosi ovaj izvještaj, lokalnoj policiji je prijavljeno oko 25 slučajeva nasilja u kući. Lokalni organi vlasti generalno i dalje tretiraju takve slučajeve kao porodične svađe a ne krivična djela.

48. Dana 15. maja 2001. slučaj nasilja u kući

koji se desio na Palama okončan je tako što je suprug osuđen za tri tačke optužnice zbog nanošenja fizičkih ozlijeđa (član 134Š1Ć Krivičnog zakona) svojoj bivšoj supruzi. Sudija je je naložio osuđenom da plati kaznu od 900 KM. Ta kazna je krajnje neprikladna, imajući u vidu okolnosti tog slučaja. Naime, optuženi je u tri različita navrata, u periodu od 6 mjeseci, supругu udarao rukama i nogama, te je udarao u glavu i oštetiо joj oko, i gurnuo je u peć, pri čemu je zadobila opekotine na rukama i nogama. Ured za ljudska prava UNMIBH-a također je duboko zabrinut zbog stava lokalne policije u ovom slučaju. Osoba koja je pokrenula tužbu nekoliko se puta morala obraćati policiji da bi dobila informacije o policijskoj istrazi u njenom slučaju, uprkos činjenici da joj je supруг i dalje prijetio ubistvom. Konačno je zatražila pomoć IPTF-a. Kada je referent za ljudska prava IPTF-a razgovarao o ovom slučaju sa pomoćnikom komandira policije na Palama, njegov odgovor je bio da se taj incident desio "iza zatvorenih vrata" tako da policija nije mogla intervenirati. Ovaj slučaj jasno pokazuje potrebu za dodatnom obukom policije kada je u pitanju nasilje u kući te potrebu da sudstvo počne izricati kazne koje će imati efekat odvraćanja.

Trgovina ženama:

49. Trgovina ljudima, osobito ženama i djevojkama u svrhu seksualne eksploatacije, i dalje predstavlja ozbiljan problem u oblasti ljudskih prava u BiH. Razlog toga su slabe institucije na državnom nivou, koje nisu u stanju da koordinirano odgovore na ovaj problem, te porodne granice zemlje, koje tim ljudima olakšavaju djelovanje. Trgovinom ljudima rukovode dobro organizirani kriminalni krugovi, kojima je uspjeh omogućen činjenicom da su lokalni organi za provedbu zakona ili i sami uključeni u te aktivnosti, ili nisu u stanju odnosno nisu voljni da se bore protiv ovih krugova. I samo prisustvo međunarodne zajednice služi kao hrana nezakonitoj prostituciji u BiH; broj žena koje su prisiljene da se bave prostitucijom raste zbog loših socijalnih i ekonomskih odnosa

u istočnoj Evropi, a osobito u Rumuniji, Moldaviji i Ukrajini.

50. **Vraćanje žrtava kućama:** UNMIBH i IOM nastavili su sa provedbom projekta pomoći žrtvama nezakonite trgovine ljudima. Nakon što lokalna policija provede raciju barova za čije se vlasnike smatra da se bave pomenutim djelima, UNMIBH utvrđuje da li su osobe zaposlene u tim barovima ustvari žrtve trgovinom ljudima. Oni za koje se utvrdi da jesu prevoze se u smještaj koje čuva lokalna policija, a IOM vrši pripreme za njihov povratak u zemlju iz koje potiču.

51. Između 1. aprila i 30. juna 2001. UNMIBH i IOM su identificirali i pomogli 25 žrtava trgovine ljudima. Većina tih žrtava bile su iz Moldavije, Rumunije i Ukrajine.

52. **Zaštita svjedoka:** IOM je dobio sredstva za nastavak rada u dva prihvatilišta za žrtve trgovine ljudima u Sarajevu. Jedno od tih prihvatilišta je za slučajeve niskog rizika, a prihvatilište za slučajeve visokog rizika namjenjeno je žrtvama koje su spremne svjedočiti pred sudom, ili pak one koje su dobile direktne ili indirektno prijetnje nasiljem i odmazdom.

53. **Državni plan mjera za borbu protiv trgovine ljudima:** Dana 19. aprila 2001. referent za ljudska prava UNMIBH-a sastao se sa zamjenikom ministra za ljudska prava i izbjeglice i pomoćnikom ministra za evropske integracije te šefovima misija IOM-a i OHCHR, kako bi razgovarali o hitnim pitanjima obezbjeđenja smještaja za žrtve trgovine ljudima u BiH. Ministarstvo ljudskih prava i izbjeglica na sastanku se obavezalo da će preuzeti odgovornost za rad dva prihvatilišta (za slučajeve visokog i slučajeve niskog rizika). Činjenica da su državni organi spremni da preuzmu aktivnu ulogu u borbi protiv trgovine ljudima je značajan pomak. UNMIBH i dalje vrši pritisak na Ministarstvo ljudskih prava i izbjeglica da ovo opredjeljenje pretoči u konkretan plan mjera. OHR je prezentirao projekat za privremeni smještaj, koji će, ukoliko

se odobri, osigurati troškove smještaja za žrtve trgovine ljudima koji na povratak kući čekaju po dva mjeseca.

54. **Krivično gonjenje:** Lokalni organi generalno su nespremni da krivično gone vlasnike barova i one uključene u trgovinu ljudima. U toku perioda na koji se ovaj izvještaj odnosi, postojao je samo jedan uspješan slučaj krivičnog gonjenja menadžera jednog takvog bara (istraga protiv vlasnika bara i dalje je u toku). Štaviše, kazne za trgovce ljudima, vlasnike i menadžere barova često su nedovoljne da bi odvraćale od ovih djela, a žene se i dalje krivično gone zbog krivičnih djela povezanih sa prostitucijom, nezakonitom imigracijom i krivotvorenim dokumentima.

55. **Sarajevo:** Šestog juna 2001. menadžer noćnog kluba "Como" proglašen je krivim za djela povezana sa trgovinom ljudima, i osuđen na godinu dana zatvora. Optuženi je uložio žalbu. Referent za ljudska prava UNMIBH-a vrši pritisak na lokalnu policiju i tužioca da u ovom slučaju optuže i vlasnika kluba, protiv koga su već ranije podnese prijave koje se odnose na trgovinu ljudima, koje su još uvijek u postupku. Referent za ljudska prava UNMIBH-a također pokušava nagovoriti sud i tužioca da primjene član 66 (1), koji vlasnicima i menadžerima klubova krivično osuđenima zbog djela počinjenih u vezi sa tom djelatnošću zabranjuje da se dalje bave tom djelatnošću. Ovaj krivični slučaj rezultat je racije provedene 16. marta 2001., u kojoj je nađeno šest žena (od kojih je jedna bila maloljetna), sa krivotvorenim pasošima, koje su bile prisiljene na prostituciju.

56. **Poboljšanje pravne zaštite za žrtve trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini:** OSCE i Međunarodna pravna grupa za ljudska prava provešće projekat za obuku specijaliziranih branitelja koji *ex officio* mogu zastupati žrtve trgovine ljudima u sudovima u BiH. Pravnici će se obučavati da koriste odgovarajuće tehnike zastupanja ovih osoba, oslanjajući se na postojeći zakon u BiH i na važeće međunarodne standarde. Osim kvalitetnog zastupanja žrtava trgovine ljudima, veća pažnja

koja će se na ovaj način posvetiti pravima ovih ljudi u sudskom postupku također će nagnati sudije i tužioce da se pridržavaju ustavnih i međunarodnih obaveza i da poštuju prava svih okrivljenih u njihovoj jurisdikciji.

Sudska reforma:

57. ***Neovisno financiranje sudova:*** U vezi sa budžetom, bez obzira na svu retoriku, među organima vlasti nije bilo stvarnih pokušaja niti interesa da se povećaju sredstva za sudski sistem; štaviše, postoji stvaran politički interes da sudski sistem ostane ovisan. Sredstva za budžet sudova stalno kasne, malobrojna su, i često se ne uplaćuju u cijelosti. Osiguravanje sredstava može ovisiti o dobrim odnosima između predsjednika suda i ministra pravde, a neki sudovi su se okrenuli uzimanju pozajmica od lokalnih preduzeća. Trenutne inicijative za reforme u sferi javnog financiranja generalno bude nadu da će se financiranje od strane organa vlasti poboljšati.

58. ***Kašnjenja u građanskopravnim postupcima i loša provedba presuda iz ovih postupaka ometaju pravdu:*** Utvrđeno je da kompliciran i neefikasan sistem za provedbu presuda u građanskopravnim postupcima predstavlja ozbiljnu prepreku podsticanju ulaganja u privredu. To također predstavlja problem i u slučajevima povratka kada je potrebno provesti deložaciju. Zakonodavstvo, koje datira iz doba SFRJ, predviđa neopravdanu zaštitu prava vjerovnika, i izuzetno komplicirane procedure, te zahtjeva sudske intervencije u skoro svakoj fazi postupka. Neefikasno djelovanje sudske policije ili lokalne policije također predstavlja problem u izvršenju nekih vrsta sudskih presuda.

59. ***Sudska administracija i vođenje slučajeva – razočaravajuće stanje:*** Generalno su struktura sudova i očekivanja osoblja nefleksibilni i više ovise o zastarjelim pravilima nego što su u stanju prilagoditi se novim potrebama i okolnostima. To utiče na cjelokupan rad sudova, od sistema

za procjenu učinka sudija do organizacije arhive, sistema distribucije i radnog vremena sudova. Sudovi moraju provesti konceptualne promjene, i transformirati se iz samodovoljne organizacije okrenute same sebi u organizaciju koja će biti okrenuta ka rezultatima i djelovati kao javna služba. Međunarodna zajednica pokušava riješiti ovaj problem putem sudske reforme i ciljanog programa pomoći. Jedna od mogućnosti koje se uzimaju u obzir je racionalizacija broja osoblja, te ograničavanje diskrecije samih sudija pri izboru slučajeva za procesuiranje. Trenutna praksa pokazuje da u većini sudova sudije procesuiraju "lake" slučajeve, da bi popunili normu, što negativno utiče na primjenu vladavine prava generalno.

60. **Proces provjere sudija i tužilaca (vidjeti dati prikaz):** Planirano je da se sveobuhvatna provjera svih sudija i tužilaca u službi završi početkom 2002. U Bosni i Hercegovini ima preko 750 sudija i 260 tužilaca, i svaki od njih podvrgnut je provjeri, koju provode sudske i tužilačke komisije i savjeti. One su do sada primile ukupno 1044 pritužbe, od kojih se 741 nalazi u fazi preliminarne provjere, 50 ih je u drugoj fazi provjere, a osam u fazi finalne provjere¹.

61. Preliminarni nalazi pokazuju da postoje teškoće u vezi sa sposobnošću i spremnošću komisija i savjeta da provedu sveobuhvatan proces provjere na korektan način. IJC je primjetio da postoje tendencije da se slučajevi zloupotrebe položaja tretiraju na nedovoljno ozbiljan način, kao i da ova tijela djeluju pasivno. Također je primjećeno da federalna i kantonalne komisije ne rade efektivno kao savjeti u Republici Srpskoj. Generalno, ni jedni ni drugi nemaju dovoljno osoblja za obavljanje svojih dužnosti.

62. **Proces imenovanja sudija i tužilaca nije dovoljno transparentan:** Uz nedostatak transparentnosti, zabrinjavajući su i nacionalni sastav sudova i tužilaštava. To je nedavno kulminiralo odlukom predsjednika i potpredsjednika Federacije da odbiju prijedloge za Ustavni sud Federacije. Ovo

pitanje se dodatno komplicira činjenicom da odluka Ustavnog suda BiH još uvijek nije u cijelosti provedena.

63. **Memorandum o razumijevanju s ciljem promoviranja slobodnog i korektnog procesa imenovanja sudija i tužilaca u oba entiteta:** Četvrtog jula (što je nakon perioda na koji se odnosi ovaj izvještaj) federalni ministar pravde i predstavnik ministra pravosuđa RS potpisali su memorandum o razumijevanju koji govori o standardizaciji procedure imenovanja na sudska i tužilačka mjesta u Federaciji i u Republici Srpskoj. Potpisivanjem ovog memoranduma o razumijevanju sve strane će nastojati da provedu jednoobrazne procedure imenovanja koje će podstaći pravne stručnjake i omogućiti im da vrše dužnost sudija i tužilaca neovisno o geografskoj lokaciji ili pak etničkoj pripadnosti, čime će se zadovoljiti očekivanja javnosti da u sudovima i tužilaštvima budu zaposleni pravni stručnjaci raznih profila koji će biti predani provedbi zakona i zaštiti prava svih građana.

Proces provjere sudija i tužilaca – grafikon o postupku

ŠPrimjedba: *Komisije rade u Federaciji, dok Vijeća rade u RS]

64. Reforma Zakona o krivičnom postupku: Nacrt zakona o krivičnom postupku koji je pripremio Odjel za borbu protiv korupcije pri OHR-u bi trebao biti donesen na nivou države i entiteta do kraja 2001. godine. Nacrt je dostavljen međunarodnim tijelima i uskoro će, čim bude gotov prevod, biti dostavljen i domaćim organima. Unutar Ministarstva civilnih poslova i komunikacija je uspostavljena Radna grupa u koju su uključena državna i entitetska ministarstva, OHR, Vijeće Evrope i druge organizacije, a koja će razraditi principe za reformu krivičnog postupka i nacrt državnog zakona koji će se odraziti u izmijenjenim i dopunjenim verzijama za druge sudske nadležnosti. U ovoj fazi, zakonom o krivičnom postupku će se uraditi sljedeće:

- Umanjiti uloga istražnog sudije;

- Ukinuti uloga privatnog tužioca;
- Dati javnom tužiocu više kontrole nad istražnim postupkom;
- Ohrabriti veća koncentracija rasprava;
- Urediti da žalbe konačno rješava žalbeni sud;
- Uključiti kvalitetnije odredbe o zaštiti svjedoka.

65. U očekivanju provedbe ovih zakona, IJC je počela raditi na početnim fazama razvoja sveobuhvatnog međuorganizacionog projekta za sudije i tužioce, uz učešće UNMIBH-a, US DOJ-a i OHR-AFD-a.

Vidi web stranicu IJC-a – <https://www.ohr.int/ijc/>

Usavršavanje za zaposlene u pravosuđu:

66. Usavršavanje za zaposlene u pravosuđu iz oblasti ljudskih prava: U julu 2000. godine je započeo sveobuhvatan trogodišnji program edukacije o Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima i evropskim pravnim standardima koji provodi Vijeće Evrope. Sjedinjene Države su obezbijedile sredstva za jednu godinu tog programa. Više od 250 sudija i tužilaca je učestvovalo u jednonedjeljnim praktičnim kursevima o primjeni Evropske konvencije u domaćem pravnom sistemu BiH u periodu od septembra 2000. do juna 2001. godine. Od svih učesnika će nekolicina odabranih imati specijalizaciju u novembru 2001. godine koja će ih osposobiti da i sami vode kurseve za usavršavanje. Uprkos činjenici da je Evropska konvencija od decembra 1995. dio domaćih zakona, većina sudija nije znala ni suštinu Konvencije niti njen status u zemlji. Ukoliko finansijske prilike budu dozvoljavale sve sudije i tužioce će od početka 2002. imati posebnu edukaciju o Evropskoj konvenciji. Pored kurseva, u izradi su značajni materijali i komentari o Evropskoj konvenciji a pokrenut je dijalog sa sudijama o Evropskoj konvenciji. Jačanje funkcioniranja i nezavisnosti sudstva putem razvoja lokalnih kapaciteta je

važan element ovog programa.

67. *Pravni seminari:* Članovi osoblja OHR-a iz Banja Luke su organizirali Pravne seminare u Sarajevu i Banja Luci od 28. do 31. maja. Ovim seminarima je uspješno promovirano znanje o standardima kojima je uređena provedba krivičnih zakona u BiH i dalje na terenu. Seminari su pokazali perspektive domaćeg krivičnog zakona, krivičnog postupka i policijske prakse u svjetlu međunarodnih standarda i u poređenju sa evropskim sistemima. Na seminarima su također predstavljeni koncepti krivičnih djela u međunarodnom pravu i način na koji se krivično gone pojedinci ili države za povrede međunarodnog humanitarnog prava, uključujući i krivično gonjenje putem ICTY-a i Međunarodnog krivičnog suda. Pozvani su stručni predavači sa Univerziteta iz Liverpoola, Velika Britanije i sa univerziteta u Sarajevu i Banja Luci.

Vidi internet stranicu Vijeća Evrope: <http://www.coe.int/>

Krivično gonjenje za ratne zločine

Krivično gonjenje za ratne zločine na domaćem nivou:

68. ***Sporazum o Pravilima puta:*** Prema Rimskom sporazumu iz 1996. godine ("Pravila puta"), koji su potpisale zemlje potpisnice Daytonskog/Pariškog mirovnog sporazuma, predstavnici bh. entiteta su se dogovorili da sve slučajeve koji se tiču osumnjičenih za ratne zločine dostave Međunarodnom sudu za zločine počinjene na području bivše Jugoslavije (ICTY-Haški tribunal) prije nego što ih uhapsu domaće vlasti. Naročito u vezi sa prikupljanjem informacija i dokaza postoji očigledna potreba za usavršavanjem. Mnogi od slučajeva za koje je ICTY rekao da nema dovoljno dokaza ili da se dokazi ne mogu povezati kako bi se moglo započeti suđenje bi, naprimjer, mogli biti odobreni od strane Haškog tribunala ukoliko bi se provela ova edukacija. Da bi se odgovirilo na ova pitanja usavršavanja, Odjel za Pravila puta pri Haškom tribunalu, Koalicija za međunarodno pravosuđe i Američka

advokatska komora/ Pravna inicijativa za srednju i istočnu Evropu (ABA/CEELI) su proveli edukaciju u Sarajevu i Banja Luci u martu 2001. godine i ponoviće taj projekat (seriju predavanja) u oktobru ove godine u Sarajevu i Banja Luci. Edukacija je usmjerena na sudije, advokate, tužioce, istražne službenike policije i druge zainteresirane strane, a sponzor je Vlada Holandije.

69. *Navodni ratni zločinci u BiH kao faktor koji odvraća od povratka:* Stalni izvor zabrinutosti koji sprječava povratak, ometa koncept pravosuđa i izgleda za pomirenje i mir u Bosni i Hercegovini, predstavlja prisustvo velikog broja navodnih ratnih zločinaca u BiH, naročito onih koji su na vlasti ili i dalje imaju uticaja na lokalno stanovništvo, političke strukture i sistem krivičnog pravosuđa. Ovo je ozbiljan problem za koji ne postoje jednostavni pravni lijekovi. Jedan mogući put je povećana politička i finansijska podrška radu Odjela za pravila puta pri Haškom tribunalu, u nastojanju da poveća broj i standard spisa koji se dostavljaju na odobrenje Haškom tribunalu kao i broj i standard suđenja za ratne zločine unutar domaćeg pravosudnog sistema. Podrška gore navedenoj edukaciji bi pomogla da se popravi stanje općeg neznanja o osnovnim istražnim i sudskim procedurama i međunarodnim standardima kada je riječ o krivičnom gonjenju za ratne zločine. Mnoge od slučajeva koji su dostavljeni Haškom tribunalu i za koje je taj sud konstatirao da nema dovoljno dokaza ili da se dokazi ne mogu dovesti u vezu kako bi bili relevantni za suđenje bi ICTY, naprimjer, mogao odobriti ukoliko bi se održala ova vrsta obuke. Važno je napomenuti da se ti predmeti mogu ponovo predati Haškom tribunalu ukoliko se prikupe dodatni dokazi.

70. *Praćenje:* Međunarodna zajednica i dalje prati suđenja za ratne zločine na sudovima u zemlji. Većina ovih predmeta se odnosi na zločine počinjene u srednjoj Bosni (uglavnom hrvatske snage protiv bošnjačkih civila). Po završetku istražnih radnji prije suđenja i odobrenja da se nastavi sa

suđenjem koje daje Odjel za Pravila puta pri Haškom tribunalu na osnovu podnesenih dokaza, kako iziskuje gore navedeni Sporazum, tri suđenja protiv bosanskih Hrvata za ratne zločine počinjene u srednjoj Bosni, naime Dominika "Come" Ilijaševića, Vlatka Buzuka i Tibora Praje, još traju pred Kantonalnim sudom u Zenici zbog proceduralnih problema. Suđenja i ponovljeni postupci protiv bosanskih Srba Dragana Stankovića, Gorana Vasića i Sretka Damjanovića se odvijaju pred Kantonalnim sudom u Sarajevu prema utvrđenom rasporedu. Također je u toku suđenje pred Kantonalnim sudom u Travniku protiv Bošnjaka Hanefije "Parage" Prijića za ubistvo tri humanitarna radnika iz Italije u 1993. godini. Očekuje se da će se broj suđenja za ratne zločine povećati tokom narednih mjeseci budući da je Kantonalni sud u Zenici pokrenuo istrage o ratnim zločinima u srednjoj Bosni koje su počinili Hrvati i Bošnjaci.

71. *Pet mostarskih slučajeva:* 10. maj 2001. – Kantonalni sud u Mostaru donio je svoju konačnu presudu u "predmetu mostarske petorke" proglasivši da ni jedan od optuženih nije kriv. Dvojica od njih pet, Džidić i Aničić su dobili presude kojima je proglašeno da nisu krivi zato što tužilac nije mogao dokazati da su zapravo naredili ili sami počinili zločine prema odluci Vrhovnog suda Federacije BiH prema kojoj se krivična djela priznaju samo ukoliko je optuženi lično naredio ili počinio takvo/a djelo/a. Optužnice koje je tužilac podnio protiv Džidića i Aničića su navodile da su oni neposredno naredili/počinili zločine. Ostali optuženi Poznić, Škutor i Soldo su također oslobođeni zbog nedostatka dokaza.

72. *Suđenje trineastorici Bošnjaka:* Krivično vijeće Kantonalnog suda u Mostaru je 4. maja uručilo presudu kojom je oslobođen jedan od okrivljenih, gosp. Senad Oručević. Devetorica optuženih su još u pritvoru, a trojica su van zemlje.

73. *Suđenja za ratne zločine u Mostaru se neizostavno završavaju oslobađajućom presudom:* Proteklih mjeseci je Kantonalni sud u Mostaru odlučio u tri različita predmeta koji

se tiču ratnih zločina. U svim slučajevima je sud donio presudu kojom proglašava da optuženi nije kriv. Odluka OHR-a da se osigura puna anonimnost zaštićenim svjedocima nikada nije korištena. Međunarodni posmatrači su osim toga ocijenili da bi presuda možda bila drugačija da su predmeti proslijeđeni u drugi kanton. U istom smislu se činilo da je suđenje trineastorici Bošnjaka postalo nadrealistično kada su na raspravi od 3. maja svjedoci optužbe ne samo svjedočili suprotno izjavama koje su prvobitno dali istražnom sudiji, nego su se rukovali sa okrivljenima i pokazali gestove prijateljstva. Ovi izvještaji su bacili zabrinjavajuću sjenu na sposobnost sudova u Mostaru da objektivno vode osjetljiva suđenja. Neki međunarodni posmatrači smatraju da postoji prećutni dogovor između zajednica Hrvata i Bošnjaka o vođenju krivičnog gonjenja za ratne zločine.

Međunarodni sud za zločine počinjene na području bivše Jugoslavije (ICTY/Haški tribunal):

74. Milošević uhapšen i prebačen u ICTY: Pripremaju se optužnice za zločine počinjene u BiH i Hrvatskoj: Dana 1. aprila 2001. godine, Slobodan Milošević je uhapšen i prebačen u beogradski centralni zatvor. Bivši jugoslovenski predsjednik koji je ranije izjavljivao da neće živ u zatvor, uhapšen je u njegovoj vili nakon 36-satnog oružane opsade njegove rezidencije u Beogradu. I srbijanski premijer, Zoran Đinđić i ministar pravde, Vladan Batić su izjavili da je vrijeme pokušaja hapšenja, na dan kada je isticao rok koji su postavile Sjedinjene Države Jugoslaviji za početak saradnje sa Hagom "slučajnost". Dana 2. aprila, SAD su potvrdile da će dati 50 miliona američkih dolara za pomoć Jugoslaviji kao rezultat ovih novih radnji i da će biti i dodatne pomoći ukoliko budu i dalje saradivali sa Haškim tribunalom. Dana 29. juna, Milošević je prebačen u ICTY u Hagu. Sudsko vijeće je zabilježilo izjašnjenje da se "ne osjeća krivim" u ime okrivljenog na njegovom prvom pojavljivanju pred sudom od 3. jula 2001. godine (*poslije perioda koji je predmet ovog*

izvještaja). Narednog dana je sudija May imenovan za sudiju koji će voditi postupak prije suđenja u ovom slučaju. Tribunal je optužio Miloševića u maju 1999. godine po četiri tačke za krivična djela protiv čovječnosti za njegovu vodeću ulogu u okrutnostima Srbijanaca nad etničkim Albancima na Kosovu početkom te godine. Milan Milutinović, Nikola Šainović, Dragoljub Ojdanić i Vlajko Stojiljković se također terete za ratne zločine po istoj optužnici. Optužnice protiv Miloševića za zločine počinjene za vrijeme sukoba u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj su također u pripremi.

75. Hapšenje Obrenovića: Nivo saradnje vlasti u BiH sa Haškim tribunalom je i dalje neprihvatljivo nizak, naročito u RS. Do danas domaće vlasti u BiH nisu uhapsile ni jednu osobu koju je ICTY optužio za ratne zločine. U toku perioda koji je predmet izvještaja su međunarodne oružane snage (u Kozluku, opština Zvornik, istočna RS, 15 aprila) uhvatile još jednog optuženog. Ovo se desila nakon zatišja u aktivnostima, od pokušaja hapšenja Janka Janjića 12. oktobra 2000. godine, kada je osumnjičeni aktivirao ručnu bombu ubivši sebe i ranivši 5 drugih osoba, uključujući i četiri pripadnika tima za hapšenje. Posljednje uspješno hapšenje i prebacivanje od strane međunarodnih oružanih snaga se desilo 25. juna 2000. godine, kada je uhapšen Duško Sikirica za zločine koje je počinio u Prijedoru (logor Keraterm). Optužnicu protiv Dragana Obrenovića je potpisao tužilac 23. marta 2001. godine, a potvrdio je sudija Liu Daqun 9. aprila 2001. godine, koji je također odobrio zahtjev tužioca da optužnica ostane zapečaćena do pritvaranja okrivljenog. U optužnici je navedeno da je *“Dragan Obrenović je učestvovao u planiranju i izvršavanju krivičnih radnji čiji je zajednički cilj bio pritvaranje, hvatanje i masovno pogubljenje strijeljanjem te pokopavanje preko pet hiljada muškaraca i mladića Muslimana iz enklave Srebrenica, kao i iskopavanje tijela tih žrtava i njihovo ponovno pokopavanje na skrivenim mjestima. Ovaj je poduhvat počeo 11. jula 1995. godine sa planiranjem a završio je oko 1. novembra 1995. godine.”* Kada je počela operacija Srebrenica

1995. godine 4. jula 1995. godine, Dragan Obrenović, kao zamjenik komandanta Zvorničke brigade je komandovao brigadom. Ostao je na tom položaju sve do podneva 15. jula 1995. godine kada se komandant, Vinko Pandurević, vratio u područje brigade. Onda je Dragan Obrenović ponovo postao vršilac dužnosti komandanta Zvorničke brigade od 4. augusta do 16. septembra 1995. godine, i od 18. septembra do 24. septembra 1995. godine. Optužen na osnovu lične krivične odgovornosti i odgovornosti pretpostavljenog, Dragan Obrenović se tereti po pet tačaka: saučesništvo u genocidu (između ostalog, za masovno pogubljenje zarobljenih muškaraca Muslimana iz "zaštićene zone" Srebrenica koje je izvršeno na nekoliko lokacija u zoni odgovornosti Zvorničke brigade i neposrednoj blizini), zločin protiv čovječnosti (istrebljenje, ubistvo i krivično gonjenje na političkoj, rasnoj i vjerskoj osnovi), i povrede ratnog prava i običaja (ubistva). Obrenović se izjasnio da nije kriv po svim tačkama optužnice na prvom pojavljivanju od 18. aprila 2001. godine. Posljednje savjetovanje o statusu je održano 29. juna 2001. godine. Hapšenje je izazvalo demonstracije u Zvorniku i oštre kritike vođstva RS, naročito zbog činjenice da je izvršeno u nedjelju na pravoslavni Uskrs kao i zbog činjenice da je optužnica bila zapečaćena. Ipak, činilo se da je priroda hapšenja iskorištena kao izgovor za daljnji izostanak saradnje, naročito u svjetlu toga što su međunarodna zajednica i mediji posvećivali sve više pažnje saradnji RS sa Haškim tribunalom. Štaviše, s obzirom na činjenicu da vlasti RS nisu uhapsile ni jednu osobu koja je na spisku javno optuženih, veoma je mala vjerovatnoća da će prestati praksa zapečaćenih optužnica sve dok se ne poboljša saradnja RS u pogledu pronalaženja, hapšenja i prebacivanja u ICTY optuženih za ratne zločine.

76. **Krstić – završno iznošenje dokaza:** Završno iznošenje dokaza u predmetu protiv Radoslava Krstića, kojeg su pritvorile međunarodne snage predvođene NATO-om 2. decembra 1998. godine, je obavljeno od 26. do 29. juna 2001. godine. Suđenje je počelo 13. marta 2000. godine. Izmijenjena i

dopunjena optužnica od 27. oktobra 1999. godine navodi da su početkom jula 1995. godine jedinice Drinskog korpusa Vojske bosanskih Srba (VRS) granatirale "zaštićeno područje" Srebrenice i napale osmatračnice Ujedinjenih nacija koje je držao Holandski bataljon u tom području. Snage Vojske bosanskih Srba su naknadno ušle u Srebrenicu. Do 18. jula 1995. godine, te snage su ili protjerale ili ubile većinu bosanskih Muslimana iz enklave Srebrenica. Kao rezultat ovih akcija, snage Vojske bosanskih Srba su praktično eliminirale prisustvo ijednog bosanskog Muslimana u području enklave Srebrenica, dakle nastavile kampanju etničkog čišćenja koja je počela u proljeće 1992. godine. Od oktobra 1994. do 12. jula 1995. godine, Radoslav Krstić je bio načelnik štaba/zamjenik komandanta Drinskog korpusa Vojske bosanskih Srba. Unaprijeđen je u čin general majora u junu 1995. godine i preuzeo je komandu Drinskog korpusa 13. jula 1995. godine. U aprilu 1998. godine je unaprijeđen u čin general potpukovnika. Optužnica tereti optuženog na osnovu lične krivične odgovornosti, odnosno, alternativno, krivičnu odgovornost pretpostavljenog, za genocid, zločin protiv čovječnosti i povrede ratnog prava i običaja (član 3. – ubistvo).

77. **Komisija za istinu i pomirenje:** Dana 12. maja 2001. godine, u Sarajevu je održana konferencija o mogućem uspostavljanju Komisije za istinu i pomirenje za BiH. Predsjednik Haškog tribunala, sudija Claude Jorda je, u svom izlaganju na Konferenciji, pohvalio inicijativu kao vrijedan pokušaj, ali je naglasio kako je neophodno da Komisija, za koju je inicijativa potekla sa domaćeg terena, a predvodio ju je Jakob Finci, ne bude u suprotnosti sa radom Haškog tribunala. Komisija bi trebala biti dopuna radu Haškog tribunala i može u ovoj oblasti, djelotvornije doprinijeti 'obnovi jedinstva unutar države' što je neophodan prethodnik demokratiji i trajnom miru. ICTY je dostavio komentare na prvi nacrt plana za uspostavljanje Komisije za istinu i pomirenje za BiH.

78. *Nacrt zakona o saradnji sa ICTY/Haškim tribunalom:*

Prvobitni nacrt Zakona o saradnji sa Haškim tribunalom RS je postavio ograničenja za saradnju koju je RS već obavezna da pruži i podredio sudsku nadležnost Haškog tribunala Republici Srpskoj. Dana 9. aprila 2001. godine, ICTY je obavijestio Ministra pravde RS da je potrebno doraditi ovaj zakon i dostavio je opširne komentare i preporuke. U izmijenjeni i dopunjeni nacrt su unesene skoro sve preporuke Haškog tribunala u vezi sa prvobitnim nacrtom. O revidiranom nacrtu Zakona je raspravljala Vlada RS na sjednici od 2. jula (*nakon perioda koji je predmet izvještaja*) i Vlada ga je dostavila Narodnoj skupštini Republike Srpske na usvajanje (*za informaciju: Nacrt je usvojila Narodna skupština RS 25. jula i po redovnoj proceduri je na dnevnom redu Narodne skupštine 12. septembra*). Vlasti Republike Srpske su pod obavezom da sarađuju sa Haškim tribunalom bez obzira na to da li je dodatni zakon na snazi. Međutim, postoji nada da će zakon olakšati saradnju i da će prenijeti jasnu i javnu poruku da vlasti RS prihvataju svoju obavezu da sarađuju. Dakle, bilo bi veoma dobro ukoliko ovaj zakon bude usvojen po ubrzanom postupku.

79. *Saradnja RS sa ICTY-om:* Ove godine se nivo saradnje vlasti RS u vezi sa pružanjem pristupa informacijama i mogućim svjedocima poboljšao, ali još uvijek nije idealan. Saradnja se, naravno, nikada neće smatrati dobrom, dok vlasti RS ne počnu olakšavati neposredno pronalaženje, hapšenje i prebacivanje u Hag optuženih, naročito Radovana Karadžića i Ratka Mladića. Vlasti RS do sada nisu poduzele nikakve konkretne mjere u pronalaženju i hapšenju ijedne od osoba koje je optužio ICTY niti su proslijedile SFOR-u informacije koje bi dovele do hvatanja optuženih. Uprkos sasvim suprotnim saznanjima, vlasti RS uporno ponavljaju da na teritoriji RS ne boravi ni jedan optuženi. Posebno u svjetlu prebacivanja Miloševića, međunarodna zajednica, naročito ICTY i OHR su pojačali pritisak na RS da ispuni svoje obveze da sarađuje sa Haškim tribunalom.

80. Oficiri BiH za saradnju sa ICTY/Haškim tribunalom: Došlo je do napretka u rješavanju problema da se za tri oficira za vezu sa Haškim tribunalom (Bošnjak, Hrvat i Srbin) osigura jednaka puna finasijska, logistička i politička podrška. Dana 31. maja 2001. godine, Predsjedništvo BiH je usvojilo Odluku o statusu oficira za vezu sa Haškim tribunalom, čime su israzili svoje slaganje da prihvate punu odgovornost za oficire za vezu. Predsjedništvo je prihvatilo potrebu da svaki oficir za vezu radi nezavisno jedan od drugog i ambasade, sa kompletnim osobljem i neophodnim sredstvima, i prema tome je zatraženo da se odobri budžet. Očekuje se odobravanje budžeta krajem augusta (*novija informacija: 1.364.400 KM je odobrilo Vijeće ministara 18. septembra, iako nema nikave garancije da će se ostvariti potreban iznos novca jer u Trezoru BiH nema sredstava*). Pored toga trenutno se primaju prijedlozi za kandidate za upražnjeno mjesto hrvatskog oficira za vezu: očekuje se da će se imenovanje obaviti početkom septembra (*nova informacija: na sjednici Predsjedništva BiH od 14. septembra je imenovan hrvatski oficir za vezu*). Nivo političke i logističke pomoći koju daju vlasti RS oficiru za vezu RS se u posljednjem periodu povećao. Ipak, postojanje Centra za dokumentaciju za ratne zločine RS i Biroa za saradnju RS sa Haškim tribunalom stvara nepotrebnu zabunu i moguće rivalstvo a organi vlasti, zajedno sa ministarstvima RS, ne olakšavaju rad oficira za vezu sa Haškim tribunalom koliko bi mogli. Biro za saradnju sa Haškim tribunalom RS je osnovan 4. maja 2001. godine i, prema jednom Saopštenju za javnost Ministarstva pravde RS (4. maj) sastoji se od "pravničkih, vojnih stručnjaka i naučnika, čiji je zadatak da u prvoj fazi prikupe sve relevantne informacije za odbranu osoba optuženih za ratne zločine pred Haškim tribunalom iz reda srpske nacionalnosti, u kontekstu objavljenih optužnica.'

Svi javni postupci na Tribunalu se mogu pratiti na web stranici Haškog tribunala

na engleskom i bosanskom/ hrvatskom/srpskom:

Nestale osobe/ ekshumacije

Međunarodna komisija za nestale osobe (ICMP)

81. U maju je imenovan novi predsjedavajući Međunarodne komisije za nestale osobe (ICMP). Gosp. James V. Kimsey, osnivajući CEO i Chairman Emeritus of America Online, Inc. (AOL), mijenja ranijeg predsjedavajućeg ICMP-a, Boba Dola. U junu je imenovan novi član Komisije; Njeno Veličanstvo Kraljica Noor.

82. U junu (10-14.), Predsjedavajući ICMP-a, James V. Kimsey i član Komisije, Njena Veličanstva Kraljica Noor su posjetili regione bivše Jugoslavije. Tokom posjete je održan sastanak sa članovima Predsjedništva i premijerima entiteta koji su svi obećali da će u potpunosti podržati Institut za nestale osobe (MPI). Njihova politička podrška će pomoći da rad ove jedinstvene državne strukture bude legitiman. Pored toga, ICMP je bila domaćin istorijskom sastanku između entitetskih ministara pravosuđa, finansija, odbrane i unutrašnjih poslova i predstavnika Vlada u ICMP (ministri vanjskih poslova, zamjenik ministra za ljudska prava i izbjeglice i predsjednik Vrhovnog suda RS). U toku diskusije su se dogovorili da pomognu donošenje zakona koji će primorati vlasti da otkrivaju informacije o lokacijama grobnica i podržati ministra vanjskih poslova da radi sa ICMP-om na stvaranju sporazuma sa susjednim zemljama BiH o razmjeni informacija i praćenju ekshumacija. Domaće vlasti su se također dogovorile da podrže donošenje i realizaciju godišnje stavke u budžetima entiteta za pitanja nestalih osoba.

83. Tokom sastanka Komisije u Rimu od 26-27. juna 2001., članovi Komisije su se dogovorili da, zbog izostanka inicijative na strani regionalnih vlasti da se uključe u smisleni proces razmjene informacija o lokacijama grobnica i

praćenje ekshumacija suprotstavljenih strana, ICMP predloži da bude domaćin sastanka između ministara vanjskih poslova iz BiH, RH i SRJ (po mogućnosti u septembru 2001. godine) i da od njih zatraži da potpišu protokol o saradnji kojim će se rješavati konflikti iz perioda 1991-1995.

84. U maju 2001. godine se konačno odgovarajuće vlade dale sredstva za Komisije za nestale osobe, čime su otvorile put da ICMP da sredstva (za opremu)

85. Predstavnici UNMIBH-a su se u maju 2001. godine sastali se Međunarodnom komisijom za nestale osobe (ICMP). Na tom sastanku su se iznijele zabrinutosti vezane za prikupljanje dokaza tokom ekshumacija koje provode entitetske komisije za nestale osobe. Iako je izvršen veliki broj takvih ekhumacija, nije jasno da li se informacije prikupljaju na način koji podržava procesuiranje ratnih zločina pred domaćim sudovima. Naknadno je pitanje policijskih istraga i procesuiranja ratnih zločina pred domaćim sudovima razmatrano od strane Upravnog odbora za ljudska prava. OHR i UNMIBH će se sastati sa ICMP-om kako bi koordinirali dalje aktivnosti.

Program Instituta za nestale osobe za otkrivanje – ekshumaciju i identifikaciju

86. Komisije Federacije i RS su u sklopu Zajedničkog procesa ekshumacija ICMP/MPI-a do kraja juna otkrile ostatke od oko 340 osoba. Tim projekta identifikacije u Podrinju je izvršio šest pozitivnih identifikacija vezanih za slučaj nestalih osoba iz Srebrenice, a u posljednja tri mjeseca je prikupljeno i 636 koštanih uzoraka za analizu DNK.

Program DNK

87. Prva DNK laboratorija posvećena humanitarnoj identifikaciji nestalih osoba je 28. maja 2001. godine započela sa procesom obrade uzoraka krvi. Ovo je prva od tri planirane DNK laboratorije ICMP-a koja je započela sa radom. Šef ICMP-a Kimsey je na ceremoniji održanoj u Tuzli 11. juna

2001. godine posvetio ovu laboratoriju porodicama nestalih osoba. U posljednjoj sedmici maja su instalirani instrumenti za obradu DNK u INGEB DNK-a laboratoriji u Sarajevu, a početne analize su započete početkom juna.

88. U maju je ukupni broj prikupljenih uzoraka krvi u četiri Centra za saradnju sa porodicama u BiH premašio broj od 10.000, a do kraja juna je prikupljeno 11.594 uzoraka krvi. Ovo uzorci predstavljaju 11.124 nestalih osoba. Program saradnje sa porodicama (FOP) je prikupio kontakt informacije za oko 85.000 članova porodica nestalih osoba u Bosni i Hercegovini. Procjenjeno je da ove kontakt informacije predstavljaju oko 21.500 nestalih osoba.

89. Tabela prikazuje sažetak broja prikupljenih uzoraka krvi od strane FOP-a, uključujući Centre za saradnju s porodicama u Tuzli, Sarajevu, Banja Luci i Sanskom Mostu:

Mjesec	Prikupljeno (u mjesecu)	Prikupljeno (Ukupno)	Predstavlja broj nestalih
Juni	0	0	0
Juli	182	182	NA
August	689	871	1100
Septembar	877	1748	2512
Oktobar	877	2625	3141
Novembar	794	3420	4026
Decembar	161	3581	4207
Januar 2001	1135	4715	4828
Februar	1320	6035	6001
Mart	1441	7476	7463
April	1391	8867	
Maj	1728	10595	10565
Juni	1330	11594	11124

Program razvoja udruženja porodica

90. U sklopu svoje stalne aktivnosti da omogući udruženjima porodica nestalih osoba provođenje aktivnosti na zagovarajnu/lobiranje, podizanju javne svijesti u vezi sa pitanjem nestalih osoba, i jačanju saradnje, ICMP/MPI je izradio ukupno 18 kredita do danas, u ukupnom iznosu od 240.000 DEM. Ovi projekti udruženja porodica su namjenjeni ključnim aktivnostima, publikacijama i javnim tribinama i sastancima za period od marta do decembra 2001. godine. Dodatni prijedlozi su još uvijek u izradi.

Međunarodni komitet crvenog križa

91. Do danas (kraj juna 2001. godine) ICRC je primio ukupno 20.654 zahtjeva za traženje osoba koje su nestale za vrijeme konflikta. Za vrijeme posljednjih šest i po godina rasvjetljena je sudbina 2.347 osoba, od kojih je 296 pronađeno živih. Ostalih 2.051 osoba su identificirane i njihovi posmrtni ostaci su predani porodicama. Porodice dodatnih 867 nestalih osoba su dobile izvještaje o smrti svojih članova ali i dalje čekaju otkrivanje posmrtnih ostataka kako bi potvrdili tu informaciju. Porodice 17.440 nestalih osoba još uvijek čekaju odgovore na njihove zahtjeve za traženjem (statistike od 2. jula 2001. godine).

Srebrenica spomen obilježje i mezarje:

92. Visoki predstavnik je 25. oktobra 2000. godine odredio područje u Potočarima na putu Srebrenica – Bratunac poznatom kao “žitno polje” za lokaciju Srebrenica spomen obilježje i mezarje. Visoki predstavnik je 26. februara 2001. godine imenovao Posebnog savjetnika/direktora programa za Srebrenica spomen obilježje i mezarje. U martu su utvrđene i obilježene granice mjesta na kojem će se izgraditi spomen obilježje. U maju je SFOR premjestio skladište municije VRS-a koje se nalazilo sa druge strane ceste u Bratunac.

93. S ciljem organiziranja i usmjeravanja pažnje na izgradnju

spomen obilježja osnovana je i registrirana Fondacija za Srebrenica/Potočari spomen obilježje i mezarje. Ona će upravljati radovima i primiti sredstva od donatora. Visoki predstavnik je 10. maja 2001. godine donio odluku o uspostavi i registraciji Fondacije Srebrenica/Potočari spomen obilježje i mezarje. Inicirao je uspostavu Fondacije kroz Odbor sponzora, koji se sastoji od međunarodnih i lokalnih zainteresiranih strana i potencijalnih donatora. Fondacijom upravljaju dva tijela: Izvršni odbor i Savjetodavna radna grupa.

94. Izvršni odbor čini sedam članova iz Odbora sponzora uključujući i Reis-ul-ulemu Dr. Mustafu Efendiju Cerića, zamjenika ministra za ljudska prava i izbjeglice Dr. Kadriju Šabić-Haračić, ambasadora US Thomasa Millera, UNSRSG Jacquesa Kleina, COMMSFOR Fiona Grant, finansijskog savjetnika OHR-a, a njime predsjedava Visoki predstavnik.

95. Savjetodavna radna grupa se sastoji od tri predstavnika udruženja porodica; načelnika općine Srebrenica Šefketa Hafizovića; muftije Husein Kavazovića/Tuzla; arhitekta/inženjera (još nije imenovan), a njome predsjedava Specijalni savjetnik/direktor programa OHR-a za Srebrenica spomen obilježje. U februaru je imenovan specijalni savjetnik/direktor programa za Potočare.

96. Nema novog roka za ukope. Još uvijek ne postoji konsenzus u pogledu ukopa i potrebe da se izvrše konkretni planovi i finansiranje u svrhu osiguranja lokacije.

97. **Šesta komemoracija masakra u Srebrenici (nakon perioda kojeg pokriva ovaj izvještaj – 11 juli):** Komemorativnoj ceremoniji u spomen žrtvama masakra počinjenog u Srebrenici 1995. godine održanoj u Potočarima prisustvovalo je hiljade članova porodica i prijatelja žrtava, civilne i političke vođe iz Bosne i Hercegovine i predstavnici međunarodne zajednice. Kamen temeljac otkriven na lokaciji u Potočarima, koju je odredio Visoki predstavnik, predstavlja prvi korak ka uspostavi spomen obilježja i mezarja za žrtve masakra

počinjenog u Srebrenici 1995. godine. Grupa za planiranje Fondacije za Srebrenica/Potočari spomen obilježje i mezarje će odmah započeti izradu planova za ukop i druge strukture spomen obilježja. Visoki predstavnik izražava nadu da će spomen obilježje biti zvijezda vodilja svima koji se ovog dana sjećaju dvjema rječima – nikad više.

Statistika o posljeratnim nesrećama uzrokovanim minama

98. U periodu od januara do maja zabilježene su 42 nesreće uzrokovane minama, od kojih je 35,7% bilo smrtonosnih.

	Godina						Ukupno
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	
Januar	64	15	13	16	3	5	116
Februar	34	17	9	9	7	3	79
Mart	101	54	35	9	12	14	225
April	103	37	22	10	5	13	190
Maj	60	32	16	7	8	7	130
Juni	57	29	10	4	8		108
Juli	58	27	11	7	11		114
August	47	26	12	3	17		105
Septembar	29	13	3	10	2		57
Oktobar	32	22	12	5	9		80
Novembar	22	8	2	7	5		44
Decembar	20	6	4	8	3		41
Ukupno	627	286	149	95	90	42	1252
Smrtonosne %	17	30.5	40	38.5	35.6	35.7	32.9
Nesmrtosne %	83	69.5	60	61.5	64.4	64.3	67.1

Izvor: ICRC/UNHCR

99. Nakon sastanka sa ambasadorima upravnog odbora koji je održan 3. aprila, Visoki predstavnik je izrazio svoju zabrinutost zbog pogoršane finansijske situacije u BiH centru

za deminiranje (MACC). Ozbiljan nedostatak sredstava u ukupnom iznosu od 2,3 miliona US\$ bi značio da bi MACC morao obustaviti svoje aktivnosti prije početka sezone deminiranja. Međutim, američka, kanadska i švedska vlada su obećale velike donacije. No, i dalje je potrebno puno više sredstava.

Ekonomska i socijalna prava

Pregled BiH ekonomije:

100. Ukupan ekonomski rast u BiH, koji je za ovu godinu planiran od 5% je i dalje neadekvatan. Prema podacima Svjetske banke, BiH je potreban godišnji rast od barem 6% kako bi za 6 do 8 godine postigla kreditnu vrijednost.

Ekonomska i socijalna prava:

101. I dalje postoje značajne prepreke povratku. One uključuju diskriminaciju u polju zapošljavanja, nemogućnost ostvarivanja zdravstvene zaštite u mjestu povratka, i način na koji javna komunalna preduzeća u mnogim slučajevima i dalje onemogućavaju pružanje usluga povratnicima pripadnicima manjinskih naroda kao što su električna energija, plin i telekomunikacije. Međutim, sve veći broj ljudi ostvaruje pravo na povratak. Ali zbog široko rasprostranjene diskriminacije mnogi povratnici se često vraćaju u mjesto u kojem su živjeli kao raseljene osobe, u područja u kojima su oni većinski narod, ili pokušavaju emigrirati u treće zemlje. Osiguravanje jednake zaštite socio-ekonomskih prava je od ključne važnosti za održivost povratka i multikulturalnog društva uopće.

Zdravstvena zaštita:

102. Pristup zdravstvenoj zaštiti je i dalje problem, s obzirom da ne postoji sistem prijenosa sredstva iz jednog entiteta u drugi, niti zakonska obaveza kantonalnih zdravstvenih fondova da djele svoja finansijska sredstva sa

Zdravstvenim fondom Federacije. Mjesecima se čeka na usvajanje sporazuma o pružanju usluga zdravstvene zaštite osobama koje žive van područja u kojem plaćaju doprinose za zdravstveno osiguranje. Održano je nekoliko sastanaka sa predstavnicima međunarodne zajednice i domaćih zvaničnika u vezi sa potpisivanjem međuentitetskog sporazuma kojeg je izradila grupa domaćih stručnjaka za zdravstveno osiguranje. Kanton Sarajevo i dalje ne podržava predloženi sporazum. U maju je kanton podnio osnovni amandman međunarodnoj zajednici. Međunarodna zajednica je podstakla kantone i entitete da razmotre ovaj prijedlog i dođu do sporazuma, koji bi osobama garantirao pristup uslugama zdravstvene zaštite u entitetu u kojem nisu osigurani. U junu je uspostavljena mala komisija u koju su uključeni predstavnici kantona i UNOHCHR-a s ciljem postizanja sporazuma u roku od mjesec dana koji bi bio prihvatljiv za sve strane. 5. juna 2001. godine je usaglašeno da MHRR preuzme vodeću ulogu u daljim diskusijama vezanim za nacrt sporazuma o zdravstvenom osiguranju. Izgleda da će se na zahtjev određenih kantona nacrt sporazuma još jednom pregledati.

103. Drugo problematično područje je činjenica da zaposleni nemaju ovjerene zdravstvene knjižice jer njihovi poslodavci ne uplaćuju doprinose za zdravstvenu zaštitu. Nadalje, značajan broj poslodavaca navodno ne uplaćuje obavezne doprinose za zdravstveno osiguranje zaposlenih, i time im uskraćue pravo kontinuiranog pristupa uslugama zdravstvene zaštite. S tim u vezi postoje velike zabrinutosti u pogledu ostvarivanja zdravstvene zaštite.

104. U toku perioda koji je predmet ovog izvještaja je završena UNHCR-ova zdravstvena studija u kojoj je iznesen pravni okvir u Bosni i Hercegovini (Federacija, RS i Kanton Sarajevo kao praktična studija). U njoj su prikazane prepreke za pravilno funkcioniranje šema zdravstvenog osiguranja u Bosni i Hercegovini i poteškoće s kojima se suočavaju posebne kategorije ljudi. Studija ne da samo naglašava neadekvatan

sistem zdravstvene zaštite Bosne i Hercegovine i prepreke povratku koje taj sistem često uzrokuje, već i naglašava pogoršanje nivoa i ozbiljnosti zdravstvenih problema s kojima se suočavaju mnogi ljudi u BiH koji su prouzrokovani ratom. Postojeći zdravstveni objekti i sredstva kao i pravni i administrativni okviri su nedovoljni da bi se ispunile potrebe povratnika kao i svih građana BiH. Ovi problemi su pogoršani efektima rata: povećan broj zdravstvenih problema kod naroda, teška ekonomska situacija, raseljene osobe i oštećena infrastruktura.

Penzije

105. **Međuentitetska isplata penzija:** Sada postoji uspostavljen sistem pomoću kojeg povratnici mogu dobiti penzije preko PTT-a. Jedini izuzetak je Mostar, gdje povratnici kontaktiraju penzioni fond koji im onda izvrši isplatu penzije ili putem PTT-a ili banke zavisno od toga šta potencijalnom primaocu penzije više odgovara. Predstavnici međunarodne zajednice vode pregovore sa domaćim organima vlasti o sličnim aranžmanima za pružanja usluga zdravstvene zaštite i socijalne zaštite. Iako se čini da se sporazum o podjeli penzija u BiH poštuje, zbog zakašnjelih uplata doprinosa u penzione fondove penzioneri rjetko prime penzije na vrijeme. I pored Zajedničkih prava i propisa u provedbi penzionog i invalidskog osiguranja koji su stupili na snagu 25. maja 2000. godine, penzionim fondovima u određenim entitetima je i dalje potrebna različita dokumentacija da bi primili uplate. Novi zakon o penzijama koji stupa na snagu u januaru 2002. godine će promijeniti komplicirani sistem isplate penzija, koji zavisi od visine bivše plate i godina staža.

106. **Distribucija letaka sa informacijama o penzijama širom BiH:** Međunarodna zajednica je distribuirala letke sa informacijama o penzijama koji će se djeliti penzionerima širom BiH. Svrha letaka je informirati penzionere o činjenici da sada penzije mogu primati i putem pošte van "teritorija" penzionog fonda u kojem su registrirani. Tokom

rata se penzioni sistem podjelio u tri etnički odvojena fonda koji su pokrivali samo određena područja zemlje. Stoga je ovo veoma važan korak u pravcu eliminiranja ostvarivanja prava na penziju kao prepreke povratku. Predstavnici međunarodne zajednice su distribuirali preko 30.000 letaka, izrađenih na inicijativu službenika za ljudska prava u OHR-ovom uredu u Travniku, regionalnim uredima OHR-a, OSCE-a i UNHCR-a širom BiH, Centrima za pravnu pomoć, poštama, udruženjima penzionera, tranzitnim i kolektivnim centrima i odgovarajućim ministarstvima.

107. **Regionalni sporazum:** Aktivnosti Odjela za ljudska prava i vladavinu zakona, Ekonomskog i Političkog odjela OHR-a u cilju omogućavanja ekpeditivnijeg transfera sredstava, je za rezultat imao izradu sporazuma između država bivše Jugoslavije. Sporazum o metodama transfera penzija bi trebao biti usvojen u septembru 2001. godine. Važno je da BiH ratificira već postojeći Sporazum o penzijama sa Hrvatskom. Još uvijek postoje neki problemi vezani za isplatu penzija izbjeglicama u RS (hrvatski Srbi), kao i izbjeglicama iz BiH u Hrvatskoj (bosanski Hrvati). Hrvatska je u aprilu 2001. godine obustavila isplate i ponovo ih obnovila u junu 2001²

Zapošljavanje

108. **Endemska nezaposlenost:** Jedna od zajedničkih karakteristika oba entiteta, ali posebno prevladavajuća u Republici Srpskoj jeste sve veći stepen diskriminacije u zapošljavanju i sve manje i manje mogućnosti za posao. U Federaciji je trenutno oko 420.000 nezaposlenih osoba ili 47% aktivne radne snage od kojih su većina žene. Nije iznenađujuće da 62% mladih ljudi žele da napuste zemlju zbog nedostatka mogućnosti za zapošljavanje. Od početka ove godine nezadovoljni radnici su redovno štrajkali posebno u metalnoj i tekstilnoj industriji, rudnicima i školama. Prema Sindikatu Federacije preko 200 štrajkova su organizirani od početka ove godine. Samo 1/3 aktivne ('bijeke ekonomije') radne snage BiH efektivno proizvodi i relativno redovno dobija plaće dok sve

veći broj radnika primaju plaće sa nekoliko mjeseci kašnjenja. Očekuje se da će broj nezaposlenih osoba porasti kako se proces privatizacije bude proširivao na sve sektore. To može imati uticaja na sveukupan proces podnošenja zahtjeva u skladu sa zakonima o radu posebno članovima 143. Zakona o radu Federacije i i člana152. Zakona o radu Republike Srpske. Mogući investitori, budući vlasnici mogu preuzeti odgovornosti samo u skladu sa bilansom stanja preduzeća.

109. **Lista čekanja/ Članovi entitetskih zakona o radu koji se bave nelegalnim otpuštanjem:** Problemi koji su opisani u zadnjem Pregledu i dalje postoje. Ne izgleda da postoji mnogo nade za uživanje socijalnih i ekonomskih prava u vezi sa zapošljavanjem niti za izvršavanje prava u skladu sa ovim zakonima. Štaviše izvrnuti i loše planirani sistem obrade zahtjeva sam po sebi može voditi ka kršenju ljudskih prava tokom tog procesa i moguće je da druge obaveze administrativne procedure nisu uočene. Ova mračna analiza postaje sve mračnija nakon najnovijih događaja u vezi sa revizijom Zakona o radu Republike Srpske. Vlada Republike Srpske je u procesu donošenja izmjena i dopuna na njihov zakon kako bi ga dovela u sklad sa Federacijom. Izmjene, ukoliko se donesu, bi značile da:

§ podnosilac zahtjeva ima iluzorno pravo da se vrati na radno mjesto što samo podiže nivo lažnih očekivanja u sadašnjoj ekonomskoj situaciji;

§ će nadoknade biti isplaćene zaposlenicima (radije no prihodi od privatizacije u sadašnjem zakonu) dok će poslodavci vjerovatno odbaciti zahtjeve ili neće učiniti bilo šta da izbjegnu plaćanje kompenzacije;

§ će biti podnesen novi krug zahtjeva (60.000 ljudi je već podnijelo zahtjeve) čiji je učinak diskreditiranje cjelokupnog procesa.

110. **Član 143:** Na nekoliko sastanaka sa predstavnicima

federalnog Ministarstva za socijalnu politiku (FMSA) Grupa za ekonomska i socijalna prava (GESR), uz učešće ARC, izrazila je svoju zabrinutost u vezi sa implementacijom procedure opisane u članu 143. Zakona o radu Federacije BiH. GESR je posebno sugerirao stavljanje van upotrebe FMSA Instrukcija čime bi se 'administrativni' sektor isključio iz primjene člana 143., kao i izdavanje novih smjernica kojima će se omogućiti rad Komisija.

111. **Strategija fer prakse pri zapošljavanju** je upućena svim ambasada koje djeluju u BiH i prezentirana je pojedinačno ambasadama, kao i na informativnom sastanku o ljudskim pravima u OHR-u u junu 2001. godine. Ova strategija koju su izradili OSCE, OHR, OHCHR i UNHCR ima za cilj da spriječi diskriminaciju pri zapošljavanju. Ona ohrabruje najveće donatore i privatna preduzeća da uvjetuju svoje investicije poštivanjem nediskriminatornih principa.

112. **Vareš sproveo reviziju zapošljavanja:** OSCE Vares je sproveo reviziju sadašnjeg statusa zapošljavanja u općini što uključuje razgovore sa direktorima i pravnim savjetnicima 10 najvećih preduzeća i institucija. Izvještaj je dao temeljne statistike o desegregaciji i informacije o, između ostalog, etničkom i spolnom sastavu u preduzećima, nacionalnom sastavu na rukovodnim funkcijama i proceduri zapošljavanja. Izvještaj je ustanovio da, iako se može sumnjati na generaliziranu diskriminaciju, teže je pronaći dokaze za to. Pored toga on sugerira da je vraćanje na posao ili nadoknada sa radnike na čekanju navedena u članu 143. Zakona o radu je dovela do porasta lažnih očekivanja među stanovništvom zbog nedostatka finansijskih sredstava i političke volje. Izvještaj pruža važne informacije potrebne za strateške aktivnosti i za usmjeravanje aktivnosti ka ostarivanju pozitivnog uticaja na diskriminaciju na radnom mjestu.

113. **Saradnja OSCE-a i Federalnog ministarstva pravde na novim Instrukcijama o zapošljavanju radnika u zatvorima u FBiH:** Nakon izvještaja iz Bihaća da je tokom 2000. godine

zatvor objavljivao diskriminatorne konkurse za popunjavanje radnih mjesta OSCE je intervenirao na regionalnom i federalnom nivou. Istraga je pokazala da su konkursi bili diskriminatorni iako je važno uočiti da je propust napravljen zbog nerazumijevanja pravnih pitanja u vezi sa diskriminacija u zapošljavanju prije no namjerna želja da se određena grupa ljudi diskriminira. Nakon napora OSCE-a i Ministarstva pravde tokom nekoliko mjeseci revidirana Instrukcija o zapošljavanju radnika u zatvorima u FBiH je izrađena i dostavljena u šest zatvora u Federaciji tokom perioda o kome se izvještava. I Ministarstvo pravde Federacije i OSCE vjeruju da će u procesu zapošljavanja i pravnog znanja Ministarstva imati koristi od tehničkih savjeta i saradnje u izradi novih Instrukcija. Instrukcije su naglasile nediskriminaciju (član 5. Zakona o radu Federacije); transparentnost i dati proces; pitanje spolova; potrebu da se izbjegne zapošljavanje na osnovu poznanstva, nepotizma (kao posljedicu gore navedenog) i da konkursi trebaju dati na znanje ljudima da je poslodavac opredijeljen da pruži jednake mogućnosti i poziva i žene da se prijave za poslove.

Komunalne usluge:

114. Nedostatak pristupa javnim uslugama uključujući komunalne spriječava održivi povratak i kontradiktoran je aneksima 6 i 7. U maju 2001. godine je osnovana Interagencijska radna grupa za komunalne usluge (ovlaštena od Upravnog odbora za ljudska prava) da se bavi pravnim analizama slučajeva i razvitka strateških pristupa u vezi sa diskriminatornom primjenom važećih zakona i propisa. Pored činjenice da su javna preduzeća obavezna prema zakonu da predstavljaju javni interes i neometano pružaju usluge, oni su odabrali da namjerno nametnu svoje interne propise i prekinu dotok svojim potrošačima bez upozorenja kada računi (koje su napravili privremeni korisnici) nisu plaćeni. Izvješteno je da su privatne tužbe (oko 400 samo u području Tuzle) protiv javnih preduzeća za elektroprivredu podnesene lokalnim

sudovima. Prvi pregled presuda je pokazao nekonsistentnost u primjeni lokalnih građanskih zakona. Radna grupa za komunalne usluge je izradila upitnik koji se koristi u izvještavanju o slučajevima diskriminatorne primjene zakona i internih propisa. Međunarodna zajednica treba odlučiti da li se postojeća mreža nevladinih organizacija specijalizovanih za pitanja povratka i rekonstrukcije može baviti ovim problemom i ako je neophodno prijaviti slučajeve radi daljeg razmatranja na Radnoj grupi za komunalne usluge. Rezultat detaljne pravne analize bi vjerovatno zahtjeve izmjena sadašnjih pravnih odredbi i propisa. Istovremeno je razmatrana mogućnost da se uvjetovanje finansiranja nametne preduzećima u državnom vlasništvu koja se ne pridržavaju davanja pomoći osnovnim potrebama povratnika. Interagencijska radna grupa za komunalne usluge je u maju 2001. godine izradila plan aktivnosti. Postignut je Sporazum o distribuciji upitnika putem mreže RRTF-a i LAIC-a (UNHCR). Distribucija je realizirana. Istovremeno predstavnici Radne grupe su se susretali sa predstavnicima entitetskih Ministarstava energije i rudarstva da razgovaraju o nastalim problemima u snabdijevanju električnom energijom širom zemlje i informirali su nadležne vlasti i elektroprivrede o predstojećoj reviziji. Rok za izvještavanje je produžen do kraja oktobra 2001. godine. Snabdjevači električnom energijom, već obuhvaćeni pregledom, su bili među prvima koji su dostavili svoje odgovore. Rezultat pregleda će analizirati Radna grupa.

PTT:

115. PTT je pokazao sve veći nivo volje da surađuje sa Komisijom samo zahvaljujući naporima i stručnosti članova OHR-ovog Odjela za vladavinu prava i Centara za pravnu pomoć i informiranje. Dosada se OHR-ova Komisija za savjetodavnu pomoć u PTT oblasti bavila sa skoro 200 slučajeva. Podršku procesu je dala dobro organizirana mreža širom zemlje za primanje i obradu zahtjeva (u slučaju sporova podnosilac zahtjeva se obraća najbližem Centru za pravnu pomoć i informiranje koji

prosljeđuje žalbu Komisiji u slučajevima u kojima oni nisu bili u mogućnosti da postignu sporazum sa PTT-om).

Socijalna zaštita hendikepiranih osoba

116. **Socijalne ustanove:** Trenutna kriza u Domu za osobe sa smetnjama u razvoju u Pazariću je indikator užasne situacije u socijalnim ustanovama u BiH. Zbog dugova u plaćanju doprinosa (prelaze 4 miliona KM) od skoro svih socijalnih centara osim Kantona Sarajevo, pitanje je na kritičnoj tački. Dug je trenutno malo smanjen nakon što su neka kantonalna ministarstva isplatila neke dugove. Trenutni status socijalnih ustanova u BiH takođe otkriva neriješen pravni status socijalnih ustanova, nejedinstvenu socijalnu politiku i uglavnom nedostatak opredijeljenosti nadležnih vlasti da ispuni svoje obaveze prema svim socijalnim ustanovama. OHR pomaže u trenutnom pregovaranju između nadležnih ministarstava zdravstva i socijalne politike da bi se ohrabрили da stave svoje potpise na Poseban sporazum o osiguravanju socijalne zaštite za hendikepirane osobe bez obzira na njihovo prebivalište u entitetima. Stoga će se strane-potpisnice obavezati da zadrže status quo i snose troškove sveukupne socijalne zaštite hendikepiranih osoba koje su ostale na području tog entiteta u poslijeratnom periodu.

117. **Hendikepirane osobe i pravo na posao:** Centar za integraciju hendikepiranih osoba Tuzla (CI00) je 24. aprila organizirao Okrugli sto na temu "Hendikepirane osobe i pravo na posao". Predstavnici udruženja hendikepiranih osoba iz obadva entiteta i aktivisti nevladinih organizacija su učestvovali u ovom događaju. Cilj Okruglog stola je bio da se razmijene iskustva hendikepiranih osoba u vezi sa zapošljavanjem i stvori zajednička aktivnost za uklanjanje barijera i diskriminacije u budućnosti.

Prigovor savjesti

118. U naporu da traži implementaciju Aneksa 7 član 2.

(2) u vezi sa prigovorom savjesti / alternativni način služenja vojnog roka, kao i drugih međunarodnih odredbe (preporuke Evropske komisije i Vijeća Evrope iz 1987. godine) u vezi sa održivim povratkom međunarodna zajednica je održala nekoliko diskusija u proljeće 2001. godine da bi izradila strategiju u vezi sa mogućim amandmanima na relevantne entitetske zakone i prakse, a u svjetlu procesa izgradnje države koji je u toku, kako bi se osvrnula na odgovarajuće institucije na državnom i/ili entitetskom nivou. Iako entitetski zakoni osiguravaju prigovor savjesti / alternativni način služenja vojnog roka oni ipak nisu implementirani. Postojeći pravni lijekovi nisu iscrpljeni pošto sistem uspostavljen u skladu sa zakonom ne funkcioniра. Nedavno je Parlament FBiH odbacio prijedlog Zakona o odbrani koji ne predviđa poboljšanje u vezi sa istinskim alternativnim načinom služenja vojnog roka ili njegovim karakterom kazne. Kao rezultat toga izrađen je plan aktivnosti uključujući pravnu reviziju odredbi o prigovoru savjesti / alternativnom načinu služenja vojnog roka, podnošenje pojedinačnog slučaja Doma za ljudska prava zbog kršenja ljudskih prava podnosioca zahtjeva za status prigovora savjesti, izrada javne informativne kampanje, jačanje suradnje između kompetentnih vojnih institucija sa državnim institucijama i moguće izmjene u postojećim odredbama o alternativnom služenju vojnog roka (za novi zakon o vojnom roku to neće uraditi Minsitarstvo odbrane). Oba entiteta razmatraju pravne izmjene u smislu skraćivanja dužine vojnog roka za vojne obaveznike uključujući i alternativno služenje vojnog roka.

119. 15. maja je bio Međunarodni dan prigovora savjesti. Lokalne nevladine organizacije i OSCE su organizirali Okrugli sto o ovom događaju u Sarajevu.

Prava manjina/ Ugrožene grupe

Diskriminacija na osnovu pola

120. **Zakon o jednakosti polova na državnom nivou:**

Ministarstvo za ljudska prava i izbeglice je napravilo nacrt Zakona o jednakosti polova u BiH. Ministarstvo je 12. i 13. juna organiziralo sastanak sa koordinacionom grupom za polove da bi se obavila opća diskusija o nacrtu Zakona. Komentari će biti podneseni Ministarstvu do 1. avgusta i biće uvršteni. Drugi nacrt Zakona o jednakosti polova će biti dostavljen na pregled međunarodnoj zajednici i nevladinim organizacijama koje se bave pitanjima sadržanim u Nacrtu. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice je u septembru 2001. godine počelo sa organiziranjem javne debate o nacrtu zakona u Republici Srpskoj i Federaciji BiH.

121. **Jednakost polova u Parlamentu:** OSCE je organizirao konferenciju “Partnerstvo u parlamentu – Strateške namjere ka ostvarivanju jednakosti polova” u Saarajevu (od 6. do 8. aprila) u prisustvu članica parlamenta čiji je mandat trajao od 1998. godine do 2000. godine, kao i novoizabranih članica državnih i entitetskih parlamenata, aktivista u nevladinim organizacijama i stručnjaka. Učesnici Konferencije su identificirali probleme u radu parlamenta, načine implementacije i usvajanja strategija u postizanju jednakosti polova. Diskusije o mogućnostima partnerstva unutar i izvan Parlamenta su pokazale da postizanje ciljeva može biti urađeno preko informativnih sredstava. Konferencija “Partnerstvo u Parlamentu” je zaključila da stalna edukacija svih parlamentaraca, koordinacija između njih i (neparlamentarna) komunikacija sa svim vladinim tijelima je od suštinske važnosti ako se želi stalno poboljšavati jednakost polova.

122. **Pakt stabilnosti i žene:** Regionalni Okrugli sto je održan u Banja Luci od 6. do 8. aprila na temu “Koja je uloga žena u Paktu stabilnosti za Jugoistočnu Evropu”. Organizatori su bile “Udružene žene” i “Helsinki parlament građana” Banja Luka u suradnji sa “Žene ženama” iz Sarajeva. Učesnici su uključivali nevladine organizacije i regionalne političke stranke. Usvojeni zaključci uključuju potrebu za intenziviranjem saradnje, razmjene informacija i dijeljena

iskustava u okviru organizacija kao i sa zemljama u regionu.

Etnička/nacionalna diskriminacija

123. Dva nacrt zakona u vezi sa zaštitom nacionalnih manjina su ušla u proceduru za usvajanje: jedan je predložio ministar za ljudska prava i izbjeglice Krešimir Zubak a drugi Ibrahim Spahić poslanik u Domu naroda. Na 5. sjednici Doma naroda (14. juni 2001. godine) je usvojen Nacrt zakona o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina koji je predložio poslanik Spahić. Zubakov zakon je usvojilo Vijeće ministara 19. aprila i proslijeđen je Predstavničkom domu. Pohvalno je da su oba zakona predložena nezavisno od bilo kakve intervencije ili pritisaka od strane međunarodne zajednice. Bez ozbira na to, posebno u vezi sa Zubakovim zakonom, međunarodna zajednica je ohrabrena činjenicom da su oba predlagača diskutovala pitanje sa pogledom na buduću harmonizaciju dva zakona i u skladu sa smjernicama domaćih vlasti kao i sa principom preuzimanja odgovornosti.

Sloboda vjeroispovijesti

124. Na početku maja 2001.godine sloboda vjeroispovijesti je preživjela udar nakon izbijanja nasilja u Banja Luci prije početka ceremonije polaganja kamena temeljca za Ferhadija džamiju. Ovo je pratilo sličan primjer nasilja koji se ranije tokom te sedmice dogodio u Trebinju. Iako su osnovna prava na slobodu vjeroispovijesti garantirana Ustavom Rpublike Srpske vlasti nisu preduzele neophodne i razumne mjere opreza da osiguraju ovu slobodu obezbjeđivanjem sigurnog okruženja za prisustvovanje vjerskim ceremonijama i događajima. Rekonstrukciju Ferhadija džamije i drugih džamija u Banja Luci je naredio Dom za ljudska prava 1999. godine i dobila je čvrstu podršku Vijeća za implementaciju mira na sastancima koji su uslijedili nakon toga (vidjeti stranu 6)

Diskriminacija Roma:

125. Kao najveću manjinu u Bosni i Hercegovini i kao

socijalno, ekonomski i politički marginalizirana grupu, pitanja koja brinu Rome su različita i kreću se od diskriminacije u obrazovanju i zapošljavanju, do stambenih i imovinskih potreba deo oživljavanja kulture i jezika Roma. Imovinska situacija Roma je posebno problematična pošto mnogi Romi nisu prije rata imali zakonsko pravo na imovinu/stambene objekte i osjetili su poteškoće u dobijanju međunarodne pomoći za rekonstrukciju pošto mnoge zajednice Roma nisu imali odgovarajući stambeni smještaj prije rata.

126. Romi i institucije za ljudska prava: OSCE misija u BiH će 29. oktobra 2001.god. organizirati sastanak okruglog stola sa predstavnicima iz institucija Ombudsmena BiH i Institucije ombudsmana Roma. Ovaj sastanak će pružiti priliku za Ombudsmene iz BiH da daju praktične informacije romskim predstavnicima o tome kako se podnose žalbe Ombudsmanu (uključujući žalbe koje se odnose na diskriminatorno postupanje prema Romima od strane policije i pravosudnih organa vlasti), te kako ove institucije mogu zaštititi prava Roma. Ovaj će sastanak osigurati forum za savjetnika za nacionalne manjine/Rome iz ureda romskog Ombudsmana gdje će isti prenijeti najbolja iskustva iz prakse te ohrabriti Rome da koriste instituciju Ombudsmana.

127. Projekat izgradnje kapaciteta u saradnji sa Udruženjima Roma/NVO-ima BiH: Predstavnici Roma u BiH su konstantno izražavali gledište da je potrebno da oni budu uključeni u izradu, implementaciju i ocjenu strategija i programa usmjerenih ka poboljšanju njihove situacije i statusa u BiH. Međutim, zbog velikog broja Udruženja/NVO-a Roma i ograničenih sredstava koja su dobili za finansiranje svojih projekata i aktivnosti, ne postoji koordinacija između ovih udruženja, što je u znatnoj mjeri umanjilo njihovu sposobnost da izvrše promoviranje i lobiranje kod vlasti kako bi im dale podršku u njihovim nastojanjima da unaprijede situaciju u kojoj se nalaze Romi u BiH. Iz ovog razloga OSCE misija u BiH organizira sastanak u periodu od 9. do 11. novembra 2001.god.

između međunarodnih eksperata za Rome (iz Finske, Republike Češke, Njemačke i Rumunije) i predstavnika romskih NVO-a iz BiH kako bi se pomoglo Romima BiH u izradi zajedničke državne platforme za Rome te u samoizboru romskih predstavnika koji će postati članovi Državnog savjetodavnog odbora za pitanja Roma. O državnoj platformi o Romima će se razgovarati 12. novembra 2001.god. na sastanku između vladinih međuresornih zvaničnika i samoizabranih romskih stručnjaka, gdje će se također razgovarati o stvaranju Romskog savjetodavnog odbora.

128. Saradnja između agencija u predmetu koji se tiče imovine Roma: Kao odgovor na sporove oko vlasništva nad zemljištem, koji su rezultirali povlačenjem 525.000 Eura u donatorskim sredstvima za rekonstrukciju 30 kuća za romske porodice koje se vraćaju u svoje predratne domove na Gorici (u Sarajevu), OHR, UNHCR i OSCE su pripremili pismo za načelnika ove općine i gradske vijećnike u kojem se apelira na rješavanje pitanja koja se odnose na vlasništvo ovog zemljišta. Romsko naselje na Gorici/Crni vrh postojalo je od osamnaestog stoljeća, sve dok 1985.god. Zavod za urbanizam nije zahtijevao oduzimanje ovog zemljišta kako bi izgradio memorijalni park. 26. aprila 2001.god. sazvan je sastanak sarajevskog Gradskog vijeća na kojem je iznesen prijedlog da se izmijeni regulacioni plan za Goricu. Izmjene Regulacionog urbanističkog plana za Goricu su uključile predloženu izgradnju novih kuća za romske porodice. Odmah nakon toga, počeo je proces konsultovanja javnosti u vezi sa predmetnim zemljištem i planom izgradnje. Plan izgradnje je prošao javno konsultovanje 20. juna i isto tako je odobren 17. jula na sjednici sarajevskog Gradskog vijaća. Organizacija World vision izradila je sveobuhvatan prijedlog projekta za obnovu kuća i povratak romske zajednice na Goricu/Crni vrh. Ovaj projekat je podnesen ambasadi Holandije uz pisma podrške iz HRWG Sarajevo, RRTF i OSCE misije u Bosni i Hercegovini.

Prava djeteta:

129. Izvještaj Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice o

primjeni Konvencije o pravima djeteta: U Junu 2001.god., Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice (MHRR) je izradilo svoj prvi izvještaj o primjeni Konvencije o pravima djeteta. Ovaj izvještaj je napisan uz pomoć UNICEF-a Sarajevo, i upućen je Komitetu za prava djeteta te usvojen od strane Vijeća ministara 7. juna 2001.god. Zbog nedostatka iskustva u izradi izvještaja ovog tipa i nepostojanja informacija ili pristupa vjerodostojnim informacijama, za ovaj se izvještaj ne može reći da je sveobuhvatna ili tačna i detaljna analiza stanja prava djeteta u BiH. UN Konvencija o pravima djeteta predstavlja dio Ustava BiH. Bez obzira na to, kako ovaj izvještaj pokazuje, zbog ogromnih demografskih i političkih promjena, ekonomske i fizičke infrastrukturne štete, te ogromnih ljudskih gubitaka, zajedno sa kontinuiranim ekonomskim teškoćama, mnoga od prava koja se navode u zakonu nisu zaštićena, naročito osnovna prava na život, opstanak i razvoj. Izvještaj međutim ne pominje da veliki faktor u nepostojanju zaštite, i osnovnih ljudskih prava općenito, jeste i dalje nepostojanje političke volje da se omogući zaštita prava djece i građana, u kombinaciji sa političkim programima koji nastavljaju sa nacionalnim podjelama, diskriminacijom i progonima. Ipak, ovaj izvještaj navodi da su temeljna ljudska prava kršena naročito tokom rata te poslije rata i daje statističke podatke koji se odnose na procenat djece koja su pogođena ratnim dejstvima: 420.000 od 1.200.000 izbjeglica iz BiH su bila djeca; u 2000.god., od 617.000 izbjeglica iz BiH, 130.000 su djeca; od 1.000.000 raseljenih osoba, 250.000 su bila djeca; u 2001.god. od 518.000 raseljenih osoba, 108.000 su djeca; od 200.000 osoba ubijenih u ratu, 22.000 su bila djeca; od 240.000 osoba povrijeđenih u ratu, 52.000 su bila djeca; od 17.000 registriranih invalida, 4000 su djeca; od 1.225 žrtava nastradalih od mina od 1996.god., 268 su bila djeca. Veliki procenat osoba koje su bile mučene, silovane i zatvorene u koncentracionim logorima su bila djeca; preko 38.000 djece je izgubilo jednog roditelja, od kojih je 1.600 izgubilo oba roditelja. U ovom izvještaju se također navode kršenja prava djece danas u BiH,

naročito onemogućavanje pohađanja škole te problemi sa kojima se suočavaju djeca iz mješanih brakova. Nepostojanje sredstava vlade i osiromašene porodice i dalje predstavljaju prepreku za postizanje napretka koji bi se mogao ostvariti na polju zaštite prava djeteta. Izvještaj Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice navodi da je samo putem "koordiniranog, planiranog i strateškog pristupa ovom pitanju moguće postići socijalni i ekonomski razvoj društvene zajednice.

130. Izvještaj ombudsmena FBiH o pravima djeteta: 7. maja 2001.god., Ombudsmeni FBiH su uz podršku UNICEF-a, objavili *Skraćeni izvještaj o stanju zaštite prava djeteta u FBiH*. Izvještaj daje detalje o pitanjima koja se tiču obrazovanja, građanskih prava i sloboda, zdravstva i zdravstvene zaštite, zbrinjavanja djeteta, i mjera zaštite. Predstavljeno je stanje u BiH u vezi sa svakim pitanjem zajedno sa preporučenim mjerama koje uključuju usvajanje zakona u oblasti obrazovanja, zdravstvene zaštite i socijalne zaštite ugroženih kategorija stanovništva, te o statusu institucija socijalne zaštite.

Kulturna prava: Pravo na obrazovanje

Osnovno i srednjoškolsko obrazovanje:

131. Dok međuentitetski Sporazum o pitanjima obrazovanja od dana 10. maja 2000.god. i dalje ostaje model za postepenu reformu i osavremenjivanje oblasti obrazovanja u BiH, Evropska unija je 26. aprila predložila "Program razvoja ovog sektora" za period na 4-5 godina a koji za cilj ima razrađivanje zajedničke strategije za modernizaciju osnovnog i opšteg srednjoškolskog obrazovanja u BiH. Entitetski ministri kao i međunarodne organizacije su odmah odobrili ovaj program te će isti započeti ovog ljeta. Ovaj program, koji se usredotočuje na reformu obuke nastavnika, reformu nastavnih planova i programa, reformu upravljanja obrazovnim sektorom, reformu općeg i posebnog obrazovanja, reformu zakonskog okvira i sistema finansiranja škola te reformu udžbenika, je odmah odobren od strane entitetskih ministara kao i organizacija

međunarodne zajednice.

132. U oblasti obrazovanja, konkretna postignuća ostvarena do sada su sljedeća:

- Predmet "Ljudska prava i građansko obrazovanje" će zamijeniti zastarjeli predmet "Civilna zaštita" u srednjim školama – i 1. i 2. razredu (septembar 2001.god.), te će se isto tako uvesti i u osnovne škole u kasnijoj fazi;
- Jedan čas sedmično iz predmeta književnost bit će posvećen književnosti drugih konstitutivnih naroda BiH, odnosno 40 sati godišnje (septembar 2001.god.); jezički moduli koji će se usredotočiti na zajedničko lingvističko nasljeđe i lingvističku raznolikost danas će biti pripremljeni za februar 2002.god.;
- Novi predmet "Kultura religija" biće uveden u septembru 2002.god.; izradit će se posebni nastavni planovi i programi i nastavni materijali;
- Podučavanje oba pisma: obavezno u oba entiteta od drugog polugodišta 2001.god. (2. razred osnovne škole);
- Udžbenici koji su uvezeni iz Beograda i Zagreba a koji nemaju referenci na Bosnu i Hercegovinu će izaći iz upotrebe do septembra 2002.god.;
- Većina kantona Federacije je sada spremna da dio svojih odgovornosti i ovlasti prenese na Federalno Ministarstvo obrazovanja kako bi se olakšalo strateško planiranje u oblasti obrazovanja u budućnosti;
- Agencija za obrazovne standarde i provjeru koju je uspostavila Svjetska banka je konačno počela funkcionirati nakon gotovo godinu dana opstrukcija vezanih za imenovanje njenog prvog direktora.

133. Iako su se desili pozitivni pomaci u ovih nekoliko proteklih mjeseci, jasno je da se mnogo više pažnje mora

posvetiti sektoru obrazovanja u BiH. Obrazovanje kako mladih tako i odraslih, u svrhu mira i pomirenja, bi trebalo postati državni prioritet u istoj mjeri kao što su to ekonomski oporavak i razvitak te povratak izbjeglica i raseljenih lica. Da bi se postigao ovaj cilj potrebno je poduzeti sljedeće ključne korake:

- javna, i jasna podrška na strani rukovodećih struktura u oba entiteta za politiku integriranog, multietničkog obrazovanja i eliminiranja širokorasprostranjene diskriminacije zasnovane na nacionalnoj pripadnosti; obaveza ovog tipa bi trebala biti vidljivo naznačena u razgovorima i dokumentima Upravnog odbora i Vijeća za implementaciju mira
- šema značajne međunarodne finansijske pomoći za obrazovanje treba da bude odražena u obavezama entitetskih budžeta
- državna agencija za obrazovne standarde, norme i procjenu za sve nivoe obrazovanja u BiH sa širokim ovlastima
- regionalna shema za unapređenje obrazovanja u svrhu mira i pomirenja u školama u tri zemlje koje su bile uključene u konflikt u periodu od 1992.god. do 1995.god. zasnovana na efikasnom civilnom društvu i programima za izgradnju društvenog tkiva koje vode nevladine organizacije u oba entiteta (uz učešće značajnog broja škola uključenih u sheme saradnje koje obuhvataju po tri škole uključujući čitave školske zajednice)

134. Nastavnici iz redova manjina: brojke koje su dostupne pokazuju da samo 3% nastavnika u RS, kako u osnovnom tako i u srednješkolskom obrazovanju, u stvari pripadaju drugim konstitutivnim narodima; u Federaciji brojke koje su na raspolaganju variraju od jednog do drugog kantona; prosjek je između 5 i 8%. Entitetski ministri treba da OHR-u podnesu izvještaj u avgustu 2001.god. o naporima koje ulažu na integraciji nastavnika iz svih konstitutivnih naroda na osnovu čisto profesionalnih kriterija, naročito na područjima

povratka.

135. Tokom marta i aprila, OSCE i OHR su obavili provjere na licu mjesta u nizu škola koje koriste hrvatski nastavni plan i program. Ovo je uslijedilo nakon izvještaja da je bivši ministar obrazovanja prekršio prethodni sporazum po kojem će svi učenici drugog razreda učiti drugo pismo od drugog polugodišta tekuće školske godine. Ove provjere su od suštinskog značaja kako bi se ustanovilo da li se poštuju napori koji se trenutno ulažu kako bi se uspostavili zajednički elementi u različitim nastavnim planovima i programima u BiH. Preliminarni nalazi za 12 škola koje je posjetio OSCE kažu da je postojalo puno poštivanje u jednoj školi, djelimično poštivanje u pet škola i nije bilo poštivanja u preostalih šest škola. Na žalost, sa ovim provjerama se prestalo zbog političkih događanja u Hercegovini tokom marta i aprila.

136. Studenti sa Univerziteta u Denveru i Pravne škole Denver univerziteta su osmislili i pomogli za sada jedinstven program ljetne škole u Varešu. Ovaj program je uključio djecu svih nacionalnosti na tom području, od kojih inače mnoga u javnm školama trpe segregaciju na osnovu nacionalne pripadnosti. Nastavni plan ovog programa se usredotočio na unapređenje znanja engleskog jezika i niz zajedničkih umjetničkih projekata te sport. Program ljetne škole je jedinstven u tome što osigurava kulturnu razmjenu između američkih nastavnika i grupe multietničkog sastava od preko 150 učenika. Ostali učenici uključeni u projekat Univerziteta iz Denvera "Program za BiH" saraduju sa OHR-om, UNHCR-om, OSCE-om, ARC-om, CRPC-om i IRC-om.

Visokoškolsko obrazovanje:

137. Novi zakonodavni okvir za oblast visokoškolskog obrazovanja je u procesu izrade pod pokroviteljstvom Koordinacionog odbora za visokoškolsko obrazovanje a principi Deklaracije iz Bolonje (jedinstven evropski prostor za

visokoškolsko obrazovanje do 2010.god.) će se postepeno implementirati na svim univerzitetima. Međutim, morat će se sprovesti temeljne strukturalne reforme kako bi se ispoštovali standardi ustanovljeni u gore pomenutoj Deklaraciji. Za sada je samo Univerzitet u Tuzli doista ojačao ovlasti rektora u smislu mogućnosti za strateško planiranje zasnovanih na akademskim kriterijima. Pitanje stvarnog broja univerziteta koji je potreban i koji može sebi dozvoliti mala zemlja poput BiH će se također morati riješiti što je prije moguće. Visokoškolsko obrazovanje predstavlja oblast od ključnog značaja za budućnost BiH budući da može značajno smanjiti val mladih ljudi koji žele napustiti zemlju zbot toga što za sebe ne vide budućnost u svojoj vlastitoj zemlji u sadašnjoj fazi (62% prema anketi UNDP-a).

Distrikt Brčko:

138. Zakon o osnovnom i srednješkolnom obrazovanju u Distriktu Brčko, čiji je nacrt izradila Komisija za reviziju zakona Ureda Supervizora za Brčko, odbačen je od strane Skupštine 28. juna 2001.god. Vijećnici srpske nacionalnosti nisu dali podršku ovom zakonu zbog nezadovoljstva u vezi sa sadržajem člana 9, kojim se reguliše upotreba jezika u nastavnom procesu. Izmjena i dopuna člana 9, koju je predložila srpska strana, se odnosi na upotrebu jednog od tri jezika u nastavnom procesu, što je prema mišljenju bošnjačkih i hrvatskih vijećnika diskriminatorno. OHR je 5. jula nametnuo ovaj zakon (*nakon perioda za koji se podnosi izvještaj*).

139. Plan implementacije: Dok vijećnici u Skupštini nisu uspjeli da postignu konsenzus, dva Obrazovna odbora (za osnovno i srednješkolno obrazovanje) su pripremili plan implementacije za sljedeću školsku godinu. Plan implementacije ostavlja potpunu slobodu učenicima da se izražavaju na svom vlastitom jeziku i pismu. Nastavnici su u potpunosti obavezani da prevaziđu jezičke razlike i koriste vokabular sva tri jezika i oba pisma. Škole će biti obavezne da izdaju dokumente na jeziku i pismu koje budu zahtijevali učenici. Udžbenici

koji će se koristiti su oni udžbenici koji su u skladu sa usklađenim nastavnim planom i programom. U slučaju nedostatka određenih udžbenika, štatat će se dodaci kao alternativno rješenje.

140. Ljudska prava i demokratija: U vezi sa uvođenjem predmeta Ljudska prava i demokratija kao posebnog predmeta u 8. razredu osnovne škole te u drugim razredima kao dijela ostalih predmeta (niži razredi) ili razredne nastave, CIVITAS će započeti sa obukom nastavnika u mjesecu julu. Odjel za obrazovanje će izvršiti odabir nastavnika koji će pohađati ovu obuku.

141. Predmet istorija: Rad na usklađivanju nastavnih planova i programa srednjih škola je završen za sva zvanja, stručne profile i opći smjer. Jedino problematično pitanje za koje su bile potrebne dodatne odluke odbora jeste predmet istorija u stručnim školama. Način na koji se prezentira istorija je sasvim različit u sva tri nastavna plana i programa. Većina članova Kolegija je smatrala da je najbolje rješenje da se izradi jedan pregled istorije uzet iz nastavnog plana i programa Gimnazija predviđenog za četiri godine. Ovo uključuje mnogo rada, naročito uzevši u obzir postojeće udžbenike, koji se ne mogu koristiti na nastavi. Kolegij se složio da zaduži Radnu grupu da pripremi pregled lekcija koje će se predavati u 1. razredu ovih škola te da razmotre pitanje izrade skripte za ovaj predmet naknadno.

Civilno društvo

142. Državni *Nacrt zakona o udruženjima i fondacijama* usvojen je od strane Vijeća ministara i upućen u državni Parlament. Zastupnički dom usvojio je ovaj nacrt 13. aprila. Ipak, potrebno je da Dom naroda usvoji ovaj nacrt prije nego Zakon o udruženjima i fondacijama bude konačno donesen na državnom nivou. Pored toga, kako bi se ovaj Zakon implementirao na odgovarajući način, Ministarstvo civilnih poslova i komunikacija uspostavilo je radnu grupu o

podzakonskim aktima koji će olakšati implementaciju ovog Zakona. Očekuje se da će podzakonski akti biti usvojeni prije Zakona.

143. U RS-u, *Nacrt zakona o udruženjima i fondacijama* je dogovoren sa Ministarstvom uprave i lokalne samouprave RS kako bi se uskladio sa standardima Vijeća Evrope i međunarodnim standardima, te odlukom o jezicima Ustavnog suda BiH. Ovaj nacrt je usvojen od strane Vlade RS i upućen u Narodnu skupštinu RS.

144. U vezi sa federalnim *Nacrtom zakona o udruženjima i fondacijama*, održano je nekoliko sastanaka u mjesecu martu sa Federalnim ministarstvom pravosuđa i ministarstvom za socijalna pitanja, rasljena lica i izbjeglice kako bi se ovaj nacrt uskladio sa međunarodnim standardima. Ministarstvo pravosuđa treba da finalizira ovaj nacrt do kraja juna te da ga uputi Vladi Federacije.

145. Nadgledanje situacije u vezi sa zakonima kojima se regulišu finansijski aspekti vezani za rad nevladinih organizacija se nastavlja. Pored toga, Koordinaciona grupa za civilno društvo (CSCG) je odlučila da angažira ekspertnu grupu koja će analizirati zakone u ovoj oblasti. Stručna grupa treba da ustanovi glavne probleme u postojećim zakonima, kao i nove nacрте koji su dio općih poreskih reformi u BiH.

146. Snažno i energično civilno društvo predstavlja sušinski preduslov za odgovornost i transparentnost u zemlji. Nadalje, jačanje i pružanje podrške nevladinim organizacijama i civilnom društvu putem zakonodavne reforme, političke intervencije i obuke su od ključnog značaja za stabilnost, prosperitet, vitalnost i demokratiju BiH. Zbog toga je potrebno brzo usvajanje *Zakona o udruženjima i fondacijama* na entitetskom i državnom nivou, kao i reguliranje finansijskih aspekata rada nevladinih organizacija.

147. Godina 2001 je proglašena Međunarodnom godinom mobilizacije protiv rasizma, rasne diskriminacije, ksenofobije i slične netrpeljivosti a 3. maja proslavljen je Svjetski dan slobode medija. U zajedničkoj poruci, Kofi Annan, Generalni sekretar UN-a i generalni direktor UNESCO-a Koichiro Matsuura i OHCHR UN-a Mary Robinson apelirali su na strukture koje se bave odlučivanjem na svim nivoima da učine sve što je u njihovoj moći kako bi osigurali da novinari mogu raditi bez prepreka i bez zastrašivanja, kako bi građani u cijelom svijetu mogli imati koristi od slobodnog protoka ideja. Izjava je glasila: "Apeliramo na novinare da se pridržavaju najviših standarda svoje profesije; da odbiju da se njihove sposobnosti koriste za poticanje mržnje; te da uvijek podupiru princip nepristrasnosti... Slobodni, nezavisni i pluralistički mediji moraju odigrati neophodnu ulogu u iskorijenjivanju rasizma i ksenofobije". Ova poruka je također podsjetila ljude da su slobodni mediji jedna od najznačajnijih komponenti demokratskog društva. Visoki predstavnik je konstatirao da su se nezavisnost i kvalitet medija u BiH značajno povećali tokom nekoliko proteklih godina, što znači da je BiH napredovala na putu ka slobodnom i demokratskom društvu. Bez obzira na to, prijetnje, napadi i fizički napadi usmjereni protiv ključnih novinara se još uvijek dešavaju u BiH.

148. Odjel za pitanja medija (DMA) pri misiji OSCE-a u Bosni i Hercegovini radi na većem broju različitih polja koja uključuju programe za razvoj medija, od kojih svi dijele osnovni cilj izgradnje otvorenog okruženja u kojem novinari i svi oni koji rade u medijima građanima mogu osigurati veliki broj informacija i gledišta, bez straha od odmazde. Dvije glavne oblasti odgovornosti Odjela za pitanja medija su izrada zakona o medijima i zaštita prava novinara.

Zakoni o medijima: Zakon o slobodi pristupa informacijama i Zakon o zaštiti od klevete

149. Kako bi se osiguralo pravo na slobodu izražavanja, koje je ustanovljeno u Ustavu Bosne i Hercegovine (Aneks 4

Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH), Visoki predstavnik je u svojoj Odluci od 30. jula 1999.god., zahtijevao usvajanje zakona o slobodi informisanja i zakona o kleveti koji će se rukovoditi najvišim međunarodnim standardima. Ova Odluka je također zahtijevala da se ponište krivične odredbe o kleveti. U ovoj Odluci se navodi da se ovi zakoni trebaju pripremiti pod vodstvom OHR-a, misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini i pravnih stručnjaka.

150. U skladu sa Odlukom Visokog predstavnika, OHR i OSCE su uspostavili Savjetodavnu grupu za zakone o kleveti i slobodi informisanja. Ova Savjetodavna grupa, u čijem su sastavu državni i međunarodni eksperti, predstavnici BiH organa vlasti, predstavnici OHR-a, OSCE-a i Nezavisne komisije za medije (IMC), je izradila i revidirala nacrt Zakona o slobodi pristupa informacijama i nacrt Zakona o kleveti. Nacrti su objavljeni za javnost 28. juna 2000.god. odnosno 14. februara 2001.god. te su podneseni državnim i entitetskim organima vlasti. Održan je niz konsultativnih sastanaka u sedmicama nakon javnog objavljivanja koji su omogućili da svoje komentare daju pripadnici medija, nevladinih organizacija, građanskih grupa, pravnih eksperata i članova lokalnih organa vlasti.

Zakoni o slobodnom pristupu informacijama

151. Zakonima o slobodnom pristupu informacijama se utvrđuje opće pravo pristupa javnosti informacijama koje su na raspolaganju organima vlasti i drugim javnim organima. Putem slobodnog pristupa informacijama se promovira veća transparentnost i odgovornost organa vlasti, što je od suštinskog značaja za demokratske procese. Iz ovog razloga mnoge zemlje širom svijeta su usvojile ili su u procesu usvajanja zakona o slobodnom informisanju.

152. Parlament Bosne i Hercegovine je u oktobru 2000. godine usvojio Zakon o slobodnom pristupu informacijama, Narodna skupština Republike Srpske je ovaj Zakon usvojila u maju 2001.

godine, a Parlament Federacije ga je usvojio u junu 2001. godine.

Zakoni o zaštiti protiv klevete

153. Definiranje klevete kao krivičnog djela u namjeri da se na taj način pojedinac zaštiti od nepravедnih napada na njegov ugled je zapravo postalo sredstvo cenzure i represije zbog definirane zatvorske kazne. To predstavlja ozbiljnu opasnost za slobodu izražavanja i slobodu štampe u demokracijama u razvoju. Član 19. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima (UDHR) i član 10. Evropske konvencije o ljudskim pravima (ECHR) predviđaju da svaka osoba ima pravo na slobodu izražavanja, uključujući "slobodu mišljenja" i "primanje i saopćavanje informacija i ideja" putem medija, bez obzira na granice, te da to čini "bez miješanja" od strane bilo kojeg organa vlasti. Širom svijeta je u toku provođenje reforme zakona o kleveti, što je slučaj i u BiH, kako bi se odredbe tih zakona uskladile sa ciljevima i svrhama koje predviđa član 19. UDHR i član 10. ECHR.

154. Zakon o zaštiti protiv klevete regulira građansku odgovornost za klevetu putem kodifikacije najviših međunarodnih standarda zagantiranih Ustavom BiH i entiteta, posebno standarda uspostavljenih od strane Evropskog suda za ljudska prava. Zakonom se također dekriminalizira odgovornost za štetu nanešenu ugledu ili časti pojedinca putem ukidanja ovih odredbi u Krivičnim zakonima entiteta.

155. Narodna skupština Republike Srpske (RSNA) je na svojoj sjednici održanoj 25. jula 2001. godine (nakon perioda na koji se odnosi ovaj izvještaj) jednoglasno usvojila predloženi Zakon o zaštiti od klevete. Uz to, RSNA je usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika RS, u kojem su ukinute krivične kazne za uvredu i klevetu. Federalna Vlada je usvojila Nacrt zakona o kleveti.

156. Usvajanje ova dva izuzetno značajna Zakona će pomoći u

obezbjeđivanju zaštite slobode izražavanja u BiH na način koji je u skladu sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama. Nakon usvajanja ovih Zakona, aktivnosti će ući u finalnu fazu. Zakoni će se implementirati u saradnji sa državnim i entitetskim organima vlasti. OSCE će organizirati obuku za zvaničnike, sudstvo, novinare i nevladine organizacije u vezi primjene ovog Zakona.

Smjernice za policiju/medije

157. DMA pri OSCE-u je zajedno sa UNMIBH definirala i u maju 2000. godine pokrenula projekat koji obuhvata Smjernice za policijske snage koje se u svom radu susreću sa medijima i Smjernice za novinare koji se u svom radu susreću sa policijom kako bi se policajci i novinari bolje upoznali sa pravima i ograničenjima koja ove dvije grupe imaju u međusobnim kontaktima. Smjernice za policiju i novinare upoznaju policajce o pravima i ispravnom tretmanu novinara, a novinare upoznaju o odgovornostima koje imaju u kontaktima i radu sa policijom. U okviru ove kampanje policijske stanice i mediji u cijeloj zemlji dobili su postere na kojima se detaljno objašnjavaju smjernice, a policajcima i novinarima su date kartice, veličine kreditnih kartica, koje sadrže tekst Smjernica. Principi koji su sadržani u Smjernicama usklađeni su sa domaćim zakonima i međunarodnim standardima koji se odnose na principe iz oblasti ljudskih prava.

158. OSCE će u toku 2001. godine provesti obuku policijskih zvaničnika o pitanjima njihovog odnosa sa medijima. Ova obuka, koja će se provesti u saradnji sa UNMIBH, će biti usmjerena na razvoj kapaciteta za informiranje javnosti u okviru organizacije policijskih organa, putem uspostave Ureda glasogovornika i jedinica za javno informiranje. Smjernice za policiju i medije će biti sastavni dio obuke za glasnogovornike policijskih snaga kao i obuke koju pohađaju policijski zvaničnici.

Vijeće za štampu (Press Council)

159. OSCE je pored svojih aktivnosti na izradi stabilnog pravnog okvira za novinarstvo također pružio svoju pomoć u promoviranju profesionalnih standarda i regulative za organiziranje novinara kao jedan oblik promoviranja slobodnog i profesionalnog novinarstva. OSCE je pružio svoju pomoć, u saradnji sa IMC-om, u izradi Statuta Vijeća za štampu i Novinarskog kodeksa koji je usvojen u aprilu 1999. godine. OSCE i IMC su upoznali domaća udruženja novinara sa velikim brojem različitih mehanizama za reguliranje i interno organiziranje novinara koji se koriste u međunarodnom novinarstvu, a Vijeće za štampu je odabrano kao odgovarajuća struktura za gore navedene aktivnosti.

160. Informacija o uspostavi Vijeća za štampu je službeno objavljena 21. septembra 2000. godine. Vijeće za štampu se sastoji od 12 prominentnih bh. novinara i javnih ličnosti (po šet osoba iz jedne i druge skupine), uz međunarodnog člana u svojstvu predsjedavajućeg Vijeća. OSCE će u 2001. godini pružiti finansijsku podršku u prvoj fazi uspostave procedure za slučajeve kojima će se baviti Sekretarijat putem kampanje javnog informisanja o aktivnostima Vijeća za štampu i putem finaliziranja strukture članstva prije nego što ovo tijelo počne zaprimati žalbe.

Sloboda izražavanja i sredstva javnog informiranja

Zaštita prava novinara: Linija za pomoć novinarima (Free Media Help Line)

161. Odjel za medije pri OSCE-u od novembra 1999. godine ima liniju za pomoć novinarima koja predstavlja povjerljivu telefonsku liniju za kontakt sa novinarima koji su bili žrtve prijetnji, zastrašivanja ili uplitanja u njihov rad. OSCE je u februaru 2000. godine pokrenuo ovu liniju za pomoć novinarima zajedno sa kampanjom javnog informiranja kako bi osigurao bolju informiranost o pravima novinara i istakao važnost prijavljivanja ovakvih incidenata kada do njih dođe. Ova kampanja po nazivom "Prigovori" (Speak Out) uključivala je i

distribuiranje postera i kartica kojima se novinari pozivaju da “ulože prigovor – sada je vrijeme”. Od novembra 1999. godine prijavljeno je 175 slučajeva kršenja prava novinara.

162. Ova telefonska linija je upostavljena kako bi se ostvarila dva cilja:

– da se dokumentuju stvarni slučajevi koji predstavljaju prijetnju slobodi medija i da se ustanovi obim i veličina problema u BiH

– da se pruži direktna pomoć novinarima i sredstvima javnog informiranja kojima su upućene prijetnje ili u čijem radu je bilo uplitanja, u mjeri u kojoj to omogućuju mandat OSCE-a i sredstva koja su mu na raspolaganju.

163. Od zadnjeg izvještaja HRRC (31. avgust 2000. godine – 1. april 2001. godine), prijavljeno je 70 slučajeva. Slučajevi su klasificirani na slijedeći način:

Kategorija incidenta	Broj prijavljenih slučajeva
Eksplisitna prijetnja	21
Maltretiranje	13
Fizički napad	11
Pokretanje tužbe za klevetu	6
Spor u vezi radnog odnosa	5
Potencijalna/implicitna prijetnja	4
Spriječavanje pristupa informacijama	4
Uplitanje organa vlasti u rad medija	2
Zastrašivanje	1
Odbijanje zatražene usluge	1

Pritisak od strane poreskih organa	1
Neodređeno	1

164. U tabeli se vidi da se najveći broj slučajeva odnosi na eksplicitne prijetnje što u ovim slučajevima pokazuje namjeru počinitelja da kod novinara izazove osjećaj straha. To je efikasno sredstvo za obeshrabrivanje istraživačkog pristupa u novinarstvu i doprinošenje kulturi nepristupačnosti informacija u BiH, a ne kulturi pristupačnosti informacija.

165. U nekim slučajevima novinari ili sredstva javnog informiranja ne zahtijevaju zaštitu i dalje praćenje slučaja nego su samo zainteresirani za sastavljanje izvještaja o njihovoj pritužbi. U većini slučajeva OSCE saraduje sa međunarodnom zajednicom i lokalnim organima vlasti kako bi osigurao brze i odgovarajuće reakcije na svaki incident ove vrste. U određenim slučajevima, ovo podrazumijeva i saradnju OSCE-a sa Uredom Visokog predstavnika (OHR), Nezavisnom komisijom za medije (IMC), i IPTF-om kao i Uredom ombudsmena, lokalnim udruženjima novinara i nevladinim organizacijama kao što je Helsinški komitet. Uz podršku ovih tijela, OSCE može osigurati brzu reakciju u slučajevima zastrašivanja novinara. OSCE je u saradnji sa HL sačinio listu međunarodnih i svjetskih organizacija koje se bave pitanjima zaštite ljudskih prava i prava novinara, te punom elektronske pošte informira ove organizacije o ekstremnim slučajevima kršenja prava novinara u Bosni i Hercegovini. Na taj način se osigurava bolja obaviještenost o značaju zaštite medija u BiH.

Institucije za ljudska prava u BiH

Značajni događaji

- Nastavljaju se aktivnosti na izradi zakona kojima se regulira spajanje Doma za ljudska prava i Ustavnog suda
- Došlo je do značajnog povećanja broja podnešenih zahtjeva i odluka koje su donijele najviše institucije za

zaštitu ljudskih prava u BiH (pet institucija)

– Organi vlasti u Banja Luci su izdali dugoočekivanu urbanističku saglasnost kojom se Islamskoj zajednici dozvoljava da dostavi građevinske planove za izgradnju džamije na lokaciji Ferhadije.

Ukupni napredak u rješavanju slučajeva u daytonskim Institucijama

Dom za ljudska prava

Broj registriranih slučajeva **7.587** (+394)

Broj završenih slučajeva **1.024** (+114)

Ombudsmen

Broj registriranih slučajeva **6544** (+206)

Broj završenih slučajeva **2852** (+1028)

CRPC

Broj registriranih slučajeva **297.594** (+5.301)

Broj završenih slučajeva **164.549** (+12.778)

Brojevi označeni masnim slovima (bold) predstavljaju ukupan broj slučajeva. Brojevi u zagradama se odnose na izmjene u odnosu na Izvještaj HRCC-a od 30. aprila 2001. godine (u slučaju CRPC brojevi se odnose na imovinu, a ne na broj podnosilaca zahtjeva jer jedan podnosilac zahtjeva može biti vlasnik nekoliko objekata).

Ukupan broj slučajeva koje je registrirao Dom i u kojima je donio odluku

	April 2001.	Maj 2001.	Juni 2001.	Ukupno od marta 1996.
--	-------------	-----------	------------	-----------------------

Broj žalbi koje je zaprimio Dom	121	134	139	7.587
---------------------------------	-----	-----	-----	-------

Odluke Doma Uključujući 995 pojedinačnih žalbi	42	28	34	855
Odluke o prihvatljivosti slučajeva	25	14	18	436

Broj donesenih odluka o prihvatljivosti slučajeva i meritumu			0	108
Broj odluka o kompenzaciji			–	11
Broj odluka o ponovnom razmatranju			–	1
Broj odluka o zahtjevima za ponovno razmatranje -prihvaćeno 4 -odbijeno 45			5	49
Odluke o brisanju slučaja sa liste predmeta			11	249
Broj izvještaja o prijateljskoj nagodbi			–	1

Dom za ljudska prava

166. Nove odluke: U toku perioda na koji se odnosi ovaj izvještaj Dom za ljudska prava se sastao tri puta i donio 5 odluka o meritumu i 87 odluka o neprihvatljivosti slučaja ili brisanju predmeta sa liste slučajeva. Detaljnije informacije o ovim slučajevima mogu se dobiti u Domu za ljudska prava u Sarajevu, Musala 9, Tel. (387-33-212-064).

167. U toku svoje 58 sjednice održane u periodu od 2. aprila do 6. aprila 2001. godine, Dom je usvojio 25 odluka o prihvatljivosti slučajeva (svi slučajevi su proglašeni neprihvatljivim), 13 odluka o brisanju slučaja sa liste predmeta i o jednom zahtjevu za ponovno razmatranje (odbijen). Dom je takođe usvojio tri odluke o prihvatljivosti i meritumu. U Kantonalnom sudu u Sarajevu Dom je 6. aprila 2001. godine javno donio tri odluke o prihvatljivosti i meritumu u slijedećim slučajevima: CH/97/73 Bojkovski protiv Države BiH i Federacije Bosne i Hercegovine; CH/98/1019 Sp. L., J.L., SV. L. i A. L. protiv Republike Srpske; i CH 98/1018 Pogarčić protiv Federacije Bosne i Hercegovine. Dom je 4. aprila održao javnu raspravu u Domu kulture u Brčkom o prihvatljivosti i meritumu slučajeva CH/00/4115 Usanović, CH/00/4116 Bisera Spahalić i CH/00/4117 Mustafa Spahalić protiv Bosne i Hercegovine i Republike Srpske.

168. U toku svoje 58 sjednice održane u periodu od 7. do 11. maja 2001. godine Dom je usvojio 14 odluka o prihvatljivosti slučajeva (svi proglašeni neprihvatljivim) , šest odluka o brisanju slučaja sa liste predmeta i odluke po pitanju pet zahtjeva za ponovno razmatranje (svi odbijeni). Dom je takođe usvojio tri odluke o prihvatljivosti slučajeva i meritumu. U Kantonalnom sudu u Sarajevu Dom je 11. maja javno donio tri odluke o prihvatljivosti slučajeva i meritumu koje je usvojio u toku sjednice. U pitanju su slijedeći slučajevi: CH/98/575 Jasmin Odošić protiv Republike Srpske; CH/ 00/5408 Mina Salihagić protiv Federacije Bosne i Hercegovine i CH/98/1066 Savka Kovačević protiv Federacije Bosne i Hercegovine.

169. Tokom svoje 58 sjednice idržane u periodu od 4. do 8. juna 2001. godine, Dom je donio 18 odluka o prihvatljivosti slučajeva (svi proglašeni neprihvatljivim), 11 odluka o brisanju slučaja sa liste predmeta i pet odluka o zahtjevu za ponovno razmatranje slučaja (svi zahtjevi odbijeni).

170. Jedna od novodonesenih odluka je odluka Doma u slučaju CH/98/1066 Savka Kovačević protiv Federacije Bosne i Hercegovine koji se odnosi na pokušaje podnositeljice žalbe da uđe u posjed svoga stana. Podnositeljica žalbe je nosilac stanarskog prava na stanu u Novom Sarajevu koji je napustila u martu 1996. godine da bi se starala o svojoj bolesnoj majci u Ljubljani. Od maja 1998. godine podnositeljica zahtjeva se obraćala različitim nadležnim upravnim organima kako bi ušla u posjed stana. U januarau 1999. godine CRPC je donio odluku kojom se potvrđuje status podnositeljice zahtjeva kao nosioca stanarskog prava i utvrdio da ona ima pravo da uđe u posjed svog stana. U maju 2000. godine lokalni upravni organ je takođe donio pozitivnu odluku po njenom zahtjevu. Međutim, podnositeljica zahtjeva je ušla u posjed svoga stana tek 4. decembra 2000. godine. Dom je jednoglasno proglasio ovu žalbu prihvatljivom i utvrdio kršenje prava podnositeljice žalbe na poštivanje njenog doma u smislu člana 8. Konvencije i prava na mirno uživanje posjeda u smislu člana 1. Protokola 1. Konvencije. Ova prava su prekršena na osnovu propusta organa vlasti da na vrijeme donesu odluku kojom se podnositeljici zahtjeva dozvoljava ulazak u posjed njenog stana, prolongiranja procesa provođenja odluke koju su upravni organi na kraju donijeli u korist podnositeljice zahtjeva i ne provođenja odluke CRPC u korist podnositeljice. Dom je naredio Federaciji da podnositeljici žalbe plati iznos od 2.000 KM na ime nematerijalne štete. Dom je dalje naložio isplatu 5.600 KM kao kompenzaciju za izgubljeno pravo na korištenje stana i za sve dodatne troškove nastale u vrijeme kada je podnositeljica zahtjeva morala stanovati u alternativnom smještaju sve do njenog ulaska u posjed stana. Dom je također donio i odluku o neprovođenju odluke CRPC-a CH/97/93 Marija Bojkovski protiv

Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine i odluku u vezi ulaska u posjed – poslovni prostor u Prnjavoru – CH/98/575 slučaj Odobašić protiv Republike Srpske.

171. Slučaj CH/00/5408 Mina Salihagić protiv Federacije BiH: Podnositeljica žalbe je zaključila kupoprodajni ugovor koji je uknjižen u javne zemljišne knjige. Uprkos tome, organi vlasti Federacije BiH su pokušali deložirati podnositeljicu žalbe iz stana. Ona tvrdi da njeno pravo na korištenje stana nije moglo biti ukinuto s obzirom da je stan kupila i da je u zemljišnim knjigama u općinskom sudu uknjižena kao vlasnik stana. Ona tvrdi da se ovom pitanju moglo odlučivati samo u okviru sudske procedure, i da iz tog razloga nije bilo moguće izvršiti planiranu deložaciju. U pogledu merituma slučaja Dom je utvrdio kršenje člana 8 Konvencije i člana 1. Protokola 1. S obzirom da je podnositeljica žalbe sadašnji registrirani vlasnik stana, ona ima pravo u skladu sa zakonima Federacije, da uživa svoja registrirana vlasnička prava. Bez obzira da li je kupovina uknjiženog stana bila u skladu sa zakonom, vlasnička prava se moraju poštovati, sve dok se ne izvrši ispravka u zemljišnim knjigama, ako do nje dođe. Nije u pitanju bila hitna situacija odnosno Federacija nije ustvrdila da je u pitanju hitan slučaj koji bi mogao opravdati deložiranje uknjiženog vlasnika. U lokanom zakonodavstvu ne postoji niti jedna odredba koja bi se mogla smatrati osnovom za deložaciju. Planirana deložacija podnositeljice žalbe je iz tog razloga bila u suprotnosti sa zakonom. Ovo je samo po sebi bilo dovoljno da opravda utvrđeno kršenje njenog prava na mirno uživanje posjeda zagwarantirano članom 8 Konvencije i članom 1. Protokola 1. Konvencije. Prema tome, prekršena su prava podnositeljice žalbe. Dom je naložio Federaciji da osigura vlasništvo podnositeljice žalbe nad stanom i da spriječi njenu deložaciju sve dok je podnositeljica žalbe uknjižena u zemljišnim knjigama kao vlasnik stana. Uz to, Dom je smatrao da je potrebno naložiti tuženoj strani da podnositeljici žalbe plati iznos od 1.000 KM za nepravdu koja joj je nanešena pokretanjem postupka protiv nje, posebno

uzimajući u obzir da je podnositeljica žalbe pretrpjela strah i bol zbog prijetnje deložacijom.

172. Dom je donio jednu odluku u vezi prava na rad prema članu 6. Međunarodnog sporazuma o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima i članu 5 (e)(i) Konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije – CH/98/1018 Zoran Pogračić protiv Federacije Bosne i Hercegovine. Ovaj slučaj se odnosi na podnosioca žalbe koji je skoro 30 godina radio u Elektrotehničkoj školi u Sarajevu. Podnosilac žalbe nije mogao nastaviti da radi u Školi na dan ili otprilike u periodu od 31. maja 1992. godine kada zbog ratnih dejstava nije mogao doći na posao u Sarajevo. On je stanovao u predgrađu Grbavica koje je tada bilo pod kontrolom snaga bosanskih Srba. Na kraju rata, podnositelj žalbe se prijavio u Školu i zatražio povratak na posao. Nije ponovo zaposlen. Na osnovu odluke inspektora rada 25. oktobra 1996. godine reguliran je radni odnos podnositelja žalbe. Škola je donijela proceduralnu odluku kojom se podnositelju žalbe odobrava neplaćeno odsustvovanje s posla u periodu od 30. aprila 1992. godine do 10. juna 1996. godine i nakon toga ga stavila na listu čekanja. Podnositelj žalbe je ostao na listi čekanja. Podnositelj žalbe je 24. decembra 1996. godine uložio žalbu prvostepenom sudu II u Sarajevu kojom pobija odluku od 25. oktobra 1996. godine na osnovu koje je stavljen na listu čekanja. Prema informacijama Doma, postupak se još uvijek vodi pred tim sudom. Podnositelj žalbe tvrdi da je diskriminiran na osnovu nacionalne pripadnosti u pogledu njegovog prava na rad. Podnositelj žalbe je takođe naveo činjenicu da u toku četiri godine koliko se predmet nalazi na lokalnom sudu nije bilo nikakvog napretka u provođenju sudskog postupka. Dom je zaključio da je podnosilac žalbe diskriminiran na osnovu njegove nacionalne ili etničke pripadnosti u uživanju svoga prava na rad prema članu 6. Međunarodnog sporazuma o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima i članu 5 (e)(i) Konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije. Dom je nadalje zaključio da je trajanje postupka prevazišlo "razuman

rok", te je iz tog razloga Federacija prekršila prava podnositelja žalbe koja mu pripadaju u skladu sa članom 6. Konvencije. Dom je naložio Federaciji, putem njenih organa vlasti, da poduzme hitne mjere kako bi osigurala da podnositelj žalbe više ne bude diskriminiran u svom pravu na rad, te da mu se da mogućnost da nastavi sa radom ili pruži mogućnost poštenog i pravičnog penzionisanja pod uslovima koji su jednaki uslovima za druge uposlenike i koji odgovaraju njegovim kvalifikacijama koje ima kao nastavnik, te da to bude učinjeno najkasnije u roku od 3 mjeseca od datuma kada ova odluka postaje konačna i obavezujuća u skladu sa pravilom 66 Poslovnika Doma. Nadalje, Dom je naložio Federaciji da najkasnije u roku od mjesec dana od dana kada ova odluka postaje finalna i obavezujuća podnositelju žalbe plati iznos od 26.400 KM na ime kompenzacije za izgubljeni dohodak i neisplaćene doprinose. Dom je nadalje zaključio da ova suma takođe predstavlja poštenu i zadovoljavajuću satisfakciju za pretrpljenu moralnu štetu.

173. Slučaj CH/98/1019 Sp. L., J.L., Sv.L. i A.L. protiv Republike Srpske odnosi se na pokušaje podnositelja zahtjeva da osiguraju izvršenje odluke koju je 23. jula 1993. godine donio prvostepeni sud u Doboju nalažući pri tome Kristal banci, filijala Dboj, da isplati sredstva koja su podnositelji žalbe položili u banku. Podnositelji žalbe su pokrenuli postupak 18. decembra 1992. godine i još uvijek čekaju na izvršenje odluke od 23. jula 1993. godine. Podnositelji tužbe su ustvrdili da je došlo do kršenja njihovog prava na pošteno suđenje i žalili se na dužinu sudskog postupka. Dom je odlučio da je slučaj prihvatljiv s obzirom da su se pravni lijekovi koji su na raspolaganju podnositeljima žalbe u praksi pokazali kao neefikasni. U skladu s tim, Dom je smatrao da su podnositelji žalbe iscrpili sve lokalne pravne lijekove koji su im bili na raspolaganju. Dom smatra da nema drugih osnova po kojima bi se žalba mogla smatrati neprihvatljivom. U pogledu merituma, Dom je utvrdio da se još uvijek vodi postupak s obzirom da pitanje provođenja

odluke od 23. jula 1993. godine nije konačno utvrđeno. Relevantni period je prema tome duži od pet godina. Dom je zaključio da je došlo do kršenja prava podnosioca žalbe prema članu 6. Evropske konvencije za ljudska prava. Dom je smatrao da obaveza koju imaju strane u pogledu osiguranja efikasne zaštite prava pojedinca uključuje i provođenje sudskih odluka, kao što je ova odluka koja se odnosi na konkretan slučaj. U postupku pred Domom, nije prezentiran niti jedan uvjerljiv razlog koji bi opravdao neprovođenje odluke od 23. jula 1993.godine.

U ovakvim uslovima, Dom je utvrdio da tužena strana nije obezbjedila podnosiocu zahtjeva pravo na mirno uživanje svoje imovine. Stoga je došlo do kršenja člana 1. Protokola 1. Konvencije. Dom je naložio Republici Srpskoj da odmah osigura punu provedbu odluke prvostepenog suda u Doboju od 23. jula 1993. godine, odnosno najkasnije u roku od mjesec dana nakon datuma na koji odluka Doma postaje konačna i obavezujuća.

Implementacija odluka Doma za ljudska prava:

174. Implementacija odluka Doma je porasla sa 10% početkom 1999. godine, na sadašnjih 74%, uglavnom zbog toga što je došlo do provođenja rješenja za stanove JNA, koje je pri kraju. Takođe je postignut generalni napredak u Federaciji, pošto je u periodu koji je predmet ovog izvještaja došlo do provođenja odluka u vezi sa mnogim predmetima vezanim za stanarsko pravo i dodjeljivanjem naknada. U Republici Srpskoj je takođe došlo do napretka u vezi sa isplatom novčanih naknada u 37 predmeta, iako se u svim ovim predmetima nisu isplatile zaračunate kamate, kako je naložio Dom. Iako povećanje stope implementacije označava napredak, preostalo je preko 200.000 neriješenih predmeta u vezi sa povratom imovine u BiH. Sa pravne tačke gledišta Doma za ljudska prava, svi takvi predmeti se trebaju smatrati za kršenja Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava. Kontinuirani napredak u implementaciji imovinskih rješenja se mora održati kako bi se smanjio broj predmeta pred Domom za ljudska prava.

175. Još uvijek nije riješen predmet Matanović (CH/96/1), u vezi sa nestankom sveštenog lica u periodu na kraju sukoba. U periodu koji je predmet izvještaja, Ministarstvo unutrašnjih poslova nije poduzelo odgovarajuće korake kako bi ispitalo nestanak Oca Tomislava Matanovića (bosanskog Hrvata) i njegovih roditelja. Svojom prvom odlukom od 6. avgusta 1997., Dom za ljudska prava je naložio istragu ovog slučaja. Porodica Matanović je nestala iz Prijedora, nakon što je bila stavljena u kućni pritvor od strane prijedorske policije u 1995. godini. Tim kojom je Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske naložilo istragu ovog slučaja nije napravio veliki napredak u identifikaciji svjedoka i uzimanju izjava od svjedoka. Tim takođe nije ispitaio razlike u svjedočenjima onih koji su bili uključeni u nestanak Matanovića i njegove porodice. MUP RS i dalje odbija odbija tvrdnju da se porodica nalazila u kućnom pritvoru (umjesto toga, kaže se da je prisustvo policije predstavljalo "zaštitnu mjeru") i nastavlja da štiti aktivne policajce koji su izvršili nezakoniti pritvor porodice. UNMIBH je poduzeo istragu, koja je rezultirala prvim pozitivnim koracima u implementaciji od 1997. godine.

176. MUP RS još uvijek nije poduzeo korake kako bi proveo Odluku iz januara 2001. godine, kojom se nalaže puna istraga u vezi sa nestankom pukovnika Avde Palića (CH/99/3196, Esma i Avdo Palić protiv Republike Srpske). U julu 1995. godine, u toku intenzivnih borbi sa snagama bosanskih Srba u tom području, pukovnik Palić, vojni zapovjednik Armije Republike Bosne i Hercegovine, je pregovarao evakuaciju civila u prostorijama UN-a i pod garancijom bezbjednosti UN-a. Pukovnik Palića su 27. jula 1995. godine, u prisustvu vojnika i posmatrača UN-a, snage bosanskih Srba prisilno odvele u pravcu komandnog mjesta generala Ratka Mladića. Pukovnik Palić je i dalje registrovan kao nestala osoba. Dom je naložio tuženoj strani da odmah izvrši punu istragu kojom će biti moguće istražiti sve činjenice u vezi sa sudbinom pukovnika Palića od dana kada je prisilno odveden, te dovesti pred lice pravde počinioc, pustiti na slobodu pukovnika Palića ako je još

uvijek živ, ili u suprotnom predati njegove posmrtno ostatke g-đi Palić, kao i dostaviti sve podatke i nalaze g-đi Palić u vezi sa sudbinom i lokacijom pukovnika Palića.

177. U predmetu H.R. i Momani CH/98/946, Federacija BiH još uvijek nije poduzela krivičnu istragu naloženu od strane Doma za ljudska prava u vezi sa hapšenjem i pritvorom dvojice podnosioca zahtjeva.

Komisija za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica (CRPC):

178. Do kraja mjeseca juna 2001. godine CRPC je putem svojih regionalnih ureda prikupio zahtjeve za 297.594 stambene jedinice u Bosni i Hercegovini i izdao 164.953 odluke.

179. Pored toga, od avgusta 1997. godine izvršena je provjera imovinske dokumentacije za 40.329 kuća i stanova u cilju rekonstrukcije istih.

180. Uz kontinuirani pritisak međunarodne zajednice, sve više raseljenih lica i izbjeglica je u mogućnosti da se vrati uz pomoć odluka CRPC-a, koje djeluju kao protivteža domaćem sistemu koji još uvijek nije u potpunosti nepristrasan i nezavisan.

181. Nosiocima odluka CRPC-a se u sve većem broju žale CRPC-u da nisu u mogućnosti da izvrše provedbu odluka CRPC-a, kojima se na jasan način potvrđuje njihovo pravo na imovinu koju pokušavaju da vrate. CRPC je primio preko 6250 žalbi u vezi sa neprovedenjem odluka CRPC. Najveći broj žalbi se odnosi na imovinu u Banja Luci, Brčkom, Doboju, Mostaru, Sarajevu, Palama, Tuzli, Zenici i Zvorniku. U cilju pomoći nosiocima odluka CRPC-a, CRPC je intenzivirao svoje aktivnosti nadgledanja i provođenja odluka CRPC-a.

182. Uz sve veću koordinaciju sa domaćim partnerima na opštinskom, entitetskom i državnom nivou, CRPC nastavlja da

blisko saraduje sa OHR-om, OSCE-om, UNHCR-om i UNMIBH kako bi se riješili aktuelni problemi u vezi sa implementacijom imovinskih zakona.

183. Dom za ljudska prava je zaključio u nekoliko predmeta da neprovođenje odluka CRPC-a predstavlja kršenje Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, te nosiocima odluka CRPC dodjelio nenovčanu nadoknadu štete. Odluke Doma za ljudska prava dodatno štite prava nosilaca odluka CRPC-a.

Više podataka o radu CRPC-a možete naći na
<http://www.crpc.org.ba>

Institucije ombudsmena:

Ombudsmen za ljudska prava Bosne i Hercegovine:

Novi ured u Brčkom:

184. Novi ured u Brčkom, kojeg je otvorio ombudsmen za ljudska prava 15. decembra 2000. godine, je do sada obavio razgovor sa 400 podnosilaca žalbi i primio 350 formulara, iako u uredu radi samo jedan pravnik i jedan administrativni radnik. Velika većina podnesenih žalbi se odnosi na nepravilnu implementaciju važećih imovinskih zakona i u RS i u Federaciji. U skladu sa Poglavljem VI (istražni postupak) Zakona o Ombudsmenu za ljudska prava, ombudsmen može poduzeti istragu u svakom predmetu, te ponuditi svoju pomoć i posredovanje u rješavanju problema pojedinaca.

Implementacija izvještaja obdusmena:

185. Broj predmeta rješениh u drugom kvartalu ove godine formalnom preporukom ili na neki drugi način iznosi ohrabrujućih 18,4% od ukupnog broja predmeta rješениh otkada je ova institucija ustanovljena početkom 1996. godine. U toku istog kvartala, broj predmeta za koji se čeka istraga je pao za isto tako ohrabrujućih 21,2% od broja predmeta na početku

kvartala. Međutim, Ministarstvo unutrašnjih poslova RS nije poduzelo nikakve korake u vezi sa preporukom ombudsmena iz septembra 1998. godine da se poduzme istraga u vezi sa nestankom Hasnije Demirović i Nure Berbić iz Banja Luke u avgustu 1995. godine, od kada im se gubi svaki trag. Demirović i Berbić su oteli bh. policajci srpske nacionalnosti. Implementirano je oko 66% izvještaja ombudsmena BiH. Organi Federacije Bosne i Hercegovine su, inter alia, implementirali osam predmeta u vezi sa povratom imovine, od kojih su se tri preporuke odnosile na izvršenje odluka CRPC. Međutim, Federacija Bosne i Hercegovine nije poduzela nikakve efikasne korake u cilju implementacije Specijalnog izvještaja br. 348/97, u vezi sa incidentom u Mostaru od 10. februara 1997. godine, u vezi s kojim je ombudsman preporučio punu i nepristrasnu istragu u vezi sa događajem u kojem je policija iz zapadnog Mostara ubila jedno i ranila više lica.

(više podataka o radu ombudsmena možete naći na <http://www.ohro.ba/index.htm>)

Statistički podaci o predmetima

Registrovane žalbe

koje su dovele do formalne preporuke 1228 [2](#)

riješene na drugi način [3](#)

još uvijek u fazi istrage 453

čeka se odluka u vezi istrage 2666

Ukupno 6544

Specijalni izvještaji 19

Žalbe proslijeđene Domu za ljudska prava 176

Žalbe proslijeđene visokom predstavniku 427

Kontakti registrovani prije novog zakona za koje nije

Primjeri vođenja predmeta i poštivanja preporuka

Postignuto je poštivanje nedavno izdatih preporuka u, inter alia, sljedećim predmetima:

- S.T. protiv Federacije BiH, od 21. aprila: stambeni organi nisu proveli odluku CRPC-a, odnosno nisu izvršili povrat kuće S.T. u Novom Sarajevu. Podnosilac žalbe je izvršio povrat kuće 14. maja.
- A.K. protiv Republike Srpske, od 10. aprila, u vezi sa neprovođenjem odluke CRPC-a od strane stambenih organa u Doboju. Podnosilac žalbe je izvršio povrat stana 10. maja.
- M.K. protiv Federacije BiH, od 11. aprila: stambeni organi nisu donijeli rješenje o zahtjevu za povrat stana u Sarajevu. Podnosilac žalbe je 25. aprila izvršio povrat stana.
- A.M. protiv Republike Srpske, od 9. aprila: stambeni organi u Prnjavoru nisu proveli odluku CRPC-a u vezi sa stanom podnosioca žalbe. Podnosilac žalbe je izvršio povrat stana 3. maja.

(više podataka o radu ombudsmena možete naći na
<http://www.ohro.ba/index.htm>)

Ombudsmeni Federacije Bosne i Hercegovine:

186. Ombudsmeni Federacije su u martu 2001. godine usvojili Izvještaj o stanju u oblasti ljudskih prava u Federaciji Bosne i Hercegovine za 2000. godinu. Ombudsmeni Federacije su u ovom važnom dokumentu dali pregled stanja u oblasti ljudskih prava u Federaciji, kao i problema u vezi sa funkcionisanjem struktura organa vlasti u Federaciji, sudskim organima, povratkom izbjeglica, socijalnim pravima, zaštitom prava djeteta i ugrožavanjem medijskih sloboda.

187. Ombudsmeni Federacije su naglasili u svom Izvještaju

da se poboljšala saradnja sa državnim organima, naročito u vezi sa rješavanjem pojedinačnih zahtjeva. Međutim, takođe je naznačeno da nije došlo do poduzimanja pozitivnih koraka u vezi sa saradnjom sa ovom institucijom i prihvatanjem specijalnih izvještaja Ombudsmena i rješavanjem generalnih pitanja. Ombudsmeni su ocijenili da organi vlasti uglavnom oklijevaju da prihvate preporuke kojima se ukazuje na sistemske nedostatke i traže promjena politike u određenim oblastima.

188. Neke od oblasti koje su Ombudsmeni potcrtali u svojim zaključcima, a za koje je neophodno hitno djelovanje: monopol komunalnih preduzeća, neophodnost usvajanja zakona o javnoj nabavci i zakona o zaštiti potrošača.

189. Drugi dio Izvještaja predstavlja detaljan prikaz procesa povratka utvrđenog u Aneksu VII Opšteg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i stanja zaštite socijalnih prava u Federaciji.

190. U periodu koji je predmet Izvještaja, Ombudsmeni su u svojim uredima registrovali 3992 predmeta i donijeli odluku u 3984 predmeta (što uključuje predmete registrovane u cjelokupnom prethodnom periodu i riješene u tromjesečnom periodu koji je predmet Izvještaja). Sarajevski ured je u istom periodu registrovao 917 predmeta i donio odluku u 333 predmeta.

Tromjesečni izvještaj za period između 1.4.2001 i 30.6.2001.
godine

Ombudsmeni FBiH

PODACI ZA SVE UREDE

BROJ	REGISTROVANIH	PREDMETA :
		3992

BROJ	RJEŠENIH	PREDMETA :
------	----------	------------

3984*

UKUPAN BROJ AKATA OMBUDSMENA :
8584

BROJ AKATA NA KOJE JE DAT ODGOVOR :
2165*

PODACI ZA SARAJEVSKI URED

BROJ REGISTROVANIH PREDMETA :
917

BROJ RJEŠENIH PREDMETA :
333*

UKUPAN BROJ AKATA OMBUDSMENA :
2528

BROJ AKATA NA KOJE JE DAT ODGOVOR :
161*

(više podataka o radu ombudsmena Federacije možete naći na
<http://www.bihfedomb.org/men-eng.htm>)

Ombudsmeni Republike Srpske:

Uspostavljanje institucije Ombudsmena RS:

191. Ombudsmeni RS su 30. novembra 2000. godine zvanično otvorili svoj glavni ured u Banja Luci, i četiri terenska ureda u općinama Prijedor, Doboj, Bijeljina, i Foča/Srbinje. Tokom perioda za koji se podnosi ovaj izvještaj, Ombudsmeni RS su dobili dodatnu opremu te obuku za osoblje ovih Ureda.

192. U periodu od novembra 2000. godine kada su se prvobitno počeli primati pojedinačni slučajevi do 30. juna 2001. godine Ombudsman RS je primio 1492 predmeta, od kojih su 490 završena.

193. Od ukupnog broja predmeta, 504 se odnose na vraćanje u posjed društvene imovine, 635 na vraćanje u posjed privatne imovine, 35 na radne odnose, 96 na sudove i 222 na ostala pitanja. Ombudsman je primio 2763 stranke pri čemu su podnosioci zahtjeva dobili pravni savjet, i imao je 798 telefonskih kontakata sa podnosiocima zahtjeva.

194. U relevantnom periodu Ombudsmeni su sudjelovali na dva međunarodna seminara. Dana 16. i 17. maja na sastanku u Strazburu koji je organiziran u cilju procjene napretka postignutog u sklopu Projekta Pakta stabilnosti o nezavisnim državnim institucijama za zaštitu ljudskih prava, uključujući Ombudsmene. Dana 28. i 29. juna na seminaru o Ombudsmenima i njihovom odnosu sa medijima, koji je održan u Moldaviji.

195. Ombudsmeni su također imali nekoliko kontakata sa predstavnicima raznih međunarodnih organizacija i ambasada u zemlji. Susreli su se sa međunarodnim medijatorom, gospodinom Schwarz-Schillingom, 2. maja u Višegradu. Prisustvovali su njegovom sastanku za Višegrad i Foču-Srbinje kojom prilikom su se obavezali da će organizirati jedan dan za zainteresirane strane koje mogu doći, dati svoje mišljenje, sugestije i pitanja od značaja. Odredili su svaki utorak kao dan za posjete, a zamjenik Ombudsmana iz terenskog ureda za Foču-Srbinje će svaki utorak posjećivati Višegrad gdje će se sastajati sa svim relevantnim stranama kao što su općinske vlasti, predstavnici povratnika i izbjeglica, kako bi im se pomoglo u iznalaženju adekvatnih rješenja i kako bi se proveo dogovoreni plan povratka i pomirenja. Sličan program će usvojiti sa gospodinom Schwarz-Schillingom za Trebinje u narednom periodu.

196. Tokom početnog perioda, Ombudsmeni RS su obezbijedili prezentaciju Ureda u medijima kao i informacije za javnost u vezi sa djelokrugom rada ove institucije i njenom nadležnošću, uključujući i lokacije njihovih ureda. Ombudsmeni su također iskazali želju za održavanjem redovnih kontakata s

medijima u vezi sa aktivnostima ove Institucije.

Budućnost institucija:

197. OSCE radi na izradi memoranduma o razumijevanju koji se odnose na prebacivanje pune odgovornosti za entitetske Ombudsmene na državne organe vlasti. Ovi Memorandumi o razumijevanju navode minimalnu strukturu i uslove potrebne da bi entitetski Ombudsmeni mogli efikasno i nezavisno izvršavati svoje važne zadatke. Finansijske implikacije ove strukture će zahtijevati međunarodnu finansijsku pomoć za ove institucije u sljedećih pet godina.

198. U periodu za koji se podnosi ovaj izvještaj, održana su tri sastanka u vezi sa predloženim spajanjem Doma za ljudska prava i Ustavnog suda BiH. Preliminarni nacrt zakona je ugovoren između ovih institucija uz pomoć Venecijanske komisije. Ostaje da se radi na dodatnim zakonodavnim mjerama koje su potrebne da bi se osiguralo da tijelo koje nastane spajanjem raspolaže pravnim i procesnim instrumentima za izvršavanje posla koji trenutno obavlja Dom za ljudska prava.

199. Biće potrebno izvršiti izmjene i dopune Zakona o Ombudsmenima Federacije. Potrebni zakonodavni amandmani su izrađeni uz pomoć Venecijanske komisije i o njima će se raspravljati sa dužnosnicima Ministarstva pravde Federacije.

Upitnik

Kako bi ovaj Izvještaj bio što je moguće više od koristi, Koordinacioni centar za ljudska prava (HRCC) bi bio veoma zahvalan ukoliko bi svi čitaoci ovog Izvještaja mogli popuniti ovaj kratki upitnik i poslati ga Eleanor Gordon: broj telefaksa – 387-33-283-501 ili email – <mailto:eleanor.gordon@ohr.int>.

1.	Vaša organizacija ili profesija:		
2.	Da li ste na spisku direktnih email adresa?	Da/Ne	
3.	Da li želite da vas uvrstimo u, ili da i dalje ostanete na spisku direktnih email adresa?	Da/Ne Email adresa: Ukoliko nemate email adresu ali želite dobiti primjerak izvještaja, molimo vas da napišete adresu ili broj telefaksa:	
4.	Da li distribuirate ovaj Izvještaj drugima?	Da/Ne Kome?	
5.	Kako bi ovaj Izvještaj mogao biti korisniji vama/vašoj organizaciji/drugima? Da li imate neke komentare ili sugestije u vezi sa sadržajem/čitateljstvom/formatom ovog Izvještaja?	Komentar:	
Organizacije-članice HRCC-a			

OHR: Prema Aneksu 10 Daytonskog sporazuma, Ured Visokog predstavnika je zadužen za koordinaciju civilnih aspekata sprovedbe mira u Bosni i Hercegovini. OHR osigurava regionalnu prisutnost u zaštiti ljudskih prava i radi u tijesnoj saradnji sa ostalim agencijama koje nadgledaju stanje ljudskih prava u cilju razvoja strategije i koordiniranja intervencije. Za više informacija uopšte o OHR-u ili posebno o ljudskim pravima, molimo vas da kontaktirate:

Ured Visokog predstavnika

tel:

387-33-283-500

Emerika Bluma 1
387-33-283-501

fax:

Sarajevo, Bosna i Hercegovina

web: www.ohr.int

OSCE: Mandat OSCE proizilazi iz člana 10. Aneksa 6 Daytonskog sporazuma. Odjel za ljudska prava unapređuje građanska, politička, socijalna i ekonomska prava uključujući imovinu, povratak, obrazovanje, zapošljavanje i ostala prava. Odjel za ljudska prava tumači svoj mandat tako da, *inter alia*, obuhvata: nadgledanje i istraživanje navoda o zloupotrebama ljudskih prava, kao i obuku domaćih NVO. Njegovih 28 terenskih ureda i 4 regionalna centra omogućavaju OSCE-u da osigura punu pokrivenost BiH teritorije i čine da je ova organizacija glavni učesnik u bavljenju pitanjima koja se tiču ljudskih prava.

OSCE Odjel za ljudska prava
387-71-444-444

tel:

Dženetića Čikma 2/4
387-71-665-236

fax:

Sarajevo, Bosna i Hercegovina

web: www.oscebih.org

UNHCR: Visoki komesarijat Ujedinjenih naroda za izbjeglice je vodeća organizacija za implementaciju Aneksa 7 Daytonskog sporazuma koji garantuje pravo izbjeglica i raseljenih lica na povratak u prvobitne domove. UNHCR osigurava međunarodnu zaštitu i pomoć izbjeglicama i raseljenim licima i ostalim zainteresovanim licima. Za više informacija o UNHCR-u u Bosni i Hercegovini, molim vas da kontaktirate:

UNHCR
387-71-666-160

tel:

Unisova zgrada A
387-71-470-171

fax:

Fra Anđela Zvizdovića 1
www.unhcr.ch

web:

Sarajevo, Bosna i Hercegovina

UNMIBH/IPTF Ured za ljudska prava: Postojanje Međunarodnih policijskih snaga je određeno Aneksom 11 Daytonskog sporazuma. Prema Rezoluciji 1088 Vijeća sigurnosti, rad IPTF obuhvata "istraživanje ili pomaganje u istragama o zloupotrebama ljudskih prava od strane organa za provođenje zakona." Glavni cilj Ureda za ljudska prava je da: istraži kršenja ljudskih prava od strane organa za provođenje zakona; određuje mjere za ispravljanje takvih kršenja; nadgleda i osigurava implementaciju korektivnih mjera. Da bi proveo ove ciljeve, Ured za ljudska prava provodi istragu o ozbiljnim incidentima nesavjesnog obavljanja policijskih dužnosti i provodi opsežne inspekcije agencija za sprovođenje zakona da bi se sagledali uporni svojstveni nedostaci institucija. Ured za ljudska prava se sastoji od 145 međunarodnih policajaca i 17 pripadnika međunarodnog civilnog osoblja, koji su raspoređeni širom zemlje.

UN Zgrada tel:
387-33-496-265

UN zgrada

Aleja Bosne Srebrene b.b. tel:
387-33-496-265

Sarajevo, Bosna i Hercegovina fax: 387-33-496-539

OHCHR: Od decembra 1998. godine OHCHR u Bosni i Hercegovini je dio Ureda Specijalnog predstavnika Generalnog sekretara UN (SRSG, zadužen za UNMIBH). On je usmjeren na aktivnosti u obuci o ljudskim pravima i o pitanjima spolova i diskriminacije, sa posebnim naglaskom na socijalna i ekonomska prava. On nastavlja da daje podršku mandatu Specijalnog izvjestioca Komisije za ljudska prava i učestvuje u radu OHR-ovog Koordinacionog centra za ljudska prava (HRCC). Njegovo prisustvo je pravno zasnovano na godišnjim rezolucijama Komisije za ljudska prava, kao i na članu XIII Aneksa 6 Daytonskog sporazuma.

UN zgrada tel:
387 33 49 6402, 6403

Aleja Bosne Srebrene b.b. fax: 387 33
49 6438

Sarajevo, Bosna i Hercegovina

IJC: Nezavisna sudska komisija, iako je u početku uspostavljena pod okriljem OHR-a, neovisno izvršava svoju ključnu ulogu provođenja sudske reforme u Bosni i Hercegovini. IJC je odgovorna za pokretanje, usmjeravanje i koordiniranje sveobuhvatne strategije sudske reforme i mjera za profesionalnu obuku. Ona također pruža pomoć i savjetuje sudačke i tužilačke komisije/vijeća u oba entiteta po pitanjima u vezi sa imenovanjem, disciplinom i provjerom sudija i tužilaca. Od ovakve koncentracije odgovornosti za sudske reforme očekuje se postizanje ujednačenijih i bržih mjera na reformi koje direktno utiču na i poboljšavaju ponašanje sudija, tužilaca i drugih pravnih stručnjaka, kao i institucionalne aktivnosti pravosudnog sektora.

Nezavisna sudska komisija
33 445 216

tel: 00 387

Emerika Bluma 8
387 33 445 223

fax: 00

71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

web: www.ohr.int

CoE: Vijeće Evrope

CoE: Vijeće Evrope je izradilo program višestruke saradnje sa Bosnom i Hercegovinom s ciljem pružanja pomoći BiH u ispunjavanju CoE standarda pluralističke demokracije, ljudskih prava i vladavine prava. U cilju davanja podrške i praćenja provedbe ovih aktivnosti na saradnji, CoE ima terenski ured u Sarajevu i Mostaru.

Vijeće
Evrope
tel: 00 387 33 264 360

Zelenih
16/A
387 33 264 360

beretki
fax: 00

71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

web:

1 Date cifre nisu precizne i podložne su provjeri.

2 **Najnovije informacije:** Treći trilateralni međunarodni konsultativni sastanak je održan u Beogradu 11. septembra 2001. godine. Glavni cilj je bio osigurati pravo na penziju zajednički ili na bilateralnim osnovama između 3 države: BiH, Hrvatske i SRJ. Pitanja o kojima se raspravljalo uključuju tehničke poteškoće (izrađivanje visine penzija) i reciprocitet sporazuma koji se trebaju sklopiti. Usaglašavanje pravila i zakona je potrebno kako bi se povećala stabilnost u regionu. Rezultat sastanka su usaglašena sljedeća prioritetna pitanja:

- prioritetni sporazumi koji bi utvrdili pravne osnove za penziona prava (konačna provedba Sporazuma između Hrvatske i SRJ iz 1997. godine; ratifikacija postojećeg Sporazuma između Hrvatske i BiH, izrada sporazuma između SRJ i BiH)
- razmjena informacija kako bi se omogućilo izrađivanje troškova
- usaglašavanje kriterija za ostvarivanja prava na penziju (inicirano usaglašavanjem zakona u RS)
- usklađivanje različitih iznosa u entitetima u BiH kako bi se osnažilo jedinstvo države
- zajednički stav da se treba izbjegavati duplo pravo na penziju; potrebno je podstaći države da potpišu sporazum po ovom pitanju

Sljedeći sastanak Upravnog odbora za pitanja izbjeglica Regionalne inicijative za povratak će se održati 11. oktobra u Briselu.

2 od kojih je 531 izdata nakon stupanja na snagu novog zakona

3 npr. rješavanjem spora prijateljskim putem, povlačenjem žalbe, ili je utvrđeno da nije došlo do kršenja itd.

4 od kojih je 45.385 podneseno početkom 1998. godine, koji su postali irelevantni nakon donošenja novog zakona

* odnosi se na broj dokumenata izdatih od strane ombudsmena u cjelokupnom prethodnom periodu u vezi s kojima su poduzete aktivnosti u prethodnom tromjesečnom periodu

* odnosi se na broj dokumenata izdatih od strane ombudsmena u cjelokupnom prethodnom periodu u vezi s kojima su poduzete aktivnosti u prethodnom tromjesečnom periodu